

**Rapla naine
Hedy Lehtmets
lõi brändi
Frenzy**

Lk 10-11

**Kivi-Vigala
põhikoolis ei
ole sel aastal
esimest klassi**

Lk 4

Komisjon kahtlustab
seaduserikkumist
Märjamaa valla
teede remondil ja
dokumenteerimisel

Lk 5

**Õpetaja
Kadri Tammar:**

Töö noortega
on väga äge

Lk 12-13

Käsitöölane

Liisimari
Randjärv
arendab
Vietnamis
siidimaalidest
rõivabrändi

Lk 15

RAPLAMAA Sõnumid

KOLMAPÄEV, 29. august 2018 Nr. 35 (3045)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 2.15 €

Raplamaa talud pärjati parima talutoidu ja talu tiitliga

Foto: SIIM SOLMAN

Kehtna valla Männiku talu piimalammaste lambapiima-
jogurt sai tunnustuse kui "Parim talutoit 2018". Lisaks
andsid Männiku talule lisapunkte hea äriplaani ja nende
tulevikuplaani. Pildil näitab oma tublisid lambaid pere-
naine Kaisa Tähe oma tütrega. Lk 3

Juhtkiri

Head peatset kooliaasta algust!

Uue õppeaasta alguseni on jäänud loetud päevad. Kõige olulisemad ettevalmistused on kindlasti juba tehtud, detaile jõuab siluda ka jooksvalt. Need on niisugused rutiinsed asjad, millega oskavad arvestada nii enamik õpilasi kui ka õpetajaid, lastevanematest rääkimata.

Samas oleks patt algavat kooliaastat tavapäraseks nimetada. Mitmes paigas ja mitmes mõttes võiks seda ehk isegi ajaloo uut etappi alustavaks sündmuseks nimetada. On ju hiljutine haldusreform nihutanud suure hulga koole kas uude valda, sootuks teise maakonda või muutnud koguni õppeasutuste staatust. Mõned kuud eelmisest talvest ja kevadest ei lähe arvesse, sest siis oldi alles reformidele omases segaduses, nüüd peaksid asjad olema juba paika loksunud – omavalitsusliitude ja suurvaldade haridusametnikud on loodetavasti uude rolli sisse elanud.

Kindlasti on oma olulisust suutnud tõestada ka enamik vallakeskustest kaugemale jäävaid koole, kuigi ka see ei ole kes teab kui suur saladus, et üsna mitme madalama astme haridusasutuse küsitavat jätkusuutlikkust kinnitab ainult valdade ühinemise leping, millel on mõju vaid järgmiste kohalike valimisteni. Täna siin ei ole muidugi mõtet nii kauge aja taha ennustama hakata, aeg toob ju pidevalt uusi tuuli ja enneolematuid lahendusi.

Mõni paik, nagu näiteks Rapla vald, eelkõige muidugi vallakeskus ise, peab ennast harjutama täiesti kardinaalsete muudatustega. Raplalastel on põhjust väljendada siirast rahulolu selle üle, et linnake saab täiesti uue gümnaasiumi. Kasvõi ainult selle tõttu, et uus koolihoone muudab asulat kahtlemata oluliselt linnalikumaks, aga veel enam seetõttu, et puhas gümnaasium ise on rikkus omaette, mis võiks mõne aasta pärast küpseks saanult pakatada vaimususest, millest saavad osa kõik siinsed inimesed. Gümnaasiumil on eeldusi kujuneda märgilise tähtsusega haridustempliks, kui kõik, alates vallajuhtidest, õpetajaskonnast ning gümnaasistidest ja lõpetades lihtsalt kodanikega on valmis sellesse uskuma ja sinna panustama.

Aga gümnaasiumi kõrval on veel kaks kooli, mida tuleb samuti jälle nullist ehitama hakata. Ka see ei ole lihtne – muutuda endisest hea tasemega gümnaasiumist väarikaks põhikooliks. Seegi vajab eneseusku, abi ja toetust. Kahtlemata on nelja kooliga (täiskasvanute kool ju veel lisaks!) Rapla tähelepanuväärne paik Eesti haridusmaastikul. Lokaalses mõttes tuleb meil kõigil tükikest sellest maastikust siiski alles kujundama hakata.

Jõudu meile kõigile selleks ja head peatset kooliaasta algust!

Ajaleht 30 aastat tagasi

Kohila oli mures

Ühistöö 30. augustil 1988: „Igal paikkonnal on omad hingepakitsused, mis nõuavad väljaütlemist. Ei ole teistmoodi Kohila kandiski. Lahenduseta jäänud küsimused on paisunud probleemideks, mis on hakanud takistama normaalset elu.

Nimetagem mõned.

- Aastaid tagasi kehvaks tunnustatud alevi **kaubandus** on praeguseks langenud piirini, mida võib nimetada armetuks. Nüüd on rahvas hakanud mõtlema niipidi: kas mitte lüüa Raplast lahku ja teha omaette kooperatiiv? Lähaks ehk ometi midagi paremuse poole?

- Kitsaks on jäänud **kooliseinad**. Lapsi on kasvanud kaks koolitäit. Mida on oodata tulevikus?

- Kes võib öelda, et tema kaevus on veel **puhas joogivesi**. Kas esimese horisondi vesi kõlbabki enam kasutada? Kes on saastajad?

- **Paberivabrik** – põline

leivaandja ja muresünnitaja nii majanduslikus kui ka looduskaitselikus mõttes. Nüüd taotleb vabrik luba veel üht 60 korteriga elumaja ehitada. Mida on kogemused näidanud?

Alev on tasakaalust väljas. Kas paberivabrikul on moraalset õigust ametkondlikke seisukohti järgides suurendada elukeskkonna psühholoogilist saastatust? Kas suudab alevinõukogu kaitsta kogu alevi huve ametkonna jõupoliitika vastu?

Nende ja mitmete muude valukohtade ülestõstmiseks ja arutamiseks peavad Kohila rahvarinne ja muinsuskaitse selts vajalikuks rahvas kokku kutsuda. Rohelised ei ole Kohilas endast veel märku andnud, kuigi neil oleks oma põld harida. Koosolek plaanitakse teha septembrikuu teises pooles, toimikond on hakanud kava arutama. Välja pannakse näitus Kohila valla minevikust tänapäevani.”

Südamelt ära

Väikelapsed vabaõhuüritustel

Stina Andok

Hiljuti avaldas ajakirjanik Maria Ulfsak Eesti Ekspressi rubriigis „Vihakõne” (ilmus 22.08.18) arvamust, et lälisevate lastega ei ole emadel vabaõhuüritustele asja. Enne, kui ma hakkan seda teemat enda kogemuse järgi lahti harutama, ütlen kohe ära, et olen põhimõtteliselt selle arvamusega nõus.

Kuna mina olen ka väikelapse ema ja peatselt sünnib perre tutikas isend, siis loomulikult tema kirjutis puudutas mind. Samas mitte kuigi otseselt, sest kui ma mõtlen tagasi neljale aastale, mis meie peres on laps olnud, ei ole ma teda vist ühelegi vabaõhuüritusele vedanud, kus eeldatakse pikalt vaikimist.

Ma olengi selles mõttes laisk inimene, et ma pigem ei viitsi ennast panna sellesse olukorda, kus mul võib tõenäoliselt raske olla. Minu jaoks on üsna tülikas ja väsitav, kui pean mingist asjaolust tingitult, näiteks etenduse pärast, sundima vaikima oma väikest last, kes mingil põhjusel parasjagu tasa olla ei taha. Palju lihtsam on mitte minna, olla kodus või mujal, kus ei ole kindlaks määratud kombestikku.

Eks tundlikkus on igal tühel erinev. Ma tean inimesi, keda häirib varahommikune linnulaul ja kuuldavasti võib jõevulin mõne inimese elu segada. Siis on need inimesed, kes märkavad etenduse ajal kõiki kõhatajaid või kortsutavad kulmu nende suunas, kes julgevad omavahel etenduse ajal muljeid vahetada ning raputavad halvakspanu väljanäitamiseks pead, kui kellegi juhtub telefon helisema. Küllap neid inimesi häirivad iseäranis ka lälisevad väikeinimesed.

Loomulikult ma mõistan neid. Lähed etendust nautima, tahaks süveneda ja nautida, aga pidevalt keegi suvatseb tegeleda muude asjadega. Mingisugused kirjutamata reeglid täiskasvanutele mõeldud üritustele kehtivad, olen nõus, aga samal ajal ei rutta ma ka pahandama nende peale, kes lubavad endale teatud mõõndusi. Kui lälisevad lapsed ei ole okei, siis sama vähe okei on mu meelest kõha või lobapidamatusega etendusele tulla. Ja võib-olla need, kelle põis ei pea vaheajani vastu, võiksid ka kodus teleri ees oma kultuurirahulduse kätte saada.

Kui ma Ulfsaki vihakõne lugesin, mõtlesin esiteks, et ilmselt torgib tema tagumikku midagi veel, mille ta mainimata jätab, mis muutis ta nii mõjutatavaks teiste, täiesti võõraste inimeste käitumise suhtes. Üldiselt on ju rahulolevad inimesed leplikumad. Nii lihtsalt on.

Teine mõte oli see, et kui

Ulfsak heitis emale ette, et oleks ju võinud lapsehoidja muretseda ja üksi tulla, et äkki ta tegigi seda, aga viimasel hetkel hüppas lapsehoidja alt ära ja teisi vabatahtlikke ei olnud. Võib näida uskumatu mõnele, aga on inimesi, kellel puudub igasugune tugivõrgustik, kuid soov suvisest kultuurielust osa saada on vaatamata emadusele endiselt olemas.

Kui nüüd jõuda selle osani, et kuidas ma siis ikkagi põhimõtteliselt nõus olen... Siis ilma naljatamata olen seda meelt, et täiskasvanutele mõeldud üritused ei olegi nendele meie silmaterakestele mõeldud. Sageli kostab neil üritustel valju või ootamatut heli, nad on hilistel tundidel, kestavad kaua ja nõuavad pikalt paigal püsimist. See võib ka kõige kannatlikumal täiskasvanul teinekord kehva tuju või valutava seljaga suhteliselt keeruline olla. Mis siis veel ühest väikesest inimesest rääkida, kes ei oska sõnastada, mida ta parasjagu vajab või tahab ega mõista etiketti.

Aga olen ka Ulfsaki vihakõnele reageerinud Brigita Murutari kirjutatuga („Rahumeelne vastus vihakõnele,” brigitamurutar.blogspot.com) selles osas nõus, et selline vihakõne ei täida seda eesmärki, mille Ulfsak vahest oli seadnud. Ükski ema nende sõnade pärast oma käitumismustrit ei muuda, see ei ava kellegi silmi, pigem õhutab see tekst asjatut vaenu niigi pideva surve all olevate väikelaste emade suhtes.

Küsitlus

Kas Raplamaa Sõnumite vahel peaks olema saatekava?

Liis, treener: Ma ei usu, et see vajalik on. Kõik vaatavad internetist ja televiisorist saab ka vaadata.

Priit, lukksepp: Ostan telekava endale eraldi, aga võiks olla ikkagi lehe vahel ka. Loen alati paberilt kava, muid allikaid ei kasuta.

Riina, kokk: Ma arvan, et ei ole üldse oluline. Ma vaatan teleri ekraani pealt või vahel väga harva internetist. Kindlasti ei osta ma saatekava pärast lehti.

Toivo, pensionär: Mul käib eraldi telekava. Saab ka arvatust vaadata, aga lehelt on mugavam lugeda. Võiks olla ka Raplamaa Sõnumite vahel.

Anneli, operaator: Ma ei ole kohalik, mul käib Öhtuleht, Naisteleht ja Kroonika. Vaatan nendest saatekava.

Peep, vahetusevanem: Vaatan internetist. Kui on vaja midagi, otsin sealt. Palju lihtsam.

Küsis Stina Andok
Pildistas Siim Solman

Päevapilt

Foto: SIIM SOLMAN

24. augustil võisid Rapla bussijaama lähedal liiklejad näha pisut omapärast vaatepilti. Varro Vooglaid seisis ristmikul, suur punane lipp lehvimas kõrge masti otsas. Selgus, et tegemist on SA Perekonna ja Traditsioonide Kaitseks korraldatud allkirjade kogumise kampaaniaga.

Raplamaa talud pärjati parima talutoidu ja talu tiitliga

Üle-eestilisel talupäeval eelmisel laupäeval Saaremaal pärjati tiitliga "Parim talutoit 2018" Kehtna vallas Ohekatku külas asuva Männiku talu lambapiimajogurt. Tiitel "Parim talu 2018" tuli samuti Raplamaale, Märjamaa vallas Loodna külas asuvalle Vainu talule.

Helerin Väronen

Parimaks tunnustatud lambapiimajogurt paistis žüriile silma just oma pehme tekstuuri ja maheda maitse poolest. Lisaks andsid Männiku talule lisapunkte hea äriplaani ja nende tulevikuplaanid. Männiku talu pererahvas on õnnelik, et neid tähele pandi ja tunnustati. Üllatusena tuli nende jaoks küll lambapiimajogurti võit, ise pidasid nad oma võistlustules olnud toodetest paremaks juustu.

Tulevikuplaanide kohta sõnas Kaisa Tähe, et selle aasta lõpul või uue alguses on neil plaan ehitada lammastele uus lüpsiplats, soetada uued meiereiseadmed ja tulla välja uute toodetega. Näiteks on plaan hakata tootma jäätist. Praegu saab Männiku talu tooteid vaid nende enda käest osta, kuid uuel aastal so-

Männiku talu piimalammaste piimast toodetakse tulevikus ka jäätist.

Foto: SIIM SOLMAN

vivad nad jõuda oma toodetega ka jaekaubanduslettidele. Uuest aastast loodab Männiku talu saada peale tootmise ka oma toodete töötlemise mahedaks, mis võimaldaks neil taotleda oma toodetele Veterinaar- ja Toiduametilt mahemärki.

Vainu talu perenaine Dagmar Linde sõnas, et nende jaoks tuli

tunnustus väga ootamatult. Saaremaale kohale sõites ei oodanud nad mehega, et just nemad võidavad. Meeldiv oli aga võita ja ka auhinnad - lambanahk, iPad ja sepistatud tekst "Parim talu 2018" olid Lindedele meeltemööda. Tulevasi plaane parima talu tiitel ei mõjuta, elu läheb ikka samamoodi edasi, äramärkimi-

ne on talupere jaoks lihtsalt boonus. Žüriile jäi Vainu talu silma just oma organiseerituse ja innukuse poolest, mis väljendub selles, et perepoeg ja -tütar on samuti kohaliku põllumajanduse edendamiseks seotud.

Vainu talu tegeleb lihavesi- ja viljakasvatusega. Sel aastal on küll vähese vihma tõttu viljakasvatusega kehv seis, kuid nüüd sügisel on vähemalt lootust loomasööta saada. Tulevikuplaanide hulka kuulub Vainu talul lihavesiselauda ehitus, kuid selleks tuleks saada PRIA-lt toetust.

Parima talutoidu konkursile esitatud tooteid hindas komisjon, kuhu kuulusid toidublogijad, toiduajakirjanikud, kokad, ettevõtjad ja Eestimaa Talupidajate Keskliidu esindaja. Parimat talutoitu valiti tänava kolmandat korda ja võistlustules oli 52 toodet. Nende hulgast selgitati välja veel parim juust, jook, piimatood, pagaritood, tervisetood, valgutoode, lisand ja maiustus. Žürii hindas nii talutoodete maitset, pakendeid, tootjate äriplaani kui ka tootarendust ja turundusideid. Eestimaa Talupidajate Keskliit on 2014. aastal loonud märgi "Ehtne talutoit", mida kasutab nüüdseks 50 tootjat.

Talunike seas tunnustati veel noortalunikku, alternatiiv- ja tootmistalu. Kokku osales 18 talu. Parimat talu valiti seekord juba 25. korda.

Kui vajalik on telekava?

Lehelugejad on märganud, et alates suve algusest ei ilmu Raplamaa Sõnumite vahel telekava. Sellise otsuse võttis toimetuse vastu pärast kevadel läbiviidud lugejaküsitlust. Küsitlusele vastanud rohkem kui neljasajast inimesest enam kui pool ei pidanud telekava kas mitte väga või üldse mitte oluliseks.

Suve jooksul on aga mitmed inimesed helistanud sooviga, et lehe vahel hakkaks uuesti ilmuma telekava.

See lehekülj ei ole vahepeal tühjaks jäänud, vaid toimetuse seda kasutanud muude tekstide jaoks, mis muidu oleksid ruumipuudusel välja jäänud. Seega oleme väga huvitatud sellest, kui palju on neid lehelugejaid-tellijaid, kelle jaoks on vajalik, et lehes ilmub telekava. Seetõttu teeme taas ühe lugejaküsitluse, kuid seekord ootame ainult kas jah- või ei-vastust.

Sama küsimuse esitasime inimestele ka meie selle nädala tänavaküsitluses ja see on: kas Raplamaa Sõnumite vahel peaks olema saatekava? Küsimusele saab vastata meie kodulehel sonumid.ee tänavaküsitlusele, kus seekord on ainult kaks vastusevarianti. Samuti kirjutades e-posti aadressile info@sonumid.ee või helistades telefonil 489 2130. Vastuseid ootame kuni 4. septembrini.

Teie Raplamaa Sõnumid

Sul on üks mõte?!

Tule, räägime sellest!

Meie teenused:

kutsed kinke- ja õnnitluskaardid, e-kaardid

fotokapad, fototöötlus, fotolõuendid, vanade fotode taastamine

bännerid, plakatid

diplomid, tunnistused, tänukirjad

brošüüride, voldikute kujundamine ja küljendamine

visiitkaardid

erinevad kalendrid

RAPLAMAASõnumid

E-post: reklaam@sonumid.ee

tel 489 2130

Viljandi mnt 6, Rapla

Politseiteated

Kehtna vald

24. augustil sai politsei teate, et Kehtna vallas löi 48-aastane mees korteris 30-aastast naist. Politsei pidas mehe kahtlustatavana kinni.

Rapla vald

21. augustil kella 10.23 ajal sõitis 84-aastane mees Rapla linnas Viljandi maanteel sõiduautoga Nissan Almera otsa ülekäigurajal teed ületavale 55-aastasele naisele. Jalakäija toimetati Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse.

21. augustil kella 16.06 ajal kaldus 32-aastane mees Kose-Purila maantee 32. kilomeetril haagisega veoautoga Scania teadmata asjaoludel üle vastassuunavööndi vasakule teelt välja vastu puud. Juht toimetati Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse.

25. augustil kell 19.57 sõitis 56-aastane mees Rapla vallas Juuru-Järlepa tee üheksandal kilomeetril sõiduautoga Chevrolet Camaro vasakurvis paremale teelt välja, rullus üle katuse ja sõitis vastu puud. Sõiduk oli jäänud murdunud puude vahele kinni ning inimene ei saanud oma jõul autost välja. Päästjad eemaldasid auto ümbert puud, vabastasid juhi ja andsid üle kiirabile. Juht toimetati Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse.

27. augustil kell 15.35 toimus liiklusõnnetus Juuru-Rapla tee 11,5. kilomeetril, kus 55-aastane naine sõitis sõiduautoga Dacia Logan üle vastassuunavööndi teelt välja kraavi ja katusele. Juht toimetati Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Lõkkest süttis kulu

23. augustil kell 13.04 sai häirekeskus teate maastikutulekahjust Märjamaa vallas Teenuse külas. Kolm päeva tagasi põletatud lõkkest süttis suure tuule tõttu kulu ja praht. Tulekahju oli levinud 40 m² suurusele maa-alale. Omanik kustutas vooliku ja ämbriga tulekahju suures osas ise ära ning päästjad tegelesid järelkustutusega.

Puidutöökoda põles

26. augustil kell 3.43 teatati häirekeskusele tulekahjust Rapla vallas Kalevi külas. Teataja sõnusti immitses puutöökoja hoone katuse alt suitsu. Päästjate saabudes põles puidutootmishoone üks tiib (20x60) lahtise leegiga ning päästjad asusid kaitsma hoone teist tiiba. Tegemist oli suure hoone lahtise põlemisega, mis kustutati kell 12.29.

Lääne päästikeskus

Juunikuised tormituuled tõid kaasa planeeritust varasema raie

Kohila kodulehel antakse teada RMK raiest Roobuka raudteejaama ümbruses. RMK Lääne-Harjumaa metsaülema Jürgen Kusmini sõnul olid raied Roobuka raudteepeatuse ja Aespa küla vahel kavandatud järgmisesse aastasse, kuid juunikuised tormituuled tõid piirkonnas välja suvilatele ohtlikke puud.

Helerin Väronen

Kohalikud elanikud hakkasid oma turvalisuse pärast muret tundma ja RMK arvates on oluline eemaldada need puud enne sügistorme. Sellest tulevalt otsustati raieplaanid ümber teha. Esmane teavitatus ilmus augusti alguses Kohila valla lehes. Kusmini sõnul on neil plaan kohtuda septembri alguses raiealaga piirneva suvilakooperatiivi esindajatega, et leida tööde

läbiviimiseks nende igapäevast elu võimalikult vähe häirivad võtted. Sealt edasi saab RMK täpsemalt oma töid kavandada ja eeldatavasti on tööde teostamise aeg september-oktoober.

“Senine kontakt kohalikega on meil olnud asjalik ja teineteist mõistev, kavandatud kohtumisel loodame jõuda kokkuleppele, mis mõlema osapoole soove ja eesmärgi arvestab,” sõnas Kusmin.

Ühistute teest lõuna pool on RMK-1 kavas 0,3 ha lageraiet

ja 3,7 ha harvendusraiet, teest põhja pool on kavas 1,9 ha lageraiet. Viimati nimetatud raieobjekti kohta sõnas Kusmin, et selle maastikku paigutamine on olnud kõige keerukam, sest vaja on säilitada mürapuhver raudtee ja elamute vahel. “Nii on kavas praegu uuendada elamute ja raudtee vaheline ala 1/3 laiuses ja järgmisi etappe ei kavandata enne, kui noor mets on kasvanud juba piisavalt suureks, et uuesti mürapuhvrina toimida, see tähendab 10-15 aastat.

Istutamise teel lageraialale rajatud noor metsapõlv on kiireim viis uue metsa taastamiseks, looduslikult uuenevatel ja etapiti raiutavatel turberaialadel toimub see kordades pikema ajaperioodi jooksul ja antud ala viljakas kasvukoht ei võimal-

da ka turberaiete tegemist. Maastikumuutus ja vajadus leida uued seene-marjakohad harjumuspäraste asemele on mõistagi häiriv, aga samas on meil vastutus tulevaste inimpõlvade ees, et ka neil oleks erinevas vanuses metsi, mida kasutada puhkamiseks, puiduks ja paljuks muuks,” ütles Kusmin.

Kohila vallavanem Heiki Hepner, kes on metsandusvaldkonnaga ise tegelema, kiidab metsaülema Jürgen Kusmini kui tõeliselt professionaalset ja tublit metsameest, kes teab metsast rohkem kui paljud teised selle ala inimesed. Hepner peab RMK kava üsnagi arukaks ja normaalseks. Tema enda poole on pöördunud üks sealne elanik oma muredega selle raie pärast, kuid ta sai ka vastused oma küsimustele.

Kivi-Vigala põhikoolis ei ole sel aastal esimest klassi

Helerin Väronen

Sel aastal tuleb kooliaasta avaaktus 3. septembril Kivi-Vigala põhikoolis natukene teistmoodi, kuna esimese klassi minejaid seekord ei ole. Ilmselt on tähelepanu keskpunktis hoopis 7 põhikooli lõpetajat.

Selline olukord juhtub Kivi-Vigalas esimest korda. Kevadel küll üks laps lõpetas lasteaia, kuid tema pere kolis ära ja mujalt ei olnud samuti uusi koolituliijaid. Kooli direktor Kristine Niit sõnas, et järgmisel aastal on taas esimese klassi minejaid, sest lasteaia lõpetab siis kaks last.

Kivi-Vigala kool on väike, õpilasi on 30. Esimese klassi puudumine õppetöös tunda ei anna, kuna enamasti teugsetakse liitklassides. Niit lisas, et kuigi kuklas on ikka küsimus, mis koolist tulevikus edasi saab, ei lase nad end sellest häirida ja tegutsevad ikka jätkuvalt edasi.

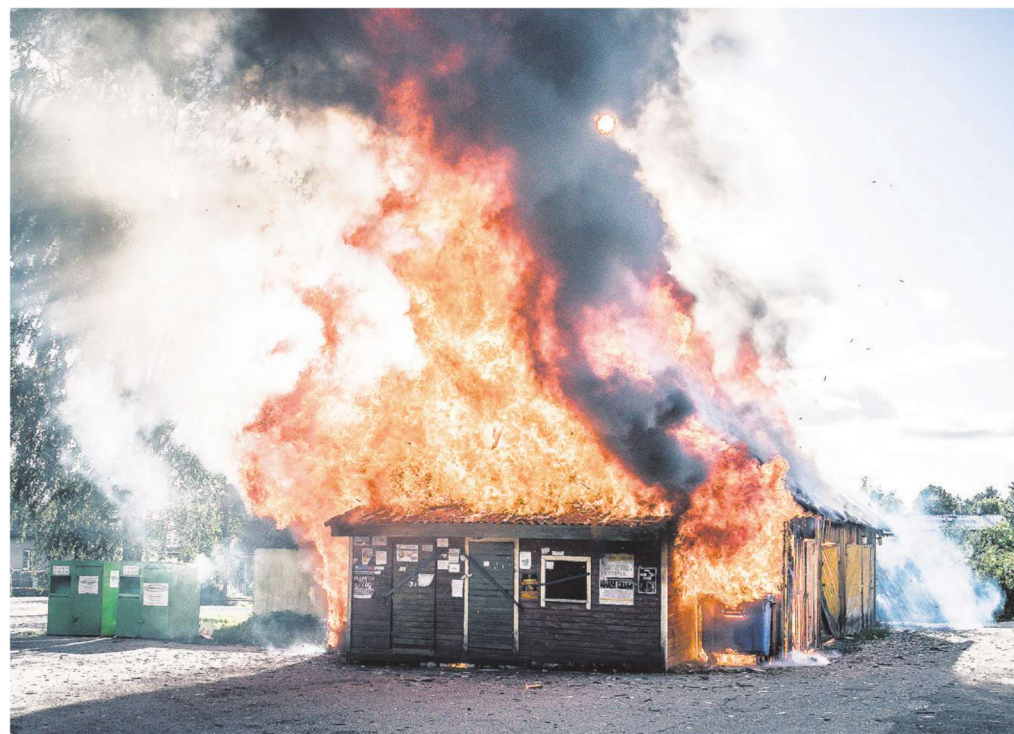
Tulekahju sai alguse süütamisest

Teisipäeval, 21. augustil Rapla südalinnas toimunud tulekahju sai alguse süütamisest.

Siim Jõgis

Tegemist oli Rapla Tarbijate Ühistu omanduses olnud kuurihoonega aadressil Hariduse 3. Politsei- ja piirivalveameti pressiesindaja Kristi Raidla kinnitas, et politseile on süütajad teada. Küll aga ei alustata selles asjas kriminaalmenetlust, sest kurikaelte näol on tegemist alaealistega. “Menetlust ei alustata, sest tegemist on alla 14-aastastega, kes on kriminaalmenetluse seadustiku mõistes süüvõimetud ja nende puhul kasutatakse teo heastamiseks teisi mõjutusvahendeid,” sõnas Raidla.

Tulekahju Rapla südalinnas sai alguse teisipäeval, 21. augusti pärastlõunal. Põles vana kuurihoone, mis asub Rapla Tarbijate Ühistu hoone ja turuplatsi vahel. Päästjad

Päästjate kohale jõudes oli terve hoone juba leekides.

Foto: SIIM SOLMAN

suutsid tulekahjule küll piiri panna, kuid nende kohale jõudes oli terve hoone juba leekides. Oma osa oli kindlasti ka pikal väheste sademetega

perioodil, mis tulekahjule eelnes. Nii sai tuli terve hoone veel kiiremini haarata. Õnneks puhus tulekahju ajal tuul lääne poolt ning lähedalasu-

vad majad seetõttu kahjustusi ei saanud.

Rapla Tarbijate Ühistu esimees Väino Sassi ütles, et naabrid olid süütamist pealt

näinud. Tuleroaks saanud hoone seisis viimasel ajal peaaesjalikult tühjana. Varem on seal olnud näiteks taara vastuvõtt ja lahtise õlle müügipunkt. Sassi sõnul oli viimasel ajal tegemist kohaga, kuhu sai erinevaid asju ajutiselt paigutada. Ta lisas, et viimati hoidsid ehitajad seal vanu ehitusmaterjale. Sassi välistas võimaluse, et seal oleks hoitud midagi sellist, millest oleks võinud tulekahju ise alguse saada.

Kuna kuurihoones väärtuslike esemeid ei hoitud, on ka rahaline kahju minimaalne. Raha kulub Sassi sõnul nii palju, kui on vaja varemete kokkulükkamiseks ja platsi koristamiseks. “Hea meel on selle üle, et tuli kõrvalasuvaid hooned ei puudutanud. Selle eest tuleb öelda tänu päästjatele, kes kiiresti reageerisid,” sõnas Sassi. Ta lisas, et kuna kuuri puhul oli tegemist üsna väärtusetu hoonega, oleks see nii või naa uuendamist oodanud. Praegu on Rapla Tarbijate Ühistu esimehe sõnul veel vara öelda, mida selle platsiga pärast korrastamist edasi teha.

Lasteaia Pillerpall tarvis kuulutatakse välja uus riigihange

Märjamaa vallavalitsus on nüüdseks läbi mõelnud laste õppetöö korraldamise lasteaia Pillerpall rekonstrueerimistööde ajaks ning volikogu nõusolekul kuulutatakse peagi välja uus hange.

Stina Andok

Märjamaa lasteaia Pillerpall hoone rekonstrueerimiseks kuulutati välja riigihange, millele laekus juunis üks pakkumine, mis osutus oodatust kallimaks. Selleks, et otsustada, kas sellise hinnaga pakkumine vastu võtta või kuulutada hange nurjunuks, korraldati 12. juulil erakorraline volikogu istung. Toona oli vallavalitsuse soov jätkata hankemenetlust. Volikogu aga ei toetanud hankepingut sõlmimist, viidates, et mitmed lasteaia renoveerimisega seotud küsimused on vastuseta, nagu näiteks, kuhu lapsed vajadusel ümber paigutatakse.

Eelmisel nädalal, 21. augustil toimunud vallavalitsuse istungil tegi vallavalitsus ülevaate edasistest plaanidest seoses lasteaia Pillerpall hoone rekonstrueerimisega. Volikogule pakuti välja kava,

mille kohaselt kestaks ehitustegevus kokku üheksa kuud ning hoone oleks lastest vaba kolm kuud.

Märjamaa abivallavanema Triin Matsalu sõnul arutas vallavalitsus ka võimaliku asenduspinna variante, et saaks hoone ehitustööde läbiviimise ajaks täiesti tühjaks teha. Ainsa variandina leiti Varbola ja Laukna lasteaia, kuid lasteaia hoolekogu neid variante ei toetanud, pidades neid ebamõistlikeks. Samuti ei peetud otstarbekaks moodulmajade paigaldamist.

Seega jätkatakse esialgse plaaniga, mis näeb ette, et remonti tehakse selliselt, et lapsed jätkavad suures osas õppetööga lasteaia ruumides. Matsalu sõnul on lähiajal kavas korraldada uus hange, kuid kas ja millises osas hankes sätestatud tingimusi muudetakse, ta veel öelda ei osanud. Küll aga on paika pandud plaan, mille järgi

võiks ehitustöödega alustada märtsikuus.

Esimese asjana võetakse renoveerimistööd ette võimlemis- ja muusikasaalis. Nende ruumide renoveerimine ei sega tavapärasest õppetööd. Kui ruumid on valmis, saab nendesse kolida ümber kaks lasteaiaühikut. Matsalu sõnul on lasteaia vaheliste asenduspindadena võimalik kasutada veel raamatukogu või rahvamaja ning ka lastehoiu ruume. Poolest juunikuust kuni augusti lõpuni on kavas ehitajale anda terve maja ja lapsed paigutatakse lastehoidu ning lasteaeda Midrimaa, kus on Matsalu sõnul augustikuus täitumus olnud väike. Seejärel jätkuksid tööd kahe rühma kaupa septembris ning tööde lõpetamise tähtjaks on praegu sätitud 2019. aasta novembriku.

Volikogu aktsepteeris vallavalitsuse ettepanekut ning nõustus, et nendel tingimustel võib vallavalitsus läbi viia uue hanke. Kuigi praegu on ruumide kasutamine lahendatud selliselt, on Matsalu sõnul võimalik, et tulevane ehitustööde tegija pakub omalt poolt parema variandi.

Komisjon kahtlustab seaduserikkumist teede remondil ja dokumenteerimisel

Stina Andok

Märjamaa volikogu arutas päevakorrapunkti „Revisjonikomisjoni kontrolli tulemuste realiseerimine“ kinniselt. Hiljem anti teada, et komisjonil on tekkinud kahtlus, et toime on pandud seaduserikkumine.

Märjamaa volikogu 21. augusti istungil kuulutati üks päevakorrapunkt kinniseks, mis tähendab, et vabakuulajaid saali ei lubatud.

Järgmisel päeval jõudis valla kodulehele istungi lühikokkuvõte, kus oli selle punkti kohta kirjas: „Arutelu tulemusena anti volikogu esimehele ülesanne esitada hiljemalt 31. augustiks 2018 avaldus Politsei- ja Piirivalveametile võimaliku seaduse rikkumise kohta riigihanke „Märjamaa valla suvine teehoid aprill 2016 kuni oktoober 2019“ (riigihanke viitenumber 168956) raames Märjamaa valla teedel 2017.a (vaegtööd

2018.a) kruusakattega teede remonttööde teostamisel ja dokumenteerimisel. Vallavalitsus peab esitama hiljemalt volikogu oktoobri 2018 istungiks omapoolsed ettepanekud vallavalitsuse struktuuri muutmiseks, et edaspidi tagada teede valdkonna vahendite tõhusam järelevalve tehtavate tööde üle.“

Märjamaa vallavalikogu revisjonikomisjoni esimees Ülo Olm teemat rohkem avada ei soovinud, öeldes, et komisjoni liikmed on omavahel kokku leppinud, et enne, kui on selgusele jõutud, kas nende kahtlustel on alust või mitte, teemat detailsemalt avalikusele ei avata. „See on päris delikaatne teema,“ sõnas ta.

Küsimuse peale, kes seaduse rikkumise avastamise korral peaks vastutama, sõnas Olm, et komisjoni seisukoht on, et vald palkas järelevalve, mis seab vastutajaks järelevalve läbiviija, kuid

üldplaanis peaks vastutama ka vallavanem.

Olm sõnul märkasid komisjoni liikmed kahtlusi tekitavaid asjaolusid oma tavapärase tegevuse käigus. „Teede peale on inimesed esitanud palju kaebusi,“ põhjendab Olm, miks teede parandusega seonduvat läbi vaadati. „Loodame, et ei ole midagi, aga eks näis. Vähe-malt oleme tähelepanu sellele juhtinud,“ ütleb ta.

Vallavalikogu esimees Urmas Kristal kinnitab, et tegeleb parasjagu dokumendi vormistamisega ning käis ka politseijaoskonnas aru pidamas, kuidas täpselt avaldust vormistada. „Lähapäevil teen selle ära,“ ütleb ta. Kristali sõnul on selline avalduse esitamine tema ametiaja jooksul esmakordne ning ta kahtleb, et seda üldse keegi meie maakonnas on kunagi teinud. Kui avaldus on esitatud, võtab asjaga tegelemise üle juba Politsei- ja Piirivalveamet.

Omavalitsused tegelesid maakonna arengustrateegia koostamisega

Olga Sokk,
Raplamaa Omavalitsuste Liit

23.-24. augustil toimus Raplamaa kohalike omavalitsuste kahepäevane arenguseminar Puise nina külalistemajas Läänemaal, kus osalesid Raplamaa vallavolikogude esimehed, vallavanemad ja arendusnõunikud, samuti Raplamaa Omavalitsuste Liidu (ROL) büroo töötajad ning Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse ja Raplamaa Partnerlus-kogu esindajad.

Ühiselt arutati, millised on kõige tähtsamad arenguesmärgid Raplamaa jaoks, mille täitumise tuleb ühiselt panustada; mis on see, mida tuleb möödapääsmatult teha selleks, et Raplamaa võiks hoogsalt areneda. Tehti ettepanekuid majanduse ja ettevõtluse

turgutamiseks, hariduse ja tööhõive parandamiseks, aga ka elukeskkonna, transpordi, halduse jm valdkondades.

Raplamaa Omavalitsuste Liit ja kohalikud omavalitsused tegelevad juba alates selle aasta märtsikuust Raplamaa uue arengustrateegia koostamisega. Protsessi juhib ROL-i arendusjuht Tavo Kikas. Kevadel analüüsisid erinevad teemarühmad olukorda ja probleeme ning sõnastasid arenguesmärgid. Sügisest alustatakse lahenduste väljatöötamist ja tegevuskava koostamist.

Arenguseminaril kogunes väga palju häid mõtteid, mis ei jää kindlasti ainult paberile, vaid mida hakatakse tulevikus ka ellu viima.

Arenguseminar annab tugeva tõuke valdadevaheliste kokkulepete saavutamiseks ja arengustrateegia lõplikuks kokkupanemiseks.

**OTSIME
OIVALIST
OPERAATORIT!**

Kas sa oled töötanud kohas, kus ürgne loodus kohtub moodsa tehnoloogiaga otse sinu käte all? Kus sind ümbritseb valgus ja puhtus, sinu selga mudib massöör ning lõunad on pea tasuta? Ei ole? Siis on aeg kandideerida.

Kes see on?
Operaator on meie O ja A. Ilma temata jääksid tootmisliinid seisma ja kvaliteedinõuded visataks prügikasti.

Mida ootame?
Ootame kohusetunnet ja valmisolekut graafikuga tööks. Ette tuleb ka 12-tunniseid öövahetusi. Mis aga ei tähenda, et vampiirid oleksid teretunud. Palume diskrimineerimise pärast vabandust.

Mida pakume?
Meil on vinge uhiuus tehas ja tasuta bussitransport. Tasuta saab ka massaaži, taastusravi ja sporti teha. Lõunad on samuti peaaegu tasuta. Suvel saad vineerist puhata kaks nädalat ja jõulude ajal nädala. Ülejäänud puhkuse võid ise valida. Töögraafikuga on peaaegu nii nagu Genka laulus – kolm töö ja kolm vaba (päevased ja öised vahetused, vahetuse pikkus 12 tundi). Tööpäev algab vastavalt kas kell 8.00 või 20.00.

Tunned, et sul on **OPERAATORI** geenid?
Saada oma CV aadressile personal@kohilavineer.ee

**KOHILA
VINEER**

Haridusalane koostööpäev kaardistas kogukondade mured ja rõõmud

Eelmisel teisipäeval, 21. augustil kogunesid Kärü kõrtsi Hagudi ja Kärü kooli rahvas ning aktiivsed kogukonnanaliikmed, et pidada arengu- ja koostööpäeva teemal "Kool kui õppiva kogukonna süda".

Helerin Väronen

Kogukonnapäeva modereerisid Margus Saks ja Tiia Lister, kes on haridusnõustajad MTÜ-s Tulevikuhariduse PIRN ja ka selle projekti sisutegevuste elluvijad. Päeva eesmärk oli tuua kogukonda koolile lähemale, jagada omavahel kogemusi ja tutvustada ning üle korrata kaasava hariduse teema.

PIRN alustas projektiga "Kool kui õppiva kogukonna süda" Kärus ja Hagudis aastal 2016 ja on seotud ka mitmete teiste projektidega erinevates koolides. Nendest kogemustest kasvas välja teadmine, et kõige raskem on õpetajate jaoks saavutada tunnirahu, kuna klassis on palju erinevate vajadustega lapsi. Ühe Viljandi projekti käigus jõuti ka arusaamisele, et see, mis toimub lasteaedades, on tegelikult edasise tunnirahu saavutamisel määrava tähtsusega. Siiani on see aspekt pälvinud aga vähe tähelepanu.

Üldjuhul on võimalik erivajadust märgata lapse kolmandaks eluaastaks, kuid alguses loodetakse, et küll laps sellest välja kasvab. Üleminekul kooli on aga infolõtk, kasvatajad ehk vihjamisi on koolivalmiduse kaarti midagi kirjutanud, kuid vanemal pole kohustust seda koolile esitada. Väikestes kogukondades, kus

Hagudi kooli direktor Lea Vendik (keskel) tutvustamas enda kooli rõõme ja murekohti seoses erivajadustega lastega.

Foto: HELERIN VÄRONEN

kool ja lasteaed on sealsamas, nagu Kärus ja Hagudis, ei ole infoliikumine küll nii suur probleem. Kui algklassides saab õpetaja ükskord aru, et lapsel on erivajadus, läheb reaalse abi saamiseks veel paar aastat ja nii võib abi saamine sattuda kokku lapse puberteedieaga, mis on niigi keeruline periood.

Edulood ja probleemid

Paljud koolid tunnevad, et tugispetsialiste, kes erivajadusega last võimalikult hästi aitaks, pole sageli kusagilt võtta. Saks ja Lister aga sõnasid, et sellist last saavad aidata just need inimesed, kes on iga päev tema kõrval, õpetajad ja vanemad. Selline süsteem, kus õpetaja õpetab terve klassi ees, ei toeta aga ei nõrgemaid ega tugevamaid õpilasi. Nii

on meie haridus hakanud liikuma muutuva õpikäsitluse poole, kus märksõnadeks on õppijakesksus, personaalõpe ja õpetajate koostöö.

Selleks, et päev ei mööduks vaid loenguformaadis, tehti ka paar rühmatööd. Piirkondade järgi tekkis kaks Kärü ja üks Hagudi rühm, kes üritasid leida vastuseid küsimustele, millised on nende kooli ja kogukonna viimaste aastate edulood erivajadustega laste toetamisel, millised on suurimad mured nende lastega seoses ja millised on uue õppeaasta plaanid nende laste paremaks toetamiseks.

Hagudi piirkonna rühmas, milles osalesin, toodi edunäidetena välja näiteks VEPA käitumisoskuste mäng, mis sobib ka erivajadustega lastele. Suureks plussiks peetakse seda, et esimeses kooliastmes

on kujundav hindamine. Konkreetsemaks näiteks oli üks kolmanda klassi poiss, kes lihtsustatud õppekavaga õpib kolmandas klassis koos tugiisikuga. Positiivsena toodi välja veel koostöö valla lastekaitse spetsialistidega.

Kuid probleemide osas tekkis kohe küsimus, kus on Rapla valla esindaja? Türi vallavanem Pipi-Liis Siemann oli kohal ja kuulas ning argumenteeris kogu rahvaga kaasa. Hagudi omad oleks soovinud sellist vahetut dialoogi ka enda valla esindajaga. Suureks mureks on Hagudil ka tugispetsialistide ja huvijuhi puudumine ning laste vaba aja veetmise võimaluste vähesus.

Selleks, et teada saada, milliseid vaba aja veetmise võimalusi lapsed ootavad, on koolil plaanis koos kogukonnaga teha küsitlus laste ja vanemate

seas. Samuti tahetakse hoolkogu abil survestada valda niimoodi, et kool saaks omale vajalikud spetsialistid.

Kärü kooli inimeste murekohtadena toodi välja andmekaitseaduse probleem. Kui erivajadusega lapse vanem infot ei jaga, siis nii lihtsalt ongi. Lapsevanemad jagunevat info jagamise suhtes kolmeks: ühed annavad kogu info lapsest koolile teada, teised toovad vajalikud dokumendid ja räägivad pärast küsimist ja kolmandate arvates ei ole koolil üldse vaja teada, mis pabereid ja mis infot lapse kohta vanemal on. Samuti on raskendatud info liikumine eri ametkondade vahel ja koostöö vanema ja kooli vahel, mis on läinud küll paremaks, kuid võiks olla veel parem.

Enne lõunapausi anti lühike ülevaade sellest, millised on

erinevate tugispetsialistide tööülesanded. Veel mõni aeg tagasi oli üldine suhtumine, et kui laps vajab mõne tugispetsialisti abi, on tal kohe midagi tõsist viga. Nüüd hakkab see koll vaikselt hajuma ja enam ei kardeta öelda, et laps käib näiteks logopeedi juures.

Kui koolil ei ole tugispetsialiste, saab olemasolevatest inimestest moodustada tugimeeskonna, kes aga selleks, et toimida ühtse meeskonnana, peab omavahel ära jagama rollid, kaardistama tegevused, leppima kokku täpse töökorralduse ja paika panema kommunikatsiooni ja infovahetuse reeglid.

Selleks aga, et jutt liiga kuivaks ei jääks, segati kahe piirkonna inimesed omavahel ära ja anti uutele tekkinud gruppidele praktiline harjutus "Keeruline olukord". Ette oli antud sündmuse kirjeldus, kus üks kuuenda klassi poiss ilmub vahetunnil kooli verisena, olles kõrvalkoolis peksa saanud, kuid samas andis kirjeldus ka mõista, et poisil on raskusi matemaatikaga.

Gruppidel tuli üles kirjutada kõik küsimused, mis situatsiooniga seoses tekkisid, joonistada avatud ja varjatud tegelastega skeem, analüüsida põhjuseid, mis võisid olukorra tekitada, paika panna vajalike tegevuste järjekord ning tulemuslikud lahendused.

Iga grupi nägemus loost oli erinev, kuid kõik said ülesandega edukalt hakkama. Isegi mina, kes koolieluga hetkel seotud vaid lapse kaudu, suutsin mõista, kuidas kool peaks sellise olukorra lahendamata. Lõpetasimegi päeva ülesande kokkuvõtmisega, ehk mida selliste keeruliste olukordade vältimiseks tegema peab. Kõige enam jäid kõlama ikka sõnad koostöö ja kommunikatsioon.

Vastab Rapla vallavanem Piret Minn

Kas Rapla vallas oldi sellisest üritusest teadlik ja kui jah, siis miks kedagi vallast kohal ei olnud?

Alustaksin algusest. Projekt „Kool kui õppiva kogukonna süda“ sai meie jaoks alguse aastal 2017 ja toona lubas projekti meeskond teha vallavalitsusele kokkuvõtte projekti tulemustest. Seda meie veel ootame. Projektipäevale saime kutse 14.08.2018 MTÜ Hagudi Hakkajate poolt. Andsime kohe tagasisidet, et 21.08 on juba planeeritud. Nimelt oli tol päeval vallavalitsuse istung, kus haridusnõunikul oli ette kanda kaks päevakorra teemat ning abivallava-

nema kohalolek oli vajalik kvoorumile olemasoluks.

Peale selle, et valla poolt kedagi seal kohal ei olnud, heitsid Hagudi esindajad ette ka seda, et oma vallaga on raske suhelda, enamasti saadakse küsimustele nende sõnul negatiivne vastus.

Minu vallamajas olles on minu üks alati avatud ja sama võin öelda ka haridusnõuniku kohta. Nii et kui keegi oma murega uksele koputab, siis saab see ka ära kuulatud. Lahenduste leidmiseks kulub aega erinevalt nagu elus ikka. Ja ei saa

väljastada, et mõned vastused on eitavad. Hagudi koolipere on meie poole viimati pöördunud kevadise koolilõpuaktuse teemal. Muid teemasid, peale parendamist vajava interneti, ei ole tõstatatud.

Hagudi kooli murekohaks on näiteks tugispetsialistid, neid, kes seaduse järgi olema peaks (logopeed näiteks), neil pole. Samuti pole neil huvijuhti, kuigi õpilaste arv on läinud nii suureks, et peab olema. Kas Rapla vallal on plaan Hagudi kooli tugispetsialistide saamisel toetada? Kuidas üldse on

seis erivajadustega laste ja neile abi osutamisega? Ehk kui palju on abisaajaid ja kui palju suudetakse abi pakkuda?

Õppeaastast 2018/2019 on Hagudi koolis 1,0 tugiteenuste spetsialisti ametikohta. See vastab Hagudi kooli poolt vallavalitsusele edastatud ootusele. Kooli struktuuris olev koht on rahastatud valla eelarvest. Ja seda ametikohta saab täita kool. Küll on vallavalitsuse kogemus, et koht võib olla ja raha võib olla, aga spetsialiste ei jagu. Näiteks lõppes viimane konkurs Rapla linna lasteaedadesse eripedagoogi-logopeedi leidmiseks

tulemusteta.

Koostööpäeval tuli jutuks ka see, et väikekoolides on sageli probleemiks sobivate õpetajate leidmine, päris tihti võetakse tööle keegi, kes küll saab õpetamisega hakkama, kuid kellel puudub pedagoogiline haridus. Mida vald sellisest situatsioonist arvab ja kuidas suhtub?

Selline vabadus ongi haridusasutusele seadusega antud – kui konkurs luhtub, võib aastase tähtajaga võtta tööle vähemalt keskharidusega tötaja.

Maailmakoristuspäev Raplamaal töötab tulla tagasihoidlik

15. septembril alustavad ligi 150 riiki kogu maailmas Eesti juhtimisel maakera puhtamaks koristamist. Rapla maakonnas on kohalike omavalitsuste ja elanike huvi maailmakoristuspäeva korraldamise ja koristusaktiivisoonidel osalemise suhtes vähene, seda eelkõige maakondliku koordinaatori puudumise tõttu.

Haldi Ellam

Nii kutsuvad maailmakoristuspäeva meeskond endaga liituma maakondlikke koordinaatoreid, kes veaksid koristuspäeva ettevalmistusi. Lisaks Raplamaale puudub koordinaator ka Valgamaal, Lääne-Virumaal ja Tallinnas.

„Raplamaal ei ole tööpoolest veel maakondlikku koordinaatorit, ent on paar inimest, kellega on läbi räägitud ja kes pakkumist hetkel kaaluvad. Kindlat jah-sõna pole meile veel keegi andnud. See võib ka lähapäevil loomulikult muutuda,“ ütles Maailmakoristuspäeva kommunikatsioonijuht Eger Karuse.

Maakondlikult koordinaatorilt eeldatakse sujuvat infovahetust korraldajate, kohalike omavalitsuste ja teiste osapoolte vahel. Samuti peaks koordinaator kaasama inimesi, kes aitaksid probleemseid prügistatud kohti World Cleanup'i äpirakendusega kaardistada, leidma oma piirkonnale talgujuhte, motiveerima vabatahtlikke koristusel osalema ning edastama piirkondlikku infot korraldajatele.

Üksikud kohad Raplamaal

28. augusti seisuga on Raplamaal registreeritud 8 koristuskohta ning valmisolekut kogutud jäätmete äraveoks ja käitlemise suunamiseks on Karuse sõnul kinnitanud Rapla, Märjamaa ja Kehtna vald.

„Kohalike omavalitsuste kohta võiks niipalju öelda, et kolm valda on kinnitanud oma toetust Maailmakoristuspäevale,“ selgitas Karuse. „Ainsana ütles kindla EI Kohila vald, kes on hetkeseisuga ka ainus Eesti omavalitsus, kes on kindla ei öelnud. Nende suuline selgitus meie vabatahtlikule oli see, et nemad ei osale Maailmakoristuspäeval, kuna see ei ole sel aastal nende jaoks prioriteet. Eestis on veel ka selliseid KOV-e, kes ei ole kindlat kinnitust andnud, ent

töenäoliselt enamik siiski kinnitab ka enda toetuse lähiajal,“ avaldas Karuse lootust.

„Vähemalt sel aastal Kohila vald ei osale. Kevadel toimus iga-aastane „Teeme ära!“ talgupäev ning aktiivsemad kogukonnad ja MTÜ-d toimetavad elukeskkonna parendamise nimel aasta ringi,“ ütles Kohila vallavalitsuse keskkonnanõunik Nele Leitaru vastuseks, miks Kohila vald maailmakoristuspäeval ei osale.

Märjamaa valla keskkonnaspetsialisti Greta Neidre sõnul on Märjamaa valla jäätmejaam sel päeval valmis koristuspäeval kogutud jäätmeid vastu võtma ning muul moel maailmakoristuspäeva õnnestumisele kaasa aitama. „Vald igal juhul toetab,“ kinnitas ta. „See, kui on initsiatiivi ja inimesed tulevad kokku ja leiavad piirkondi, kus on vaja koristada, on väga teretulnud ja oleme avatud.“

Neidre sõnul vallal probleemsete maailmakoristuseks sobivate prügistatud kohtade osas info puudub. Lisaks on vald pindalalt suur ning ametnikud igale poole omaalgatuslikult ei jõua. Nii kutsubki ta inimesi teavitama valda kohtadest, kus prügi (sh rehve, ehitusjäätmeid jms) vedeleb. „Kui inimesed ise teavad neid piirkondi, siis meie püüame aidata,“ ütles ta, lisades, et paljudel kordadel on vald prügi ise ära koristanud. Neidre sõnul toimetab Märjamaa alevi majandusbrigaad, kes kord nädalas avalikest kohtadest prügi koristab. Kõrvalistest kohtadest koristatakse vastavalt teavitamisele.

Anna prügist teada!

Eestis on maailmakoristuse fookuses kõige prügisemad paigad Eesti metsades, mererandades ja järvede jõgede kallastel. Enne koristamist kutsutakse üles inimesi prügi asukohti kaardistama, et teaks, kust on vaja koristada. Koristuskohti saab üles anda ja kaardistada kuni 2. septembrini. Suurte prügipaikade info on World Cleanup'i rakenduses ääretult oluline, sest see prügikaart on aluseks nii maailmakoristuspäeva läbiviimisel Eestis kui ka globaalsele andmebaasile (World Waste Platform), mis koondab andmed terve ilma prügi kohta.

Maailmakoristuspäeva juhi Eva Truuverki sõnul on prügi kaardistamine väga tähtis sissejuhatus maailma ajaloo suurimale kodanikualgatusele, mis on saanud alguse ja mida juhitakse Eestist.

„Kaardistamise eesmärk on luua nn prügiandmebaas, et näha probleemi ulatust. See on vajalik info teadlastele, kes saavad selle pealt analüüsida ja välja töötada lahendusi, kuidas prügi vähendada. Selleks

Kaardistamisest

Lae telefoni World Cleanup'i äpp (iOS, Android) ja registreeri end kasutajaks.

Ava rakendus, pildista prügihunnik üles, täida vajalikud lahtrid ja lae leitud prügi punkt üles. Korda kaardistamist järgmise hunniku juures.

Kogu vajaliku info ja

juhendid leiad Maailmakoristuse aadressilt www.maailmakoristus.ee/prygikaardile.

Mida läheb veel vaja selleks, et koristusaktiivsus Eestis õnnestuks

Eesti tiim vajab maakondlikke koordinaatoreid Tallinnasse ja Harjumaale, Pärnumaale, Hiiu- ja Järvamaale, Ida- ja Virumaale, Lääne- ja Võrumaale 80 000 tugevat kotti prügi korjamiseks ning sorteerimiseks järelekasutajate ja haagiseid vaata, millega on veel võimalik koristuspäeva toetada: <http://www.maailmakoristus.ee/tulenappi/>

Taustainfo

Maailmakoristus *Let's Do It! World* toimub ühe päeva jooksul, 15. septembril 2018. aastal. Täna on liitunud juba ca 150 riiki.

Aktiivse eesmärgi on lisaks prügi kokku korjamisele tähelepanu juhtimine globaalsele prügiprobleemile ja lahendustele.

Üleilmne koristuspäev teeb koos päikesega planeedile tiiru peale – see algab hommikul kell 10 Uus-Meremaal ning lõpeb 36 tundi hiljem Hawaiil. Prügikoristusaktiivsus algab Eesti aja järgi 15. septembri keskööl.

Liitunud riigid on võtnud eesmärgiks kaasata oma riigis koristama sajad tuhanded, isegi miljonid inimesed. See teeb juba tänaseks maailmakoristuse suurima kodanikualgatuse läbi aegade. Samuti on see suurim ja globaalseim Eestist alguse saanud kodanikualgatus.

Maailmakoristuse staap hakkab paiknema Tallinnas. Eesti ja Tallinn saavad sel päeval olema maailma naba. Siia koonduvad kogu maailmas toimuva koristuspäeva tulemused ja info.

on kokku pandud eraldi ülemaailmne Teeme Ära teadlaste tiim, kes hakkab kogutud andmetega edasi töötama,“ rääkis Truuverk.

„Maailmakoristus on Eesti riigi

suurim kingitus maailmale meie 100. sünnipäeval ja meil kõigil on põhjust selle algatuse nimel erilisel pingutada. Seetõttu on meil sulle suur palve – palun tule aita meil üles leida just

need sinu kodukoha lähedal asuvad kõige suuremad prügihunnikud.“

Prügi kaardistamiseks tuleb alla laadida World Cleanup'i äpp, kaardistada looduses liikudes teele jäävad prügihunnikud, teha rakendusega foto, märkida prügi asukoht ja koostis ning laadida üles.

„Kaardistamine on väga oluline, sest selle põhjal saame panna paika koristuspäeva plaani - kuhu ja kui palju inimesi koristama saata,“ ütles Eesti koristusitiimi juht Raimo Matvere.

„Samuti on kõik teretulnud tulema 15. septembril välja ja andma oma väärtusliku panuse koristuspäeva õnnestumisse,“ lisas Matvere.

Osalemiseks tuleb registreerida

Maailmakoristus osalemiseks tuleb end maailmakoristus.ee kodulehel registreerida. Seejärel tuleb valida koristuspiirkond, millega liituda. Registreerimine on vajalik, et iga koht saaks piisava hulga abikäsi ning kõik prügistatud paigad oleksid kaetud. Registreerida saab eraisiku, organisatsiooni või sõpruskonnana, samuti võib püsti panna koristusaktiivisooni enda eramaal. Viimasel juhul tuleb aga arvestada, et koristusalgatuse korraldaja peab jäätmete äraveo organiseerima ise.

Vastused oma küsimustele saab maakondliku koordinaatori käest. Tema on inimene, kes valdab enda piirkonna informatsiooni.

Talgujuht korraldab koristuspäeva eel punktis vajaminevad prügikotid, juhendmaterjalid ning jälgib, et kõik sujaks plaanipäraselt.

Koristajal pole muud muret, kui tulla hommikul õigeks ajaks kohale, kuulata tähelepanelikult talgujuhi instruktsioone, pidada kinni ohutusreeglitest, nautida mõnusat koristuspäeva ja näidata maailmale, mida iga inimene oma kodukohas tegelikult ära suudab teha. Koristamisele tuleb kaasa võtta töö tegemise vahendid, joogivesi ning suupisted, et päeva jooksul ära ei nõrkeks.

Maailmakoristuse staap hakkab paiknema Tallinnas, kuhu koondub kogu maailmast koristuspäeva info. Tallinna staabist hakatakse juhtima globaalset teleülekanne ja vahendama telepilti üle kogu planeedi.

Koristuspäev saab teoks koostöös EV100, kohalike omavalitsuste, Riigimetsa Majandamise Keskuse, Maanteeameti, maaomanike, jäätmeäritluste võtete, Eesti Külaliskumiline Kodukant võrgustiku, heade toetajate, partnerite ja tuhandete puhtast loodusest hoolivate Eesti inimestega.

Tervisekassa kui haigekassa mahe eufemism

Jaak Uibu,
D.Sc., tervishoiuminister
asetäitja 1989-1991

Ei tea, mis herilane on nõelanud ametnikke, et enam ei taheta lahendada haigekassa ja töötukassa sisulisi probleeme, vaid eelistatakse asutuste nimetustega tegelemist. Äkki valimised?

Tervisekassa olevat parem kui haigekassa. Peaminister Jüri Ratase sõnul tuleb nimevahetusega tempokalt edasi liikuda, sest nii haige- kui ka töötukassa ülesanded on ajas oluliselt laienenud ning asutuste nimed ei vasta enam nende olemusele. Ma ei tunne töötukassa spetsiifikat nimevahetuse vajalikkuse üle otsustamiseks, aga Eesti Haigekassa on sündinud minu silme all, olen selle teenu-seid pidanud kasutama ja minu vaikimine oleks vale. Kardan, et Peetrus ei laseks mind taevavärvatest läbi ja saadaks sinna, kuhu vaja.

Värske tervise- ja tööminister Riina Sikkut, kellel ei ole meditsiiniliste teadmiste ega kogemuse taaka veel kaelas ja seega lapselikult vaba oma otsustes, nõudles, et tervisekassa panustaks tervise

hoidmisse ja taastamisse. Takistuseks nimevahetuses paistis olema vaid selle kõrge hind, kuid mõned sajad tuhanded saab seda allapoole lasta. Kui Andrus Ansip ei oleks kaugel Brüsselis, siis ta kutsuks küll taevast appi!

Kui Eestis kolmkümmend aastat tagasi valmistuti ravikindlustusele üleminekuks, valmistus tänane terviseminister Riina Sikkut sel ajal kooliminekuks ja muretses, kas tal on ikka vihikud ja suled. Ei saa talle ette heita tookordset huvipuudumist haigekassa vastu. Sotsialismilt kapitalismile ülemineku tuules kerkis juba tookord nimeküsimus: kas oleks õige tervishoiusüsteemi raha-asjade ajamise asutust kutsuda tervisekassaks - tervisele orienteeruda tundus nii ahvatlev, kuigi aastakümneid oli see juurdunud haigekassa nime all.

Õnneks tollane tervishoiuminister Laur Karu oli aus ja asjatundlik inimene, kes küll diskuteeris, kuid lõpuks koges: lõviosa kassa eelarvest nõuab ikkagi haigete ravi ja sellega seotud kulutused. Haigused on seotud valu ja kannatusega ja haigeid tuleb kohe aidata. Me ei olnud nii rikkad ega ole praegugi nii rikkad, et tervist tugedavatele abinõudele anda eelisrahastus.

Näiteks haigekassa käesoleva aasta eelarve on umbes 1,27 miljardit eurot, aga tervise edendamisele

kulutatakse sellest 1,6 miljonit -vahe on literatuurselt väljendades sajakordne! Rääkida tervisekassast niisuguses proportsioonis oleks ilmne eksitamine.

Minule ei ole teada, kes on ümbernimetamise idee autor, aga minister Riina Sikkut sellega tegeleb ja tema on eestkõneleja. Püüame mõista, miks ta sellele aega kulutab. Me keegi ei taha haigeks jääda, me kardame haigust ja ei taha sellest rääkida! Inimkond on leiutanud juba antiikajal halbade asjadest rääkimiseks mahendava peitesõna - eufemismi.

Neid asendussõnu kasutatakse vist igas eluvaldkonnas ja igal ajal - invaliidi asemele tuli puudega inimene, surma asemel siit ilmast lahkumine, vanuri asemel senior, seksuaalvahekorra asemel vanainimeste asja ajamine, purjus asemel ebakaine, prostituutide asemel kompleksivabad tüdrukud, vaesuspiiri asemel toimetuleku-piir jne.

Selle loogika järgi on nimevahetus tervisekassa kasuks vaid üks näide eufemismide reas. Kas sellele peab kulutama aega ja rahva raha, kui haigus jääb ikka haiguseks, mida tuleb ravida vastavalt võlaõiguseaduse §-le 762 „arstiteaduse üldisele tasemele teenuse osutamise ajal ja tervishoiuteenuse osutajalt tavaliselt oodatava hoolega“?

Soovivat on vanemal koos lapsega koolitee läbi käia ning selgitada lahti liikluses varitsevad ohukohad.

Foto: SIIM SOLMAN

Kooliaasta algus on õige aeg rääkida lapsega turvalisusest

Jaan Sildoja,
piirkonnavanem

Septembriga algab koolides uus õppeaasta, mis toob tänavapilti kooli ja koolist koju ruttavad lapsed. Palavate suvekuude rahuikkus tänavatel asendub siia-sinna sagivate sõidukite ning inimestega. Harjumused, mis olid kohased suvele, tuleb paraku selja taha jätta ning võtta liikluses toimuvat täie tõsidusega.

Politsei koos vabatahtlikega rahustab ka käesoleva kooliaasta alguses liiklust ning üritab tagada lastele ohutut kooliteed.

Paljud lapsed peavad teekonna kodust kooli ette võtma jalgsi. Turvaline koduõu asendub ohtudega, millele laps võib-olla tähelepanu osutada ei oskagi. Kindlasti valutab iga lapsevanema süda, kui laps kooliteekonda alustades tiheda liiklusega maanteed ületab, iseseisvalt bussiga liikleb või pika kodutee maantee servas ette võtab. Siinjuures aitaks nii lapsel kui ka vanemal hirme ületada eelnev selgitus. Soovitan vanemal koos lapsega koolitee läbi käia ning selgitada lahti liikluses varitsevad ohukohad. Koos teekonda läbides kinnistub see ka lapsele. Hiljem omapäi kooliteed ette võttes on tee juba lapsele tuttav ja turvalisem.

Tähelepanuta ei tohi jätta ka erinevaid kaheherratilisi, mida õpilased veel ilusate sügisilmadega rohkesti kooli ning koju sõitmiseks kasutavad. Vajalik on jalgratta ülevaatus veendumaks,

kas on ikka olemas töökorras pidurid ning nõutavad helkurid-tuled-viled. Ei liigu ka vanemad piduriteta või tuledeta autoga tiheda liiklusega teel, veel vähem peaksid seda tegema lapsed. Kiivri kandmine on väga popp harrastus- ning profijalgratturite seas, kuid jätab kohati veel soovida igapäeva tänavapildis.

Koolide juures paiknevaid jalgrattahoidlaid on politsei koostöös vabatahtlikega kontrollinud igal kevadel ning sügisel ning olukord paraneb alles pärast kontrolli. Tegelikuses pole korras jalgrattaid vaja politsei jaoks, vaid jalgratturi enda jaoks, et sellega turvaliselt liigelda.

Käibefraas „iga algust tuleb tähistada“ käib meie kultuuriruumis paraku ka kooliaasta alguse kohta. Kuidas seda teha, selleks on mitmeid mooduseid. Kes läheb perega üheskoos välja sööma, kellele kingitakse kooli alguse puhul uus arvuti, kuid paraku oleme näinud sedagi, et mõni kutsus sõbrad kokku, et üks kõva jooming maha pidada. Näiteid juhtumitest, kus alkoholi tõttu ollakse kontaktivõimetuna oma okse sees, on kahjuks meie maakonnas piisavalt. Seega tasub lastevanematel ka selliste ohtudega kindlasti arvestada.

Lapsed kasvavad peredes, mitte vallamajas või politseis. Erinevad asutused saavad vaid toeks olla ning noori suunata. Vanemad on need, kes oma lapsed uksest välja saadavad ning neile elutarkust kaasa annavad.

Kooliaasta algus ei ole midagi uut, algab kool ju igal õppeaastal. Autojuhtidel, jalakäijatel ning ka õpilastel võtab uue algusega harjumine lihtsalt aega. Ole tähelepanelik, siis pannakse ka sind tähele!

Ilusat kooliaasta algust!

Roolijoodik - „inimlooma“ kõige ohtlikum tõug

Kaspar Rodes,
Rapla politseijaoskonna piirkonnapolitseinik

See on tõug, kes tegutseb instinktipõhiselt ega suuda analüüsida oma tegevust. Paslik oleks kirjutada viimasest Raplamaal toimunud hukkunuga õnnetusest, kuid lähedaste haavad on alles liiga värsked. Oli ka selle õnnetuse juures märksõnaks joobnuna auto juhtimine.

Siiski paneb selle õnnetuse juures imestama kogukonna reageering või õigemini reageerimatus selliste juhtumite puhul. Info, et seltskond auto katusel alkoholi tarbib ning on sellega veel sõitu alustanud, jõuab politseisse alles pärast kõige kurvemaid tagajärgi. Nii mõnelgi juhul jääb kripeldama, kas õnnetust oleks saanud ära hoida.

Olen oma tööpraktikas näinud, et purjus seltskonnast läheb rooli kõige kainen või kogenum sõidumees. Huvitav, milles see kogemus küll seisneb? Kas selles, kellel on joobnuna kõige kindlam käsi või vähevärisev pilk? Turvatunnet

ei suuda minu silmis kumbki tekitada. Eriti kurb, et ollakse nõus kaasreisijatena sõidukisse minema ja oma elu ohtu seadma.

Pärast politseipoolset alkoholi-joobe kontrolli või õnnetust meenub juhile esimese asjana tema pere. Lapsed ja elukaaslane, kes sinnamaani on olnud juhi jaoks tagaplaanil. Öösel arestikambrisse paigutamisel väidetakse, et hommikul on vaja veoautoga pikamaasõitu minna. Need on markantsed näited elust enesest – uskumatu, kas pole!

Leidub inimesi, kes heidavad ette politsei tegevusetust. Joobes juht ei saa aru, miks politsei ei püüa narkomaane. Kiiruseületaja ei saa aru, miks ollakse „föönidega“ tee ääres ega püüta roolijoodikuid. Telefoniga rääkija on küll kuulnud, et rooli taga rääkida ei tohi, kuid ise seda ohtlikuks ei pea. Tegelikuses ei tea aga kunagi, mis oleks võinud juhtuda, kui patrull poleks kätte saanud suurel kiirusel kihutatavat sõidukit või end „molekulaarsesse“ olekusse joonud roolijoodikut.

Politsei võib teha head tööd ja kõrvaldada juhtimiselt kuitahes

palju roolijoodikuid, ent kõiki valvata ei ole võimalik ega saagi olla. Inimesele endale peab tekkima arusaam, et joobnult rooli taha istumine ei ole aktsepteeritav ja peab suutma endale teadvustada riske, mida ta sellise tegevusega põhjustada võib. Olles mõne kaasliikleja, sõbra või hoopis elukaaslase surnuks sõitnud, on juba hilja mõelda ja tõdeda rumalaid valikuid.

Raplamaal on aasta algusest alates toimunud 60 liiklusõnnetust, millest 14 on juhtunud joobes juhi süül. Nelja joobes juhi süül toimunud õnnetuse käigus on saanud vigastada 15 ja surma viis inimest. Viiest hukkunust kolm olid autoroolis olnud joobes juhid ise.

Autot juhtida tuleb kainelt ja kogu tähelepanu tuleb suunata liikluse jälgimisele. Reeglid liikluses on loodud selleks, et vähendada riske õnnetusse sattuda.

Kui märkate käitumist, mis ei käi sõiduki juhtimisega kokku, pöörake sellele ise tähelepanu kas isikuid korrale kutsudes või sellest politseile teada andes.

Turvalist liiklemist!

RAPLAMAAL Sõnumid

Tellida saab:

- e-post: kuulutused@sonumid.ee
- www.sonumid.ee
- Raplamaa Sõnumite toimetusest:
Viljandi mnt 6, Rapla (teisel korrusel)

Telli leht!

Motiveerituna eestlaste suuõõne tervise edendamiseks, lõi Rapla naine Hedy Lehtmets brändi Frenzy, mille kaudu vahendab ainsana Eestisse maailmas aastakümneid tuntud tõenduspõhiseid ja tõhusaid kaariese ennetusvahendeid täisksülitoolpastille.

Stina Andok

Rapla külje all Valtu külas on nn triiphones juba viimased kaks aastat tegutsenud üks laiemale üldsusele suhteliselt tundmatu ettevõtte, kuigi brändi nime „Frenzy“ on ehk mõned tähelepanelikud siin-seal märganud. Nimelt on Raplast pärit ja kodukanti tagasi jõudnud Hedy Lehtmets oma südameasjaks võtnud nii eestlaste teadlikkuse tõstmise suuõõne tervishoiust kui ka meie suu tervise edendamise. Ülla eesmärgi on ta ühendanud ühte väikesesse, maitsvasse ja loomulikult tervislikku ksülitoolpastilli.

Aga alustame algusest. Hedy Lehtmets lõpetas 2012. aastal TÜ arstiteaduskonna magistrantuuri rahvatervishoiu erialal, epidemioloogia suunal. Seal oli tema peamiseks uurimisvaldkonnaks suuõõne tervis. Paralleelselt magistriõpingutega oli ta 2007.-2009. aastatel seni toimiva üleriigilise projekti „Laste hammaste tervis“ pilootprojektijuht. Täna sel päeval on see tuntud kui Suukool. Magistriõpingute ja projekti kõrval töötas naine samal ajal ka Tartu Ülikooli lastestomatoloogia osakonnas.

„Nägin, kui probleemne on laste hammaste tervis ja madal vanemate teadlikkus sellest, miks hambaaukud tekivad ja et on oluline neid ennetada,“ räägib Lehtmets. Seda kinnitasid ka õpingute käigus enda ja kolleegide poolt läbi viidud uuringud.

Rahvastiku suuõõne tervise kohta meil riiklikku statistikat ei koguta ja teave põhineb suhteliselt väikesemahuliste ja aastatetaguste uuringute tulemustel. Nende alusel leiti 2-4-aastastel lastel suus kaariest tekitavad mikroobid 42%, auke oli neist 58%. 7-9-aastastel 1. klassis õppivatel lastel olid 36% aukud juba jäävhammastest ja 2. klassis õppivatel lastel oli näitaja juba 48%. Teades, et hambaaukud on lihtsalt ennetatavad, on Lehtmetsa sõnul sellised numbrid absurdid. „Hambaaukud on nii elementaarne osa meie elust ja kuna lastele on hambaravi tasuta, ei olegi nagu probleemi,“ on Lehtmets murelik.

Seni ja jätkuvalt on suuõõne tervisedenduse peamine sõnum, et hambaid tuleb pesta. Lehtmetsa sõnul ei ole ilmselt inimest, kes seda ei teaks, kuid inimeste suhtumist ja käitumisharjumusi ei ole see mõjutanud. Oma magistritöös uuris Lehtmets lapsevanemate teadlikkust suuõõne tervishoiust ja analüüsi tulemused kirjeldavad, et on teada-tuntud fakt, et lapse

Valtu külas triiphones asuvates ruumides käib Hedy Lehtmets vastavalt tellimustele oma tooteid pakendamas ja välja saatmas.

Fotod: SIIM SOLMAN

Missioonitunne tõukas Hedy Lehtmetsa ettevõtluseni

luti puhastamine lapsevanema suus on väär. Sellele küsimusele vastas õigesti 92,8% vastajatest 2010. aastal ja 97% uuritavatest juba 2005. aastal. Siiski puudus arusaamine, et vanema sõllega saastunud ese on nakkusallikaks lapsele, sest sõltumata sellest, kas lapsevanem teadis, et kaaries on nakkushaigus või mitte, oli vastavalt 43,5% ja 45,5% vastanutest kasutanud lapsega sama lusikat või kahvlit.

Stamplausete asemel „pese hambaid“ ja „ära puhasta oma suus lapse luttu“ võiks inimestele Lehtmetsa hinnangul teha rohkem selgitustööd, miks ma mida teen. Sageli inimesed ei tea, et hambaaukude ehk kaariese tekkega nagu iga haigusega on seotud teatud tüüpi bakterid ja neid lapsel loomupäraselt suus ei ole, vaid need kanduvad üle kontaktnakkusena, sagedamini oma vanematelt, vanavanematelt.

Peamine bakteriliik, mille kõrge kolonisatsiooniga/ tase-mega teadlased hambaaukude teket seostavad, on *Streptococcus mutans*. Kõige kriitilisem aeg suuõõne tervisege tegeleda on 6-36 elukuud, mil areneb suu mikrofloora ja paneb aluse inimese suu tervisele edaspidises elus. Seega jutt, et mul on geneetiliselt kehvad hambad, ei ole päris korrektne, samas ei tähenda see ka seda, et kui bakter on suuõõne koloniseerinud, ei saaks hea hügieeniga hambaid tervena hoida.

Hea suuhügieen tähendab pesu, niiditamist ja söögikordade vahel kolmetunnilist pausi, kuid mujal maailmas on tuntud suuhügieeni toetava abimehena ka ksülitool. Ksülitool on looduslik magusaine, mida leidub paljudes puuviljades. Erinevalt kristaldest valgust suhkrust ei suuda aga meie suuõõnes elavad bakterid seda lagundada. Seepärast jääb ksülitooli söömise

järel hambapinda nõrgestav happerünnak ära.

Veelgi enam, kaariest tekitavad bakterid jäävad energiapuudusesse ega paljune enam. Kõige tulemuslikum on ksülitooli kasutamine pärast söömist. Ksülitool tõrjub hambakattest kaariest tekitada võivad suhkrud välja. Hamba pind, mis muidu kaotaks hammast tugevdavaid kaltsiumi ja fosfori osakesi, säilitab oma tugevuse. Uuringud on näidanud, et ksülitooli sisaldav hambakatt aitab süljest kasulikke mineraale hambaemali juurde tuua.

Ksülitooli Eestisse toomisest rääkis Lehtmets erinevate ettevõtete ja asutustega juba ülikooli ajal. See sai tema peamiseks eesmärgiks. Nimelt räägib Lehtmets, et Soome on juba 1980-ndatest aastatest ksülitooli oma lasteaedades ja koolides lastele jaganud ning nende las-

te hammaste tervisenäitajad on Euroopa eeskujulikud. Lehtmets teab, et Eestis läheb sellise ennetustegevuseni veel terve igavik, kui üldse kunagi jõutakse selleni, aga „ksülitooli toime on aastakümneid tõestatud, miks mitte tekitada nõudlus teadliku maksumaksja tasandilt, mida me soovime meie laste heaks“.

Mida varem, seda parem

Ksülitooli kasuliku toime on tõestatud igas vanuses inimestel, aga kõige paremat efekti võib ksülitooliga loota Lehtmetsa sõnul just alla 3-aastaste laste puhul, sest laste mikrofloora alles areneb. „Kõik, mis suhu tekib, see sinna jääb,“ märgib ta selle perioodi kohta. Ta toob näite naaberriigist Soomest, kus sündisid tema esimesed lapsed.

Kuni tellimuste arv on tagasihoidlik, käib ettevõtte looja ise pastille karpidesse pakendamas.

Frenzy nime all müüvad küslitoolipastillid on looduslikud ning neid regulaarselt süües jääb hambapinda nõrgestav happerünnak ära.

Pastillidele lisaks on ettevõttel plaan laiendada tootevalikut erinevate küslitooliga magustatud teiste toiduainetega, näiteks pähklikreemidega, mis sobivad ka diabeetikutele.

Lehtmets räägib, et seal tuleb lapse 8-kuuseks saades range kutse tulla perearstikeskusesse visiidile, kus selgitatakse muu hulgas lapsevanematele ka küslitooli kasutegureid.

Lehtmetsa sõnul soovitaksegi küslitooliga alustada juba 8. elukuust. Kuna alla 3-aastased lapsed nätsu närida ei oska ning 8-kuused ka pastille ei lutsuta ega näri, on olemas spetsiaalsed tabletipurustajad, mis aitavad pisikese tableti pudiks teha ning seda püdi on juba märksa ohutum ja lihtsam väikelapsele manustada.

Soome on Euroopa kõige parema suutervisega piirkond. Lehtmetsa sõnul tuli see hästi välja seal elades, kui võrrelda Soome sisse rännanud laste suutervist ja soomlastest laste suutervist. Lehtmetsa sõnul on bakteriga kokkupuude vältimatu, kuna 99,9% inimkonnast on see suus, kuid kui vältida bakteriga kokkupuudet lapse esimesel kolmel eluaastal, kujuneb mikrofloora tugevaks ja auke ei teki nii lihtsalt. Samas rõhutab Lehtmets, et küslitooli regulaarselt tarvitades on sellel positiivsed mõjud

ka täiskasvanutel. Lisaks aitab küslitool neid inimesi, kes on krooniliselt haiged ja tarvitavad püsivalt ravimeid, mis tekitavad suu kuivust ja sellest tingitud probleeme.

Lehtmets on küslitoolipastillide kohta infot pakkunud ka Eesti lasteaedadele, aga siiani ei ole keegi pastillide vastu huvi tundnud.

Probleem on ka see, et kui inimesed isegi teavad, mis asi on küslitool ja milleks seda tarvitatakse, ei teata sageli, mis on vajalik annus, et mõju oleks tervist edendav. Lehtmetsa sõnul ei tea või mäleta seda teinekord ka tegutsevad hambaarstid, et minimaalne päevane annus küslitooli, millega uuringutes on ennetusefekt saavutatud, on 5 grammi ehk umbkaudu kümme pastilli. Soovituslik oleks tarbida isegi kuni 14 grammi küslitooli päevas. Kui pärast iga toidukorda ja vahelalaks pastilli manustada, nagu on soovituslik, siis tuleks neid kröbistada 2-3 tükki korraga.

Tagasi kodukanti elama asudes otsustas Lehtmets oma vaba raha otstarbekalt kasutada ning

asus otsima koostööpartnerit, kes oleks valmis tema toetusel küslitooli Eestis müüma. Seni seda ükski ettevõtte ju iseseisvalt teinud ei ole. Lehtmets mõistab, miks ettevõtjad seda teinud ei ole, tõdedes, et küslitooli on siinsel turul keeruline müüa. See on suhkrupastillidega võrreldes kallim ning kohalikele võõras teema.

„Kui ei tea, mida ostad, siis võtad kõrvalt Mynthoni paki, kus on samuti kirjas, et sisaldab küslitooli,“ ütleb Lehtmets. Selliseid tooteid on turul veelgi. Erinevus seisneb aga selles, et Mynthon sisaldab umbkaudu 50% küslitooli, aga suu tervisele hakkab küslitool positiivset mõju avaldama alates 80%.

Ühel hetkel leidis Lehtmets artikli uuest küslitoolitootjast Soomes, kes otsis väljundeid ja oli entusiasmi täis. Lehtmets võttis ettevõttega ühendust ja löödigi käed, et Lehtmets hakkab ettevõtte toodetud pastille vahendama Eestisse ja mujale Baltikumi. Toodete müümiseks lõi Lehtmets oma brändi, et tal oleks võimalus kujundada pakendid selliselt, nagu talle sobis. Toote nimi siinsel turul on Frenzy. Selle sõna leidis Lehtmets ühest hambatervisest rääkivast artiklist, kus nimetati söömisele järgnevat bakteritegevust suus *food frenzy*’ks ehk eesti keeles toiduhulluseks.

Frenzy nime all müüvad küslitoolipastillid on Lehtmetsa kinnitusele looduslikud ja puhas küslitool, lisatud ei ole ei libestus- ega värvaineid. Kuigi pakendil on kirjas, et 97% küslitool, võiks Lehtmetsa sõnul öelda, et pigem 99% isegi, kuna paakumisaine on samuti küslitoolist tehtud, kuid pakendit ei olnud korrektne siiski selliselt vormistada. Lisatud on pastillidele looduslikku maitseõli või külmuivatatud marju, nii on osa mentoolimaitsetelised, teised jällegi metsamarjaga jne. Pastillidele lisaks on Lehtmetsal plaan laiendada tootevalikut ka

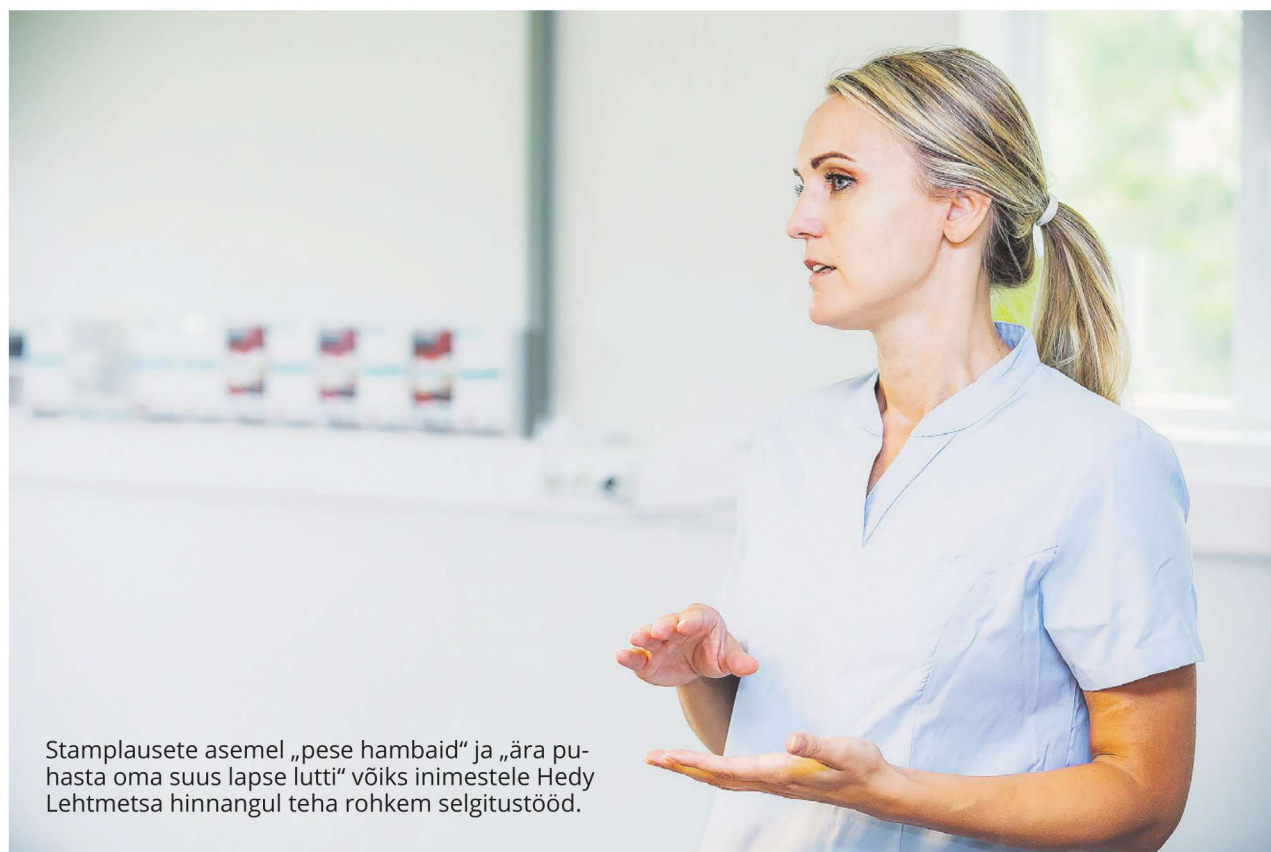
erinevate küslitooliga magustatud teiste toiduainetega nagu pähklikreemid, klaaskommid ja ketšup, mis oleksid tervislik eelistus ja sobivad ka diabeetikutele.

Heategevuslik äri

Nüüd jõuamegi aegamisi oma jutuga sinnamaani, mida Lehtmets täpsemalt siis Rapla külje all triiphoone ruumides teeb. Hoone teisel korrusel avaneb meile avar ruum, mida ei täida niivõrd paljud esemed kui meeldiv ja värskendav aroom. Mentooliga pastillid, mis riiulil ärasaatmist ootavad, täidavad oma kohalolekuga terve ruumi. Seal käib Lehtmets vastavalt tellimuste laekumisele oma tooteid pakendamas ja välja saatmas. Lehtmets tõdeb, et ettevõtte loomise ja turundusega seotud kulutusi ta veel tagasi teeninud ei ole, kuid on näha jätkuvalt kasvavat huvi.

Vaatamata sellele, et äri ei ole veel tulus, tegutseb Lehtmets missioonitunde ajel edasi ning selle teekonna alustamist ta ei kahetse. „See on nii minu teema. Mõtlesin, et kui seekord tegemata jätan, siis kahetsen. Ühel hetkel ehk hakkavad ka riiklikud institutsioonid teemasse rohkem süvenema,“ on ta lootusrikas. Lehtmets teeb koostööd Eesti Hambaarstide Liidu ja Eesti Suuhügienistide Liiduga, et suurendada teadlikkust nii laiema elanikkonna, lastega töötavate spetsialistide kui ka meditsiinitöötajate endi seas. Lehtmets teab rääkida, et sel aastal on käimas esimene üleriigiline Eesti laste hammaste tervise uuring, mis on samuti positiivse arengu näitaja.

Suured muutused saavad alguse väikestest sammudest. Lehtmets näeb näiteks, et Rapla maakond võiks oma valdadega olla laste hammaste tervise osas teerajaja ja hakata naaberriigi eeskujul küslitooli lasteaedades jagama.

Stamplausete asemel „pese hambaid“ ja „ära puhasta oma suus lapse luttu“ võiks inimestele Hedy Lehtmetsa hinnangul teha rohkem selgustööd.

Kadri Tammar meelest on õpetaja töö mõnus segu rutiinist ja pidevast uudsusest.

Kaheksa aastat Eesti eri paigus õpetajana töötanud Raplast pärit Kadri Tammar on ringiga tagasi kodukanti jõudnud ning alustab sellest õppeaastast Kehtna põhikooli ajaloo-, ühiskonna- ja inimese-õpetuse õpetajana.

Stina Andok

Rapla on kodukoht, siit see teekond alguse sai. Mis sind inspireeris õpetaja elukutset valima?

Rapla on mu kodu. Ma olen end alati raplakaks pidanud, ka siis, kui ma ei ole siin elanud. Kaksteist aastat õppisin Vesiroosi gümnaasiumis. Õpetaja eriala valik oli natuke juhuslik. Teadsin, et tahan minna ülikooli, täpsemalt Tartu Ülikooli. Eriala valimisel lähtusin sellest, et mu eriala annaks mulle suhteliselt täpse ja praktilise väljundi.

Naljaga pooleks võib öelda, et kuna arsti- ja juristiamet ei olnud minu jaoks valik, siis jäigi üle õpetajaamet. See oli pigem ratsionaalne ja tulevikku vaatav otsus, aga ilmselt mind ikkagi ka kutsus õpetajaamet. Suguvõsas on mul õpetajaid päris palju, nii et eeskujud olid olemas.

Aga kuivõrd sinu õpetajad Vesiroosi gümnaasiumis on sind mõjutanud?

Õpetajad Vesiroosi gümnaasiumi ajast on mind kindlasti mõjutanud. Ülikooli asetaksin ma enda kui õpetaja mõjutajana kõige taha. Õpilased, kolleegid ja endised õpetajad on mind tunduvalt rohkem kujundanud. Ühte või kahte õpetajat välja tuua on keeruline, sest neid on palju rohkem, kes on minu jaoks õpetajad suure algustähega ja keda ma väga austan. Samas on need õpetajad kõik väga erinevad.

Oskad sa välja tuua, mis neis oli sellist, mis tegi neist õpetajad suure algustähega?

Esiteks mu pikaaegne klassijuhataja Katrin Viru, eesti keele ja kirjanduse õpetaja. Ta lähenes õppimisele loominguiliselt. Me arutlesime, lausa vaidlesime teemade üle tunnis väga palju ja tuliselt. Isiksusena oli ta klassi ees nooruslik ja avatud. Kuna ma ka väitlesin ja Katrin oli mu väitlustreener, tekkis niikuinii temaga palju tugevam side.

Hästi kihvtide persoonidena mäletan inglise keele õpetajat Gaida Kabralit, saksa keele õpetajat Tiina Veerdet ja vene keele õpetajat Tatjana Palusaart, kelle huumorimeel mulle meeldis. Minu otsus valida sotsiaalinete õpetamine on kindlasti seotud sellega, et ajalugu oli üks mu lemmikaineid. Eriti siis, kui meid hakkas alates 9. klassist õpetama Heli Heinaste. Tema tundides meeldis mulle arutlemine, mis ei olnud võimalik üksi faktide põhjal. Pidid mõistma seoseid, nägema laiemat pilti. Seda kogu aeg. Mulle see sobis.

Õpetaja

Kadri Tamm:

Töö noortega on väga äge

Kindlasti soovin välja tuua füüsikaõpetaja Mare Kalle ja keemiaõpetaja Maaja Toometi. Neil oli suur õpetamiskogemus ja mulle tundus õpilasena, et neist targemaid õpetajaid ei ole olemas. Juba seetõttu olid nad autoriteetid. Bioloogiaõpetaja Silja Medari tunnid olid hästi huvitavad. Ta oli inimesena klassi ees särav, tema selgitused meelde jäävad.

Mäletan, et tegime bioloogias erinevaid põnevaid uurimusi. Niimoodi võingi jääda õpetajaid üles lugema. Mul on vedanud. Mul olid Vesiroosi gümnaasiumis hästi kihvtid ja erinäolised õpetajad.

Kas sa teinekord avastad end õpetajana töötades enda ja oma endiste õpetajate vahel paralleele tõmbamas, neilt mingisuguseid võtteid üle võtmas vms?

Jah, vahel ma olen astunud mingist olukorrast justkui kõrvale ja vaadanud, et vau, nüüd ma sarnanesin ühe või teise õpetajaga. Olen varem ka öelnud oma klassijuhatajale, et klassi ees olles või õpetajana õpilastega suheldes tunnen ma endas sageli ära teda. Suhtlemise ja huumori poolest arvan end sarnanevat veidi ka Tiina Veerdegaga. Ja mulle meeldib see.

Minu eesmärk ei ole olla kellegi moodi, lõppkokkuvõttes ma olen õpetajana mina ise, aga mulle meeldib see, et mu õpetajad on mind mõjutanud. Ma loodan, et mina mõjutan õpetajana omakorda ka oma õpilasi. Mind on õpetajana palju kujundanud ka mu õpilased. Usun, et õpin kõige rohkem ikkagi õpetamise käigus, nii klassijuhataja kui ka aineõpetajatööd tehes.

Kas ülikool oli üksnes baas-teadmiste omandamise koht?

Ülikool andis eelkõige teoreetilised teadmised. Võib-olla on vahepeal õpetajakoolitus muutunud, aga sel ajal, kui mina õppisin, oli praktikat minu arvates liiga vähe. Ise tunde andma jõudsin alles magistriõppes. Seetõttu julgen taas öelda, et näen minu kui õpetaja kujunemisel õpilaste, kolleegide ja endiste õpetajate rolli ülikooli omast suuremana.

Aga miks just ajalugu? Ütleksid, et sulle meeldis see aine keskkooli ajal.

Jah, see õppeaine huvitas mind, aga ka üldisemalt sotsiaalsed. Ma arvan, et ühiskonnaõpetus oli isegi minu tugevaim külg. Seda muidugi toetas asjaolu, et põhikooli keskpäigast saati tegelesin väitlemisega. Ma ei olnud ega ole ka täna ajalooafanatt. Mu raamaturiivulil ei ole ainult raamatud ajaloo kohta. Ma arvan, et ma olen eelkõige õpetaja ja alles siis ajalooahviline. Ajalugu on üks võimalus, mille kaudu õpetada ja noori mõjutada. Tegelikult on mul ka ettevalmistus inimeseõpetuse õpetamiseks ja nüüd hakkama üle kuue aasta Kehtna põhikoolis ka inimeseõpetuse tunde andma.

Need on olulised ained. Õpilased on teinekord öelnud, et õpetajast ja tema õpetamisviisidest sõltub see, kui huvitav on ainet omandada. Tundub päris suur väljakutse saada õpilased kaasa mõtlema ja arutlema.

Tõsi. Alati on neid, kes ei räägi väga kaasa, keda aine ei köidagi. See on täiesti arusaadav, aga seda ma küll soovin, et julgetaks öelda ja kaasa rääkida. Olen ka öelnud, et kui nalja ei saa, siis mina ei mängi. Huumor võiks olla tunni osa. Viimane ei tähenda muidugi, et tööd ei peaks tegema.

Paratamatult kõike ei jõua, teemasid on palju. Mida aastad edasi, seda rohkem tekib julgust olla õpetajatöös loomuline ja jätta osa materjalist vahele, et õpetada põhjalikumalt teemasid, mis on minu meelest olulisemad.

Sa oled põhikooli õpetaja. See tundub kõrvalt vaadates selline pigem keeruline iga.

See ei ole kerge, aga see ei ole ka igav. Ma olen harjunud ja mulle meeldib, kuigi puudub võrdlusmoment. Otsuse õpetada põhikoolis tegin juba ülikooli astudes, kuna valisin põhikooli mitme aine õpetaja eriala.

Alustasid õpetaja teekonda Rakveres, seejärel töötasid Türi. Sellest sügisest oled

Kehtna põhikoolis. Kuidas sa Kehtnani jõudsid?

Tundsin, et Türi aeg saab ümber, et vajan muutust. Suurt rolli mängis see, et mu väga tore klass lõpetas põhikooli ja lendas n-õ pesast välja. Kui ma kevadel esmakordselt Kehtna koolimajas käisin, tundsin kohe, et mind võetakse avasüli vastu, et olen oodatud. Väike kool tundus kutsuv. Lisaks see, et saan kodukandis olla. Otsustasin Raplasse tagasi tulla. Vahva on see, et mul on Kehtna kandis juu-

energiat ja motiveeritust.

Praegusel ajal on küllaltki teravalt üleval hariduslike erivajadustega õpilaste teema. Nende osakaal pidevalt suureneb. Millised on sinu kogemused selles valdkonnas?

Hariduslike erivajadustega õpilasi on väga erinevaid ja neid on igas koolis. Türi õpetasin teiste klasside kõrval ka väikeklassi. Lisaks oli ka tavaklassides õpilasi, kes vajasisid lisatähelepanu või tuge. Nii ka Rakveres. Eks see on nii igas koolis, ka Kehtnas. Mul on kindlasti veel palju õppida, aga see teema pole mulle uus.

Sinust saab Kehtna põhikoolis ka klassijuhataja?

Jah, sarnaselt eelmise kooliga alustan nüüdki 5. klassiga. Saan hakata seda põhikooli teekonda uuesti ette võtma.

Siis on lootust, et oled vähemasti nende põhikooli aja meiega?

Tahaksin küll öelda, et mina jään raudselt Raplamaale. Üks põhjus, miks ma Rapla kanti tagasi tahtsin tulla, oli see, et ülikooli ajast saati olen reedeti kotti pakkinud ja pühapäeval kuhugi tagasi sõitnud. Olin sellisest elust väsinud. Nüüd jääb see sõitmine ära.

Ma olen kaheksa aastat Eesti mõistes väiksemates kohtades õpetajatööd teinud, aga seda oma kodukandis teha tundub kõige õigem. Kui juba elada ja töötada väljaspool Tallinna ja teisi suuremaid linnu, tundub kodukoht mulle loogilise valikuna.

Kui palju teid kursusel oli, kui sa ülikooli astusid? Kui paljud neist praegu õpetavad?

Minu kursusel oli natukene üle kümne üliõpilase. Reaalja loodusesuunal oli tunduvalt vähem õppijaid. Nii palju kui mina tean, on päris paljud meist praegu koolis tööl.

Miks õpetajaks ei taheta õpida?

Noorte arvamus õpetajaametist mõjutavad kindlasti kõigepealt nende enda õpetajad. Ehk on säravaid eeskujuks liialt vähe ja see ei kutsu noori ise õpetajaks minema?

Teiseks muidugi see, et õpilased on ise koolikeskkonnas kahteist aastat olnud ja nad kujutavad ette, mida see töö tähendab. Palju kutsuvam on minna midagi muud, glamuursemat õppima. Mina arvan, et õpetajaamet on tasapisi populaarsemaks läinud, seda hinnatakse ka ühiskonnas enam. Õpetajaametist räägitakse rohkem ja mitte vaid palgaküsimuses. Näiteks programm "Noored kooli" on kaasa aidanud. See on toonud kogu Eestis koolidesse juurde noori ja entusiastlikke õpetajaid.

Mis sulle meeldib õpetaja töö juures?

Minu meelest on õpetaja töö mõnus segu rutiinist ja pidevast uudsusest. Ühest küljest loovad tunniplaan ja samad klassid turvatunde ja rutiini, aga samas mitte ükski päev ei ole sarnane. Pidevalt võib ette tulla ootamatusi. See on ka stressirohke, aga milline töö ei ole.

Teiseks, minu meelest on töö noortega väga äge. Eks see loomulikult sõltub õpetajast, kes kui palju õpilasi endale ligi laseb ja milline on õpetajate ja noorte vaheline läbisaamine. Mina pigem tahan, et see sild oleks minu ja õpilaste vahel olemas ja seetõttu, ma arvan, et ma saan palju rohkem nautida seda tööd.

Kuidas sa hoidud üleliigsest stressist, et kõik ei kasvaks üle pea?

Ma ei saa öelda, et stress mind üldse ei mõjutaks. Mõjutab ikka, eriti oli seda tunda esimestel aastatel. Nii-öelda mõnusamaks läks võib-olla alles viiendal või kuuendal tööaastal. Mind kannustab näiteks tunnustus, mida olen saanud õpilastelt ja kolleegidelt. Mul on olnud õnn töötada väga toredate ja sealhulgas ka andekate noortega. Nende huvi, töökus ja õnnestumised on ka mind motiveerinud.

Kahtlemata jääb meelde, kui õpilastelt siiraid tänusõnu saad. Mõni poetab pisaragi, sest tal on kahju, et ma enam tema õpetaja ei ole. Sellisel juhul ununeb, et septembrist juunini on ka raske olnud. Minu enesuseku õpetajana on suurendanud ja aidanud hoida see, et ma tean, et olen õpetajana õpilastele korda läinud.

Kui ma kevadel esmakordselt Kehtna koolimajas käisin, tundsin kohe, et mind võetakse avasüli vastu, et olen oodatud.

red, täpselt Kalbu külas. Tean

näiteks, et emapoolne vaarisa oli kunagi Kehtna mõisas aednik. Võib öelda, et teatud mõttes tuln päris juurte juurde tagasi.

Sa elad ju Raplas. Miks sa ikkagi Kehtna põhikooli kasuks otsustasid?

Mulle meeldib see, et ma elan ühes asulas ja töötan teises. Türi oli mul mitmeid kolleege, kes käisid niimoodi Paidest ja julgustasid sarnast valikut tegema. See on tegelikult mõnus - teed oma tööd ühes kohas ja liigud siis teise keskkonda ja saad end ümber lülitada.

Mida sa enne kandideerimist Kehtna põhikoolist teadsid?

Mäletan oma kooliajast, et Kehtna põhikool on pigem suur põhikool. Kehtnast tuli alati nii Rapla ühiskooli kui ka Vesiroosi gümnaasiumi väga palju õpilasi.

Minu jaoks oli oluline, et kui ma kevadel kooli vestlema läksin, jäi mulle kohe hästi soe ja mõnus tunne. Tajusin kooli juhtkonnas

200 aastat usku ja lootust Hageri palvemajas

Tänavu 200. aastapäeva tähistav Hageri palvemaja on seisnud silmitsi erinevate aegade, kõigele vaatamata püsima jäänud ning täna tegutsevad inimesed selle nimel, et palvemajast saaks paik, millest kõik rõõmu tunneksid.

Stina Andok

Praegu on Hageri palvemajas üleval näitus, mis jutustab meie ümberkaudsete palvemajade ajaloost. Vaatamiseks on välja otsitud mitmeid väga vanu fotosid, millel on kujutatud erinevate palvemajadega seotud inimesi ja sündmusi. Ühel fotol on näha ka Hageri koguduse juhatuse esimehe ja Eesti Evangeelse Vennastekoguduse liikme Agu Kaljuste suguvõsa.

Võib julgelt öelda, et Agu Kaljustel, tema esivanematel ja järglastel on suur roll selles, et täna on Hageris palvemaja, mis on muinsuskaitse all ja säilinud vaatamata pikale eale autentselt ja olusid arvestades ka küllaltki hästi.

1940-ndatel aastatel vennastekoguduse tegevus peatati ja palvemajad riigistati. Mõned palvemajad anti luterikirikutele filiaalideks. Nii juhtus ka Hageri palvemajaga. Kaljuste arutleb, et see oli selles mõttes huvitav, et teistes kohtades olid palvemajad kirikutest kaugel ja oli põhjendatud, et kaugel elavad inimesed, kes ei jõudnud kirikusse, saaksid palvemajasse tulla, aga Hageris olid kirik ja palvemaja peaaegu kõrvuti.

Vennastekoguduse tegevus jätkus vaatamata sellele, et tegevus oli ametlikult peatatud. Kirikus peeti jumalateenistust ja palvemaja palvetunde. Kaljuste meenutab, kuidas tema emapoolne vanaisa, kes elas palvemaja lähedal, läks juba hommikul vara, ka talvel pimedas, läbi metsa, et palvemajja palvetundi jõuda. Pärast läks seal edasi kirikusse jumalateenistusele, misjärel läks tagasi palvemajja. Koju jõudis ta neil päevadel hilja.

On olnud tore siin olla

Tavapärasest palvetundides käidi palju, aga eriliselt rahvarohked on alati olnud palvemaja aastapäevad. „Millegipärast siia koguneti,“ tõdeb Kaljuste. Aastapäevad on alati alanud piiblitunniga, misjärel minnak-

Hageri koguduse juhatuse esimees Agu Kaljuste ja juhatuse liige Juhan Pöld.

Foto: SIIM SOLMAN

se kirikusse ja hiljem tullakse palvemajja tagasi n-ö aastapäevakoosolekut pidama. „Oli selline traditsioon, et eri kohtadest toodi tervitusi,“ meenutab Kaljuste. Nii tervitasid Hageri palvemaja inimesi külalised Hiiumaalt, Saaremaalt, Läänemaalt ja vahel isegi Leningradi oblastist.

„On olnud tore siin olla,“ ütleb Kaljuste. Ta meenutab, et hakkas Hageri puhkpilliorkestris mängima, kui oli kõigest 13-aastane ja on sellest ajast saadik vähemasti aastapäevadel käinud palvemajas mängimas. Need aastapäeväüritused on Kaljustel hästi meeles: „Seda oli tore näha, kui inimesed tulid eri kohtadest. See oli emotsionaalselt väga tore vaatepilt. Väliselt oli tohutu surve koguduse tegevusele, aga inimesi tuli ja neid oli palju. See oli innustav. Noorele inimesele usulises mõttes kasvamiseks väga hea eeskuju.“

Usus ja Jumala olemasolu ei ole Kaljuste õigupoolest kunagi kahelnud. Tema emapoolne vanaisa oli nn kuulutaja vend, kes käis palvemajas, aga pidas ka kodus palvetunde. „Meie kodus peeti palvetunde ka veel 1970-ndatel aastatel,“ ütleb Kaljuste. Laiemalt jäi nõukogude ajal kodudes palvetundide pidamine vähemaks.

Praegu peetakse Hageri kirikus kord kuus, iga kuu kolmandal

pühapäeval vennastekoguduse palvetundi. Osavõtjaid ei ole küll palju, nii umbes 15-25, aga inimesed siiski käivad. Ametlikke vennastekoguduse liikmeid on Hageris üks – Agu Kaljuste ise, kuid ta kinnitab, et kõnelejaid ja traditsioonihoidjaid on siiski rohkem. Täna on Eestis ametlikke liikmeid kokku 130 ringis ja tegevaid palvemaju kümme. Eestis on kõik vennastekoguduse liikmed ka luterikiriku liikmed, kuna vennastekoguduse liikumine ja tegevus on olnud alati luterikiriku sisene äratusliikumine.

Kuidas on ikkagi Hageris suudetud vennastekoguduse traditsiooni elus hoida? Kaljuste ei oska esiti küsimusele vastata, kuid räägib seejärel, et võti võib peituda selles, et koguduse liikmeks olemine ei ole tema peres olnud kunagi formaalne asi, vaid on inimese sees. „Kodus oli elu selle järgi, et anda au Jumalale, ja elati selle teadmise, et tema juhib meid kõiges,“ ütleb ta. Kaljuste näeb seda ka oma lastes ja lastelastes.

Siit kerkib küsimus, kas palvemaja olemasolu on hoidnud traditsiooni või see, et need inimesed siin on hoidnud traditsiooni, on säilitanud palvemaja? „See on keeruline küsimus,“ muigab Kaljuste, kuid ütleb siis: „Aga küllap see palvemaja oleks

kokku varisenud, kui poleks inimesi.“

Mehe sõnul oli mõni aasta tagasi korraks tunne, et hoone kaob käest ära. See oli siis, kui 2011. aastal hoone tagumise külje katus sisse vajus. Õnneks suudeti siiski vahendid leida ja katus korda teha. „Kuidagi õnnestus säilitada ja loodame, et säilib veel,“ ütleb ta.

Hoone vajab hoolt

Praegu tegutsetaksegi aktiivselt selle nimel, et ka tulevased põlvkonnad saaksid palvemajas koos käia. Hoone restaureerimistööde tarvis on Leaderi programmi raha taotletud ja positiivne otsus on selles osas ka tehtud, kuid ehitustööde planeerimise protsess ei ole olnud kõige sujuvam. Hageri koguduse juhatuse liige Juhan Pöld on võtnud ehitustööde korraldamise enda kanda. „On nõue, et kui toetus moodustab taotleja käibest üle poole, tuleb korraldada riigihange,“ räägib Pöld. Ja just sellega praegu tegeletaksegi.

Riigihanke kaudu püütakse leida tööde tegija. Pöld nendib, et huvilisi oli, aga esimesele riigihanke katsele laekus vaid üks pakkumine, mis ületas eelarvet, mistõttu on välja kuulutatud uus hange. Kaks aastat

tagasi, kui umbkaudset eelarvet ehitustööde tarvis kokku pandi, saadi summaks 120 000 eurot, kuid Põllu sõnul on vahepeal aeg edasi läinud ja hinnad tõusnud. Algul oli planeeritud kolmandik sellest summast ise maksta ja kaks kolmandikku saada projekti kaudu, ent tänaseks on selge, et omaosalust tuleb suurendada.

Praeguseks on Hageri palvemajas korrastatud katust, mõnes toas on laed renoveeritud ja suures saalis on põrand korda tehtud. Hankega püütakse leida tegijat väga mitmetahulistele töödele. Näiteks on vaja välja ehitada hoone vee- ja kanalisatsioonisüsteem, aga ka restaureerida aknad, ukсед ja korrastada fassaad. Ka küttekolded on plaanis korda teha, aga selle jaoks on planeeritud eraldi hange.

Paralleelselt hanke korraldamisega kogutakse raha omaosaluse tagamiseks. Täpne puuduolev summa sõltub Põllu sõnul konkreetsest pakkumisest, aga umbkaudu on summaks arvestatud 20 000 eurot. Ideaalis näeb Pöld tööde tegemise algust juba sel sügisel, mil saaks teha mulla- ja lammutustööd, viia aknad ja ukсед restaureerimisele, et seejärel kevadel saaks värvida hoone fassaadi ja tegeleda muude välisviimistlustöödega.

Hoone heakorrastamise pikaajalise eesmärgi ei seisne mitte üksnes kogudusega seotud ajaloo talletamises ja traditsioonide jätkamises, vaid täna ollakse seisukohal, et palvemaja võiks olla avatud kõigile huvilistele. Tulevikus, kui tagatud on tänapäevane kasutamine koos vee ja kanalisatsiooniga, saab palvemajas mugavalt pidada näiteks sünnipäevi, tähistada pulma-aastapäevi jms.

Pöld tõdeb, et mõnes mõttes on ka hea, et esmane hange kohe käiku ei läinud, kuna lähiajal on palvemajas kavatsus üritused, mida saab nüüd segamatult läbi viia. Nimelt tähistab Hageri palvemaja 15. ja 16. septembril oma 200. aastapäeva. Esimesel päeval on konverents, kuhu tulevad kõnelema mitmed tuntud inimesed, näiteks Eesti Teaduste Akadeemia president Tarmo Soomere, Tartu Ülikooli ajaloodotsent Andres Andresen, vennastekoguduse piiskop Friedrich Waas Saksamaalt jt. Pühapäeval on igal huvilisel võimalik osa saada traditsioonilistest aastapäevategevustest nagu hommikune piiblitund, jumalateenistus kirikus ja koosviibimine palvemajas.

Raplamaalt pärit kunstnik Liisimari Randjärv elab ja töötab praegu kaugel Vietnamis. Kuigi oskusi on tal mitmes valdkonnas, on ta leidnud taas tee siidimaalini.

Stina Andok

Sa oled õppinud maalikunsti ülikoolis ja Vana-Vigala kutsekoolis ka sepatööd. Lisaks oled tegelenud mitmete muude kunstivormidega. Millal ja kuidas jõudsid siidimaalini?

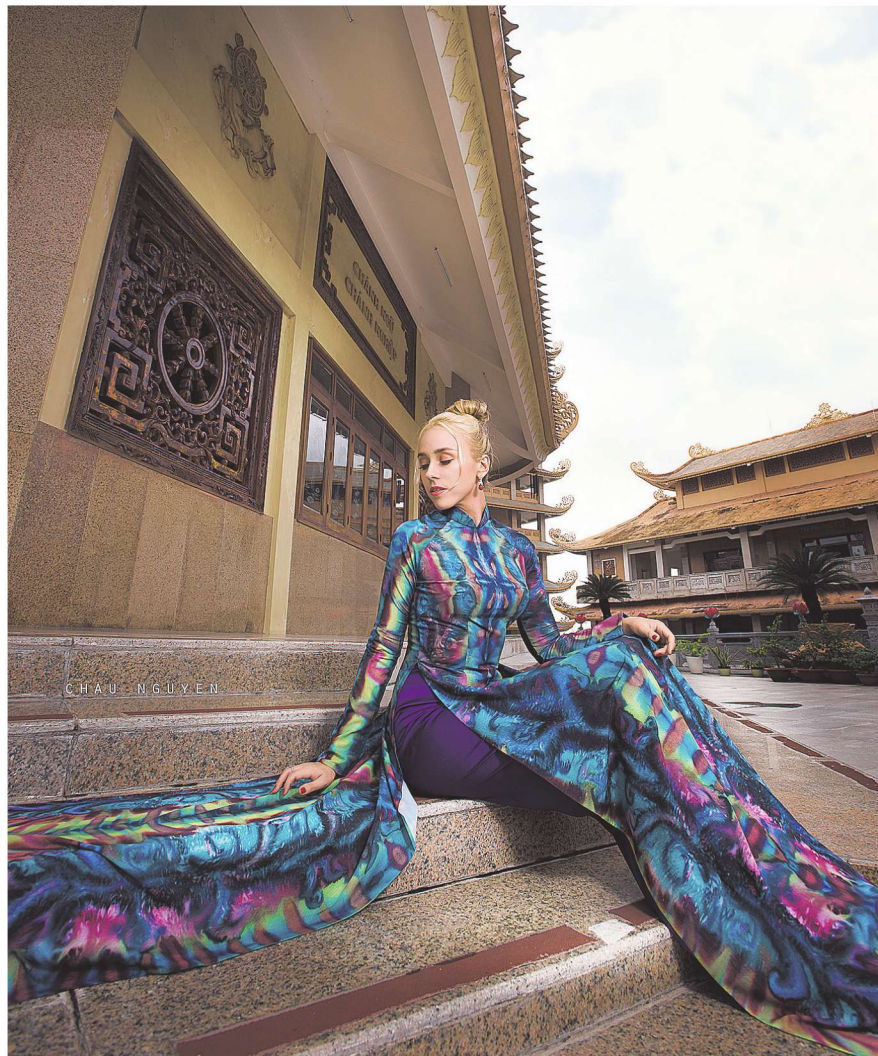
Siidimaali tehnika sai mulle südamelähedaseks ligi 15 aastat tagasi, kui õppisin oma ema käe all Kehtna kunstide koolis. See tehnika sai kohe mu suureks lemmikuks, nii et otsustasin kunstikooli lõputööks siidimaalide seeria esitada. Toona maalitud motiivid idamaiste maastike ja orhideedega on minu loomingusse siiani jäänud.

Pärast Valtu põhikooli ja kunstikooli lõpetamist asusin edasi õppima Tallinna kunstigümnaasiumisse. Seal sai proovida mitmeid erinevaid tarbekunsti alasid: klaas, keramika, nahk, metallehistöö jne. Metallehistöö tundus mulle põnev ja väljakutseid pakkuv, sealt tuli otsus pärast gümnaasiumi lõppu minna õppima sepatööd Vana-Vigalasse. Sepatöö eriala järel omandasin maalikunsti bakalaureuse Tartu Ülikoolis ja kunstiopetaja magistri Eesti Kunstiakadeemias.

Siidimaaliga puutusin uuesti kokku vahetusüliõpilasena Hongkongis, Hiinas. Järjepidevamalt hakkasin siidimaaliga tegelema aga pärast magistratöö kirjutamist. Vajasin loomingulist lõõgastust pingelisest arvutitööst ja siidimaal oli selleks parim tegevus. Nüüd on minu siidimaalihobist välja kasvanud juba soov ja huvi sellega pidevalt tegeleda, kas siis ise maalides või siidimaali õpetades Vietnamis.

Miks sulle see meeldib, mis selle sinu jaoks eriliseks teeb?

Mulle meeldib kvaliteetse siidikanga õrnalt läikiv tekstuur, selle õhulisus, lendlevus ja soojus. Siidimaali värvid on valmistatud vee baasil ja on hea voolavusega. Siidile maalides viivad siidi kiud värvi kangas ise edasi, seda ilusat protsessi on huvitav jälgida.

Liisimari maalitud ja disainitud Vietnami traditsioonilised Ao dai siidikleidid.

Fotod: Chau Nguyen

Liisimari Randjärv arendab Vietnamis siidimaalidest rõivabrändi

Värve on kerge kokku sulatada ja maalitud kangale saab põnevaid mustreid tekitada, kui veel niiskele pinnale puistata peale soola (täiesti tavalist meresoola, mida toiduvalmistamisel kasutatakse). Sool sulab kangal ja lükkab värvi endast eemale, tekitades erineva suuruse ja kujuga valgeid täpikesi. Peale siidimaali tehniliselt lummava poole teeb selle eriliseks ka üle 2000 aasta pikkune ajalugu. Siidimaal sai alguse Hiinast, kus maaliti siidile, kasutades värvipigmentidest segatud värve.

Mis sind siidimaalimise juures inspireerib? Mida maalidel kujutad?

Teen nii abstraktses vabas

stiilis kui ka joonistusega siidimaale. Vaba abstraktse stiili puhul on tulemus voolav ja värviline, kutsun seda ka kosmiliseks stiiliks. Minu kosmiline stiil on saanud mõjutusi iidsest Jaapani Shibori kangavärvimise tehnikast. Kui teen joonistusega siidimaale, siis inspireerib mind loodus, nii Eestis kui ka Vietnamis: taevast, mets, mäed, orhideed, palmid, lootuselilled, vesiroosid jne. Tellimustööde puhul lähtun kliendi valitud värvitoonidest ja motiividest. Minu üks viimaseid lemmikuid on olnud Eestisse saadetud siidimaal huntide, kuu ja talvise loodusega.

Sul on oma Facebooki

leheküljel Liisi Silk. Sellest eeldan, et tegeled siidimaaliga küllaltki aktiivselt. Mis on sinu väljund? On see sinu jaoks peamine elatusallikas, kõrvaltöö või pigem hobi?

Siidimaaliga tegelemine on minu jaoks kindlasti hobi, mida arendan, sest ma lihtsalt armastan siidimaali ja tegutsen selle nimel, et arendada oma siidimaalidest rõivabrändi. Mind inspireerib hetkel Vietnami traditsiooniline siidist Ao dai kleit, selle sensuaalne lõige sobib hästi siidimaalingutega. Põhitööna annan Vietnamis kunstitunde 4–13-aastastele õpilastele ja korraldan töötubasid täiskasvanutele.

Sa viid läbi koolitusi ja võtad vastu tellimusi. Seda ilmselt peamiselt Vietnamis Ho Chi Minhis, kus sa elad. Millised on sealsete inimeste ootused? Mida nad soovivad siidimaalil näha?

Siidimaali koolitustel osalevad enamasti siin elavad välismaalased, kellel on huvi loomingulise tegevuse ja inspireeriva õhkkonna vastu. Maalime vabas abstraktses kosmilises stiilis siidsalle. Ka vietnamlastele meeldivad just selles stiilis sallid enim. Peale vabastiili on ka valminud nimetähtedega dekoratsioon pulmadeks ja loodusmotiividega sülle.

Kui populaarne on siidi-

maali harrastamine seal? Aga kui võrrelda Eestiga? Kas siidimaali tehnikad on siin ja seal ka mingil moel erinevad?

Eesti ja Vietnami siidimaali traditsioonid on küllaltki erinevad. Vietnami siidimaalis kasutatakse traditsioonilist tehnikat, kus maalitakse pulbrilistest pigmentidest segatud värvide ja tušiga siidile. Võtsin enesetäienduseks ette ka reisi Tân Châu külla, mis asub üle 200 km Ho Chi Minh linnast. Seal toodetakse ja värvitakse siidi. Mac Nua puu marjadega värvitakse siid lausa süsimustaks.

Meil Eestis tuntud siidivärve, mida triikides kinnitada saab, siin leida ei ole, tellin oma värvid kas Eestist või Ameerikast. Tundub et Eestis on kunstihuvilisel inimesel lihtsam leida tee siidimaali juurde kui siin. Vietnamis on väga populaarsed kunstivormid kalligraafia ja siidniidiga tikitud pildid, mida saab lausa kahelt poolt vaadelda. Veel kaunistatakse Vietnami traditsioonilist siidist Ao dai kleiti maalingute ja tikanditega. Osalesin ka oma maalitud ja disainitud kleidiga Vietnami Ao dai festivali võistlusel, kus mu kleit ja esinemine leidsid äramärkimist.

Esimest korda taimetrükki proovima innustasid Janikat vanaema kardinad, mis tal praegugi veel alles on.

Janika loomingu tekib looduse kujundatud värvide kokku sulandudes harmoonia.

Fotod: SIIM SOLMAN

Kunstnik Janika Solmann loob taimede abil erilisi kangaid

Raplast peaaegu kolme tunni autosõidu kaugusel, lähinaabritest eraldatud metsäärsel krundil pesitseb muinasjutulises väikeses punases majakeses üks isemoodi naine, kes tegeleb väga erilise, loodusest ja loomulikkusest inspireeritud loominguuga.

Stina Andok

Aedniku haridusega Janika Solmanni huvi ja armastus taimede vastu on väljendunud väga mitmel moel. Kuigi naine enam teiste aedasid ei kujunda ega nende eest ei hoolitse, kujundab ta seda kirglikumalt oma värskelt soetatud kodu ümbrust. Lisaks väga otseselt taimi tundma õppides, neid uurides ja kasvatades armastab Janika taimi tuua ka oma loominguusse.

Nii nagu paljud teisedki loominguilised inimesed, on Janikagi proovinud kätt erinevates kunstivaldkondades. Ta on osav nii värvi, pintli ja lõuendi kui ka pliitsiga ning oskab suurepäraselt pildistada. Külla sõitsime talle aga hoopis millegi erisuguse pärast, mida keegi teine Eestis, vähemasti avalikult, veel ei tee. Nimelt tegeleb Janika taimetrüki ehk taimemustrite kangastele ja paberile trükkimisega.

Kuigi taimedega paberi ja kangaste kaunistamine ei tundu ilmselt kellelegi midagi ulmelist või väga võõrast,

ei leia naljalt inimesi, kes seda kunsti valdaksid. Kui siidimaalijaid, kes kasutavad tavapäraseid poest ostetud kunstivärve, veel leidub, kuigi neidki just jalaga segada ei ole, siis täielikult looduslike vahenditega siidile ja puuvillasele kangale mustreid loovaid ning seda tehnikat õpetavaid kunstnikke on vaid üks. Seesama Võru metsade vahel elav Janika.

Vanaema kardinad

Esimest korda innustasid Janikat taimetrükki proovima vanaema kardinad. Ta lipsab korra tahatuppa ja toob sealt ühed kardinad, mis ta on ise kokku õmmelnud. Ühe osa moodustab vanaemast alles jäänud kardinajupp heledates pruunikates toonides taimemustriga. „See kardin rippus mu vanaema akna ees. Ma magasin selles toas,“ meenutab Janika.

Naine kandis sooje mälestusi ja helgeid emotsioone seoses vanaema kardinatega kaasas, kuni leidis õige väljundi. Nimelt tekkis tal mõte kardinal olevat mustrit taimedega

Tänu huvile ja armastusele taimede vastu teab Janika taimede omadusi ning oskab valida õige, mis annab parima tulemuse.

jäljendada.

Esialgu proovis ta tavaliste poest ostetud kangavärvidega, aga ei jäänud tulemusega rahule ning poevärvide tundmatu sisu ja päritolu tegid teda ettevaatlikuks. Nüüdseks juba umbkaudu viis aastat tagasi otsustas

ta, et proovib hoopis maast nopitud taimedega kangale trükkimist.

Esimene katse puuvillase kangaga osutus aga samuti pettumuseks, oskusest jäi veel puudu. Toona ja ka praegu on Janika peamiseks infoallikaks internet. Seal uurib ta

nii jagatavat materjali kui ka koolitab end veebi vahendusel maailma taimetrüki professionaalide käe all.

Pärast aastatepikkust omaette, vaikselt ja kellegi teise teadmata taimetrüki kallal nokitsemist sattus Janika Tartu Loomemajanduskes-

kusesse, kus ta otsustas kangatrüki põhjal äriplaani koostada. Tänu sellele sammule on Janika tänaseks aastajagu päevi tegutsenud ametlikult kangatrüki kunstnikuna NaturalSolmanni nime all.

Loodusega kooskõlas

Kuigi siidi peal on Janika sõnul kõige lihtsam taimetrüki praktiseerida, kuna loomsed kiud nagu vill ja siid on selleks sobivamad, kasutab ta ka puuvilla ja muid materjale, mida tal õnnestub taaskasutada. Ökonoomsus ja keskkonnateadlikkus käivad Janikaga tema kunstiloomes alati kaasas.

Üks põhjus, miks ta ei soovi kasutada sünteetilisi värve, on reostus, mis nendega alati mingil moel kaasneb. „Värvain taimedega kanga ära ja võin värvivee pärast peenraste väetiseks visata, sellest ei juhtu mitte midagi halba,” ütleb Janika. Vajaliku vee saab naine vihmavett kogudes või koduaiast tiigist võttes.

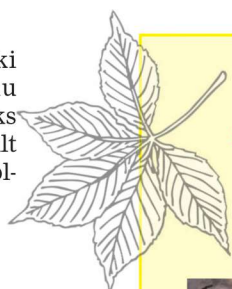
Taimi kogub Janika kodu ümber loodusest või hangib tuttavatelt taimekasvatajatelt. Naise sõnul on üllataval kombel kogu maailmas väga palju ühesuguseid taimi. Näiteks Kanadas, mis asub meiega sarnasel laiuskraadil, kasvavad põhimõtteliselt samad taimed, mis meil. Janika nendib, et taimi ning nende omadusi peab tundma, et valida õige, mis annaks parima tulemuse. Peaks ka teadma, millal mingit taime noppida ning kas seda tuleks näiteks kuivatada enne kasutamist või mitte. Sagedamini kasutab Janika vahtra-, kase-, salvei-, pojengi- ja äädikapuulehti, aga ka näiteks sibulakoori. Ka taimede õisi saab kasutada, näiteks roosi või kuldkakart.

Janika loomine eristub väga selgelt. Lisaks sellele, et tema kangastel on kujutatud valdavalt taimed, on värvikujundus alati looduslähedane ja toonilt mahe, võrreldes sünteetiliste värvidega. „Kõik kujundid, mis loodusest tulevad, ja need värvid, kuidas nad kokku saavad ja ühituvad - sellest tekib harmoonia,” kirjeldab Janika. Kogu maailma üldise värvikirevuse vahel tunnetab kunstnik endas soovi luua midagi rahulikumat. „Eesti on ilus kollane maa,” muigab Janika. Paljud siinsed taimed annavad kangale just kollakaid toone.

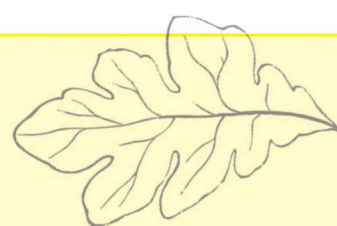
Olles nüüd aastakese NaturalSolmanni nime all tegutsenud, tegeleb Janika peamiselt loomisega. Oma loomevilju müüb ta interneti vahendusel ja praegusel ajal enamasti välismaistele ostjatele. Eestlased tunnevad toodete ostmisest enam huvi tehnika õppimise vastu ning selle tarbeks viib Janika aeg-ajalt läbi koolitusi ja õpitubasid. „Nende õnnestumised ja prohmakad on oluline info minu jaoks,” ütleb Janika.

Taimetrüki puhul on tulemused alati üllatuslikud, iga inimese eriline tunnetus ja puudutus annavad oma nüansi. Taimetrüki tehnikas peituvad salanipid väikestes detailides ja liigutustes, kuid päris kõike kunstnik õpilastele edasi ei anna ja hoiab mõnda ka vaid endale.

Järgmisel aastal plaanib Janika lisaks taimedega kangale trükkimisele hakata taimedest värvi tegema, et sellega kangale maalida. Sel aastal tegi ta algust näiteks indigoga. Tänapäev on neljast kilogrammist jaapani indigo taimedest saadud pulber Janikal kuivamisel ning peagi saab kunstnik teha esimesed katsetused päris enda taimedest päris ise loodud värviga.

Taimetrükk. Kuidas teha

Õpetus

1.

Fotod: SIIM SOLMAN

2.

3.

4.

5.

Siidimaaliga tegelemine ja ka taimedega siidile mustrite loomine on tegevused, mida saab väga edukalt ka ise kodus ette võtta. Mõningane eeltöö ja ettevalmistus on vajalikud, kuid hea tahtmise korral ei ole selles midagi ületamatut. Proovisime kunstnik Janika Solmanniga taimetrüki tehnikas siidile pisut huvitavamalt ilmet anda.

Mida on vaja: taimi, kangast, maarjajääd, äädika ja vee lahust (1:1) spreipudelis, rulli, kilet või puuvillast kangast, suurt potti.

Eeltööna tuleb kangast korralikult pesta ja seejärel maarjajääga töödelda ehk peitsida. Selleks tuleks kuumutada kangast 10% maarjajää lahuses (100 g kuiva kanga kohta 10 g maarjajääd) umbes tund aega.

Pilt 1. Kui kangas on taimetrükiks valmis, tuleb see tasapinnale laotada ning äädika ja vee lahusega üle pritsida. Järgmine samm on peale laotada valitud taimed.

Pilt 2. Kui taimed on soovikohaselt paika pandud, tuleb laotada neile peale kile või puuvillane kangas, et ei jääks kanga tagumisele küljele varje.

Pilt 3. Kui kile või kangas on peale asetatud, tuleb pooleliolev kunstiteos rullida ümber pulga.

Pilt 4. Kui kangas on ümber pulga, tuleb see nõoriga kinni siduda.

Pilt 5. Kinniseotud pulk koos kangaga tuleb asetada mõneks tunniks kuuma potti. Janika toimetab taimede kuumutamisel tunnetuslikult, laseb teostel pärast kuumutamist enamasti üleöö seista ja rullib alles siis lahti.

Siidi sära muudab maali elavaks

Stina Andok

Siidimaali nime all tuntakse siidi maalimist värvilahusega, mis kantakse kangale pintslile või mõne muu abivahendiga. Maalingut saab luua erinevate efektainete kaasabil, mis kujundavad värvi valgumist või kinnitumist kangal. Siidile ja muule kangale maalimine on maailmas laialt levinud juba sajandeid.

Siidimaali ajalugu algas juba tuhandeid aastaid tagasi Hiinas ja levis sealt edasi üle kogu Aasia. Hiinas oli siidikangas materjal, mida maalimisel peamiselt kasutati. Siid nimelt eelneb paberile. Sel perioodil tunti veel puitu, kivi ja bambust materjalidena, mida sai kasutada maalimisel. Siid on võrreldes teistega märksa luksuslikum, aga seda on ka lihtsam töödelda, näiteks lõigata ning oluliselt kergem on seda ka kaasas kanda.

Maalimise ette valmistamiseks peksti siidi vastu kivi, et kanga pind oleks veelgi siledam ja sujuvam. Loomakarvadest pintslitega maaliti seejärel siidile tindi, söe ja liimi seguga ning looduslike pigmentidega taeseid, mis on säilinud sajandeid. Indias oli samal ajal näiteks kasutusel hoopis batik-tehnika, mille käigus kanti esmalt vaha abil kangale piirjooned, mis hoidsid ära värvi segunemist. Euroopasse jõudis siidimaal 20. sajandi alguses tänu vene emigrantidele. Juba kahekümnendatel aastatel sai siidimaalist Pariisi moekunstnike lemmik rõivaste kujundamisel.

Võrreldes teiste kangatüüpidega või ka näiteks paberiga, on siidil võime kauem värvide erksust säilitada. Siid annab hulganisti võimalusi värvide segamiseks ja visuaalsete efektide loomiseks. Just siidi sära on see, mis muudab maali sellel tõeliselt elavaks ja erksaks. Õigupoolest saab siidile maalida kõike seda, mida lõuendilegi. Siidimaali eripära on aga see, et värv imbub läbi kangakiudude ja tulemuseks on maal, mis on nähtav mõlemalt kangapoolelt.

Siidivärvid on hästi segunevad, seega on põhivärvidest võimalik segada ka kõiki teisi värvitoone. Igast värvist on võimalik tuletada ka heleduse astmestikke. Siidivärvi puhul saadakse heledamaid toone värvile vett, tumedamaid aga musta või mõnd muud tumedat tooni lisades.

Nagu üldse harmoonia kujundamisel, saab määravaks värvide kooskõla ja kontrast. Värvide toon, heledus- ja küllastusaste ning soojus on suhtelised ja muutlikud värvide vastasmõjul. Seetõttu on värvitaju siidimaalingute puhul oluline. Puhaste ja kirkaste värvuste kontrast on kõige levinum valik. Üks põhilisemaid kombinatsioone on punane-sinine-kollane. Tekkinud kontrasti mõju on kirev ja jõuline. Kontrastiks saab kõrvutada aga ka lihtsalt heledat ja tumedat. Sellisel põhimõttel on üles ehitatud näiteks Hiina ja Jaapani tušimaalid.

Allikas: www.artofsilks.com

Iga Hele-Mai Truutsi loodud sall on kordumatu.

Foto: SIIM SOLMAN

Hele-Mai Truuts on siidimaaliga tegelenud 15 aastat

Kabala raamatukogu juhataja Hele-Mai Truuts on küll elukutseks valinud midagi muud, kuid hobina on ta käsitöö ja kunstiga tegelenud juba pikki aastaid.

Stina Andok

Hele-Mai avastas enda jaoks siidimaalitehnika 2003. aastal, kui taotles projektiga raha, et vedada käsitööringi. Nimelt soovis ta soetada siidimaali loomise jaoks vajalikke tarvikuid, et ringis osalejad ning ka tema ise saaksid kätt proovida.

Pärast esimest katsetust saigi pikaajaline siidimaaliga tegelemise teekond alguse. „Sealt jäi pisik külge,” ütleb ta naerdes. Hele-Mai meenutab, et sel ajal tundus siidimaali harrastamine väga kallis, kuid naise sõnul sai need takistused siiski ületatud, kuna tahtmine sellega tegelda oli suur ning tasapisi hakkas ka teistelt positiivset tagasisidet tulema.

Hele-Mai on maalinud peamiselt eri mõtudes siidsalle. Ka stiili poolest on ta kasutanud erinevaid

tehnikaid ning ükski tema loodud sall ei ole eelnevaga sarnane. Mõni erinevus on silmaga hästi näha. Näiteks on ühele sallile tõmmatud sirged jooned vaheldumisi täpikesega, samal ajal kui mõnel teisel sallil on selgelt välja joonistatud lilled. On ka salle, millel kujutatud meenutab pigem mustrit kui kujutist. See, mida silm ei taba, on erinev kasutatud tehnika. Nii näiteks on naine kasutanud sulandustehnikat ning hiljem lisanud kaunistused või kasutanud kauni, abstraktse mustri loomiseks soola. „Ideid on palju,” tõdeb Hele-Mai.

Naine küll ennast ise kunstnikuks ei pea, kuid igaüks, kes on tema töid näinud, võib kinnitada, et selle nimetuse vääriline ta igatahes on. Seega nimetan ka mina teda kunstnikuks.

Kunstniku sõnul ammutab ta inspiratsiooni kõikjalt enese ümbert. „Kõik asjad on välja mõeldud juba enne mind,” on ta tagasihoidlik. Kuigi akadeemilist haridust kunstivaldkonnas Hele-Mail ei ole, on ta saanud positiivset ja toetavat tagasisidet professionaalsetelt siidimaalijatelt, kes on kinnitanud, et kõige tähtsam ehk värvitunnetus on Hele-Mail paigas.

Praegu on Hele-Mai ka ettevõtja,

kuigi siidimaali peab ta endiselt pigem hobiks, mida teeb oma põhitöö kõrvalt. Tema siidsalle võib leida Raplast Väärt Raplamaa Toote poest, kuid esitada võib ka tellimusi. Seni on Raplamaa Ettevõtlike Naiste Assotsiatsioon igal aastal tellinud aasta naisele kingituseks just Hele-Mai maalitud siidsalli. Samas tunneb naine, et praegu ta veel üksnes kunsti ja käsitööga tegelemisest ära ei elaks, kuigi tema oskuste nimekiri ei piirdu üksnes siidimaaliga.

Praegu tegeleb Hele-Mai siidimaaliga siis, kui tuleb tuhin ja leidub aega. Survet suuri koguseid ühe korraga toota tal ei ole. „Siis ei tule tulemust, kui lähed masstoodangu peale välja,” on ta veendunud. Kunstnik ei soovi ka kunagi mitut identset salli luua. Ta räägib, et isegi kui mõni sall õnnestub niivõrd hästi, et endale väga meeldib, ei teki ikka soovi kümme sellist veel teha.

Kogenud naine oskab salle inimestega sobitada ja leiab vajadusel igauhele sobiva. Hele-Mai sõnul on teinekord olnud ka nii, et inimene tuleb, valib kohe ühe ja teisi üldse ei vaatagi. Nende inimeste kõrval, kes salle armastavad ja ostavad, on rohkem siiski neid, kes siidsalle enam väga ei kannagi. Samas on

Hele-Mail tsiklimeestest kliente, kes on spetsiaalselt tellinud musta värvi siidsalle.

Kunstnik ise leiab, et siidsall on universaalne ja aegumatu aksesuaar, mis toetab naiselikuks naiseks kujunemist ja kasvamist. Hele-Mai sõnul tulevad laatadel paljud tüdrukud ligi, imetlevad ja katsuvad rippuvaid salle. Sageli inimesed ostavad neid kingituseks, kuid on ka naisi, kes kannavad teadlikult ja sageli just siidsalle.

Tegevuse algusaastatel käis Hele-Mai sageli laatadel, aga nüüd ootab ta peamiselt just Mardilaata. Seal on kunstnik käinud juba kümme aastat. Eelmine aasta, mis oleks olnud üheteistkümnend, jäi paraku vahele. Naise sõnul ei ole siidimaaliga tegelejaid Eestis kuigi palju, kuid mõned konkurendid siiski on. Hele-Mai on veendunud, et see on looming, mida ei ole võimalik aga kopeerida ning iga tegijat eristab oma käekiri. Lisaks on igal loojal peale siidsallide tihtipeale ka muid käsitöötooteid müügil, mis neid esile tõstavad. Hele-Mai on näiteks müünud siidsallidega kõrvuti vildist prosse.

Seni, kuni inspiratsiooni jagub ja ostjaid leidub, on ka siidimaalil koht tema elus, usub Hele-Mai.

Rapla päästekomando lahendab liiklusavarii harjutust.

Üks osa parima pritsumehe selgitamisest oli veekanistrite kandmine üles torni ja alla tagasi.

Toosikannu puhkekeskuses selgitati Eesti eliitkomando

Reedel, 24. augustil Toosikannu puhkekeskuses korraldatud Päästeameti kutsemeisterlikkuse võistlused ei olnud kindlasti nõrkadele. Proovile pandi nii füüsiline tugevus kui ka vaimne vastupidavus.

Siim Jõgis

Eliitkomando 2018 kategoorias saavutas kuueteistkümmne päästekomando konkrentsis esikoha Väandra meeskond koosseisus Toomas Taul, Rein Kontus, Oliver Turi, Egon Sumre, Bruno Jõepere ja Erki Valdaru.

Eliitkomando võistlus koosnes neljast alast, milleks olid tulekahju kustutamine, veepääste harjutus, ennetuse harjutus ja liiklusavarii lahendamine. Igaüks neist keeruline omal viisil, kuid samas inspireeritud olukordadest, millega tuleb päästjatel kokku puutuda reaalses elus.

Vändra päästekomando pealik Toomas Taul rääkis, et võistluste eesmärgiks seati küll esikoht, kuid valju häälega seda välja ei öeldud. "Eelmistel aastatel seadsime lati enda jaoks kõrgele. Ühe korra oleme varem ka võitnud ja ühe korra teiseks jäänud. Kõik kohad allapoole esimest oleks olnud lati alt läbijooksmine," rääkis Taul.

Vändra on eliitkomando

Voolikute vedamine on raskem ülesanne kui esmapilgul paistab. Iga edasilüügitud meeter on päästja jaoks raskem kui eelmine.

Fotod: SIIM SOLMAN

võistlusel tõesti ka varem kõrgeid kohti püüdnud. Esikoht saadi aastal 2015 ning teine koht 2016. Taul rääkis veel, et reedeseks võistluseks tehti ka spetsiaalseid ettevalmistusi ja harjutusi. Kuigi aasta-aastalt on eliitkomando võistluse ülesanded sarnased, nüansid ikkagi vahelduvad. Taul rõhutas ka seda, et osa ülesandeid on rasked füüsiliselt, teised jällegi vaimse poole ja meeskonnatöö tõttu.

Füüsiliselt rasketest harjutustest tõi ta välja tulekahju kustutamise ja veepääste harjutuse. Omamoodi keeruline oli tema sõnul ka liiklusavarii

lahendamine, sest seal pidi väga täpselt jälgima kõiki ettekirjutusi. Samas täitsid kõik neli ülesannet kindlat eesmärki, milleks oli see, et selliseid ülesandeid peavad päästjad lahendama ka päriselus. Taul rääkis, et need imiteerisid reaalseid olukordi üsna täpselt.

Vändra järel sai teise koha Kehra II päästekomando koosseisus Aivar Kari, Erko Kruusamägi, Raigo Vakra, Siim Gellert ja Mark Reisi. Kolmandad olid Põltsamaa päästjad Arbo Koller, Alar Mõlter, Urmas Ojala, Erik Vadi.

olid tööpoolest realistlikud ja elulähedased. Samas lissas ta, et võistluse käigus on neid lihtsam lahendada, sest siis on juhised ja nõudmised ette antud. Reaalses situatsioonis ei tea täpselt kunagi, mis olukord ees ootab, enne kui kohale jõutakse. Loomulikult loodeti Sau sõnul saavutada kõrgemat kohta kui kahe-teistkümmes, kuid ka selle tulemusega tuleb rahul olla. "Pole hullu," sõnas Sau. Tehniliselt oli tema sõnul kõige raskem ülesanne liiklusavarii lahendamine ning füüsiliselt veepääste harjutus.

Lisaks eliitkomando kategooriale selgitati Päästeameti kutsemeisterlikkuse võistlustel välja ka parim pritsumees, kelleks sai Alor Kasepõld Tõrva päästekomandost. Tähelepanuväärne on see, et terve esikolmiku moodustasid Tõrva komando päästjad. Teise koha sai Kristjan Mikk ja kolmas oli Timo Laks. Loomulikult tagas see Tõrvale pritsumeeste kategoorias ka meeskondliku esikoha. Individuaalarvestuses sai neljanda koha Rauno Ojamägi Kohila päästekomandost.

Parim ohutusjärelvalvaja oli Marek Kärsin ja parim ohutusjärelvalve meeskond Lääne päästkeskus. Esmakordselt võistelnud haldusosakonna tehnikute ja logistikute võistlustulest tuli võitjana välja Rainis Pung. Ainsa naisena pritsumehe võistlusega edukalt lõpuni jõudnud Nadežda Polkovnikova sai oma soorituse eest eriauhinna.

Toosikannul esmakordselt

Päästeameti kutsemeisterlikkuse päeva korraldaja Häli Allas ütles, et võistluspäev läks igati korda ning kõik toimus hästi, kuid alati on midagi, mida saab teha paremini. "Võttes arvesse, et sellisel kujul toimusid võistlused üldse esmakordselt, võib igati rahule jääda. Korraga toimus neli erinevat kutsemeisterlikkuse võistlust: päästetöö, ohutusjärelvalve ja halduse valdkonnas ning kaasatud olid ka demineerimise ja ennetuse valdkonnad.

Sellisel kujul ei ole kunagi varem üritust tehtud, kus erinevad valdkonnad ühel ajal võistlusi teevad ja seda osaliselt ka üksteisega integreeritult. Näiteks haldusosakonna kutsemeisterlikkuse üllatus-ülesanne tuli lahendada hoopis demineerimiskeskuse telgis ja eliitkomando võistlusel oli ennetustöö võistlusala," rääkis Allas.

Üksiküritustena on sarnaseid võistlusi peetud eri maakondades. Toosikannul oldi esmakordselt. Praeguse haldusjaotuse järgi ei kuulu Toosikannu puhkekeskus küll enam Rapla maakonna piiridesse, kuid enne haldusreformi jäi see Käru valda.

"Ei mäleta, et eliitkomando või pritsumehe võistlust oleks varem Rapla maakonnas peetud. Küll on seal aga toimunud vabatahtlike ja noorte tuletõrjespordivõistlusi," sõnas Häli Allas.

Kärusse tuleb kärude muuseum

Käru Heade Tegude Muuseumi asutaja režissöör Aljona Surzhikova on tulnud mõttele asutada Kärusse ka kärude muuseum ja ootab selleks inimestelt põnevaid kärusid.

Helerin Väronen

Idee ise sai alguse umbes kaks aastat tagasi, kui Aljona tutvustas Tallinnas nukukunsti messil muuseumi tegemisi. Tal oli seal kaasas väike ekspositsioon, mille hulka kuulus ka üks lapsekäru. Aljona laps, kes toona oli umbes pooleteiseaastane, istus sinna sisse ja see panigi Aljona mõtled liikuma selles suunas, et miks mitte teha Käru muuseumis eraldi osa kärudele.

Sel suvel sai muuseumi tarbeks ostetud juurde kaks maja, mis asuvad raudteejaama lähedal, nii et sinna on rongilt lihtne minna. Kogukondlikul koosolekul käidi välja ka mõte kärudest ja kuna nüüd ruumi on, leiti, et miks mitte kärusid eksponeerida. Aljona kutsubki rahvast üles oma kärusid neile muuseumisse tooma ja oodatud pole vaid lastekärud, vaid ka aiakäru ja miks mitte isegi mõni hobuvanker. Samuti on vägagi oodatud pildid ja lood neist kärudest, kes ja kus nendega sõitis.

Praegu on muuseumil kärusid kümne ringis ja esindatud on 60-ndate ja 80-ndate lapsevankrid. Need on ääretult vastupidavad ja sõidukõlblikud tänapäevani. Aljona küll loodab, et ka varasemast ajast leidub huvitavaid kärusid, et saaks igale ajastule teha oma ruumi.

Kui Aljona Surzhikoval kärude muuseumi mõte tekkis ja ta sellest sõbrannale rääkis, otsis too välja oma mehe ema pildialbumist kärudega seotud pildid 20-ndate aastate Saksamaalt. Sellel ajal ei olnud Eestis fotograafia nii levinud, kuid Aljona loodab, et ehk ilmub ka meil mõni päris vana käru pilt välja. Hiljuti sai Aljona ühe käru Tallinnast, mille omanik lubas saata veel ka pildi endast selles kärus aastal 1975 Nõmme turul.

Kui kärusid on septembri lõpuks piisavalt palju, umbes 30 ringis, saab neist renoveeritud aidas juba näituse koostada selleks ajaks, kui Kärus toimub üks Käru hooldekoduga seotud üritus. Hooldekodus on palju üksikuid inimesi, kes ootavad, et lähedased nendega kontakti võtaks. Seoses sellega otsustati raudteejaama hoone seinale teha grafiti nimega "Helista emale". Selle loomi-

Aljona Surzhikova kutsub rahvast üles oma kärusid neile muuseumisse tooma.

Foto: Marina Berezkina, Peterburg

seks kasutatakse peale kunsti ka ühe start-up ettevõtte abi, mis joonistab seinale printeri abil.

Nii et kui leidub huvitavate kärude, piltide ja lugudega inimesi, kes Käru muuseumi tegevust toetada tahavad, siis

tasub Aljona Surzhikovaga ühendust võtta kas telefonil 5569 3961 või meiliaadressil aljona@diafilm.ee.

Valtu rahvatantsurühm lõi Poolas laineid

Reelika Kuusemäe, rahvatantsurühma liige

Möödunud neljapäeva, 23. augusti õhtul alustas Valtu naisrahvatantsurühm koos juhendaja Age Tekku ja kahe meessoost bussijuhi/saatja/tantsijaga pikka bussisõitu Varssavi eeslinna Wilanóvi Powsini, kus peeti traditsiooniks saanud lõikusfestivali. Kutse olime saanud mõned kuud varem, seega jäi aega kokku panna 35-minutilise esinemiskava.

Kogu rühm mõistis, et pärast kolme aastat kooskäimist oleks aeg end proovile panna ja vaadata, kuidas saadakse hakkama võõras keskkonnas.

Tantse esitasime mitmeid, alustades „Vigala reinlenderist“, lõpetades „Meie polkaga“. Lisaks festivalil esinemisele tegime rühmaga planeerimata ülesastumisi Powsini kultuuripargis, Varssavi vanalinnas ja Wilanóvi kuningapalee ees. Pealtvaatajaid, filmijaid, pildistajaid ja muidu uudishimulikke inimesi jagus kõikjale. Uuriti, kust pärit oleme ja kiideti nii rühma ühtsust kui ka rahvariideid.

Lõikusfestivali jaoks oli valmis seatud uhke lava koos erinevate sügisandidega ning enne tantsu ja tralli peeti Powsini kirikus paaritunnine missa, millest paluti ka meid

osa võtma.

Festivalil astus lisaks Poola rühmadele üles veel esinejaid Venemaalt Moskvast, Valgevenest ja Lätist. Meie tantsud olid nende temperamendi juures siiski üpris rahulikud, aga oligi hea, kui kogu selle virvarri keskel üks suhteliselt rahulik punt ka rahva ette esinema tuli. Rahvas jäi kohe ammulisui vaatama, kes need veel sellised on.

Korraldajatele ja teistele esinejatele jagus meil ka ohtralt kingitusi, mida saime kaasa võtta meie endi lahkete kohalike tootjate käest. Venemaale, Läti, Valgevenesse ja Poola jõudsid Bon Merité kehakoorigad ja kreemid, TaevaniMaani Meistrikoja taldrikud, JaneLine tervislikud käsitöökommid, Kehtna Mõisa ja Frank Kutteri suitsuvorstid – viimaste puhul oli väga hull tahtmine kambapeale üks suitsuvorstilatt ise nahka panna.

Poolakad jäid meiega nii rahule, et saime kohe uue kutse Poola uuele üritusele septembri lõpus, millest me küll kahjuks osa ei saa võtta, kuna sõit on kallid ja võtab mitu päeva aega. Aga enesehinnangut tõstis see kutse küll.

Kogu reisi vältel tõdesime korduvalt, et peame endid rohkem kiitma ja oskama hinnata seda, mis meil on, ja seda, mida hästi teha oskame.

Kehtna uus laululava valmib septembris

Ehitustööd Kehtna uue laululava ümber on kestnud nüüdseks kuu aega. Alguse said need 26. juulil, nurgakivi pandi 17. augustil ning kui kõik läheb plaanipäraselt, valmib uus laululava septembri teises pooles.

Siim Jõgis

MTÜ Kehtna Kultuuriselts esindaja Kersti Mäevälja ütles, et isekeskis plaanitakse avamisüritust reede, 21. septembri peale, kuid valju häälega seda veel välja hõigata ei soovita.

Viimastel päevadel on ehitusmehed tegelenud lava põranda ja treppide valamisega. Peaaegu pool kõigist töödest on praeguseks valmis. Mäevälja ütles, et 27. augusti seisuga võib öelda, et tehtud on 45 protsenti kõigist plaanivõetud töödest. Praegu oodatakse kõige rohkem, et saabuksid lavakaared, mis valmistati ehitusest eraldi seisva tööna. Lootus on selle peal, et need jõuaksid Kehtnasse kohale septembri alguses.

Laululava asub Kehtna

Ehitustööd Kehtna uue laululava ümber on kestnud juba kuu aega.

Foto: SIIM SOLMAN

mõisa pargis. MTÜ Kehtna Kultuuriselts on välja öelnud, et rahaliselt toetavad lava rajamist MTÜ Raplamaa Partnerluskogu Leaderi programmi, SDE ja Kehtna valla valitsus. “Sellest hoolimata oleme jõudnud olukorda, kus vajame veidi rahalist toetust,” seisab nende teates. Et vajaminevat summat koguda, on Kehtna Kultuuriselts välja pakkunud võimaluse, et iga soovija saab endale osta ühe ruutmeetri valmivast lavapõrandast. Samasugust lähenemist on varem kasutanud näiteks Sepa staadion Tartus,

kus anti ka annetuse vastu üks ruutmeeter valmivast väljakust.

Kokku on Kehtna Kultuuriselts pannud müüki 266 ruutmeetri lavapinda. Iga ruutmeeter maksab 50 eurot. Lihtne arvutus ütleb, et sellise aktsiooniga loodetakse koguda 13 300 eurot. Kersti Mäevälja rääkis, et see on küll ilus unistus, kuid tõenäoliselt kõiki ruutmeetreid välja müüa ei õnnestu. Esmaspäeva, 27. augusti seisuga oli neid müüdüd ligikaudu nelikümmend. “Loodame, et see number hakkab vaikselt

tõusma. Isegi sada müüdüd ruutmeetri oleks hea tulemus,” sõnas Mäevälja. Ta lisas, et mõned abielupaarid on ostnud kahepeale ühe ruutmeetri.

Laululava kõrvale püstitatakse stend, millel asub tantsuplatsi plaan. Sinna peale kantakse ka kõik nimelised ruudud, ehk kes on ruutmeetri endale soetanud. Otse tantsuplatsile nimesid ei märgita. Mäevälja põhjendas seda sellega, et tulevikus võivad need tantsude puhul hakata häirima sammude seadmist.

Näitus, mis heidab pilgu minevikku

Märjamaa raamatukogus on üleval näitus "Pilguheit läbi aja", mis on ennekõike austusavaldus ja meenutus Haimre mõisa karjamõisa Annenhofi Tiitsu majast, kuid samas on näitusel esemeid ka teistest vanadest hoonetest, nii et laiemas plaanis on see austus kõigele vanale, mis on veel säilinud.

Helerin Väronen

"Kuna seda ka muinsuskaitseametiga hinnangul Märjamaa jaoks olulist hoonet kahjuks enam pole, jäi selle mälestusväärse maja asupaik Jaak Juske arhitektuuri- ja ajaloomatkal läbitud teekonnast välja, aga sai ära märgitud väikese näitusega, olles matkale sissejuhatajaks ja väikeseks täienduseks," ütles Maire Kõrver, üks neist, kes näituse raamatukogus välja pani. Eksponaate ette valmistada ja vitriini panna aitas ka Mari Kann, kes vallale Jaak Juske arhitektuuri- ja ajaloomatka korraldamiseks rahataotluse esitas.

Minevikule pilgu heitmiseks ei pea näitusel olema kallihinnalised ja uhked esemed, oma lood ja vahest isegi uhkemad, kui kallihinnalisel portselanil rääkida oleks, on igal nüüdseks meie jaoks igapäevaseks muutunud esemel. Neil on oma hing ja nad kannavad endas ajastu mälu.

Kui vald andis loa Tiitsu maja lammutada, ilmus mõne aja pärast Harjumaa ja ka teistes vanavarasid koostades välja esemeid, mille müügil kasutati märget, et need on Tiitsu majast. Kas siis olid või mitte, aga ju see oli reklaamiargumendina kõva sõna. Kõrver lisas, et hea seegi, kui vähemalt

keegi taipab maas vedeleva prügiveo ootel prahi hulgast selliseid asju üles korjata ja säilitada. Nii on Tiitsu maja lammutusprahist näitusele jõudnud päästetud rohpudelid ja näha on ka suur trükipilt, mis on samuti olnud prügikonteineri kraam.

Näitusekõlastaja saab lugeda ka muinsuskaitseametiga saadetud kirja koopiat muinsuskaitse hinnanguga, et ekspertiisi järgi on Tiitsu maja küllaltki heas seisukorras ja väärub kohalikus kontekstis olulise hoonena säilitamist. Esemete vahel on fotosid endisest Annenhofi karjamõisast, Tiitsu majast. Paaril pildil on Tiitsu majas olnud erakooli kunagises klassitoas koolimees ja kirjanik Harri Jõgisalu, kes oli üks neist paljudest, kes osalesid kord hoone lammutamise vastasel piketil.

Kõik väljapandu ei pärine Tiitsu majast, kuid illustreerib laias laastus sama ajajärku, mida see majagi on läbi elanud, eriti vanaaegse kooli teemat. Oli ju Tiitsu majas kunagi erakool. Näitusel on materjale, mis on seotud Eesti kultuuriloo kaalukate nimedega, neist Uku Masing on pärit Raikkülast ja Matthias Johann Eisen Vigalast.

"Paar nädalat enne igavikku lahkumist võttis tänavanurgal nõobist kinni Märjamaa auväärt emakeeleõpetaja ja koolijuht Leonhard Vaide, mu kunagine emakeeleõpetaja ja olümpiaaditööde juhendaja. Ta pani mulle kui ajakirjanikule südamele, et meedias tuleks sagedamini viidata: olgu need tublid inimesed, kes maju ehitavad-remondivad, sama tublid-targad taipama, et ka vana tasub säilitada. Et Märjamaa vanade majade pööningutel ja panipaikades, mille sisu ehitustööde tõttu valimatult hävitatakse, võib olla põnevad vanavara ja vanaaegset kirjasona, mida tasub säilitada," rääkis Maire Kõrver.

Märjamaa raamatukogus oleval näituselgi on üht-teist sellelaadset ning esemeid ja kirjavara, koolivihikuid Märjamaaga seotud inimestelt mitmest erakogust.

Märjamaa raamatukogus on üleval näitus "Pilguheit läbi aja".

Foto: MARI KANN

Jerwencato Kandikohtlased – uus killuke minu elumosaigis

Mul on olnud au teha koostööd paljude näitlejate, lavastajate, muusikute ja kunstnikega. Ja seda juba üle 25 aasta, mille jooksul on talletunud mälusoppidesse unustamatud elupildid. Need on just kui minu elu killukesed, mis omavahel sobituvad üheks tervikuks – värviküllaseks elumosaigiks.

Margus Abel

Õeldakse, et killud toovad õnne... Ma olen tõesti õnnelik inimene, sest sellel aastal on mul au olla osaline Järvakandi harrastusteatri Kandikohtlased loomingulises koostegutsemises näidendiga „Meil Jerwencatos – Järvakandi klaasilugu“. Veel üks värvikas kild minu elumosaigis.

Kui ma 22. mail sõitsin põksuva südamega Järvakanti, et kohtuda esimest korda näitetrupiga, ei osanud ma arvatagi, mis kõik mind ees ootab. Ja ma ei pea silmas ootamatult saabunud hingematvalt

kuuma suve, mis kohati tekitas tunde praeahjus küpsemisest. Pigem kummitas mind levinud üldine eelarvamus keskmisest eestlasest – kinnise loomuga, emotsioonitu, kes näeb elu hallides toonides. Oi mind rumalat... Ma ei tea, kas Järvakandis elavadki kõik sellised inimesed või on Kandikohtlased leidnud üles need üksikud eestlased, kuid juba ruumi sisenedes sain aru enda ekslikust eelarvamusest.

Särasilmsed, rõõmsameelsed, üksteist toetavad isiksused, kes valmis koos minema läbi tules ja veest. See on kooslus inimestest, keda ühendab kirk midagi luua

ja selle nimel ühiselt pingutada. Ja ega harrastusnäitlejate puhul teisiti ei saagi. Sest mis „präänik“ muudu meelitaks neid pärast päevatööd ja argiseid kohustusi tulema vabatahtlikult õhtuti proovi, et seal veel päeva lõpetuseks kolm tundi ennast nii vaimeselt kui ka füüsiliselt „piitsutada“. Jah, juba 22. mail mõistsin südamerahuga, et esietenduseks saab näidend kindlasti lavaküpseks. Ja ma ei eksinud – me küpsesimegi.

„Nii kuum on tunne...“, ütlevad laulusõnad. Ja prooviperioodil oli tõesti kuum. Kõrvetav päike ja lämmatav kuumus panid proovile meid kõiki. Ja et sellest veel vähe oli, otsustasid ka tiivulised parmud kogu suguvõsaga meie proove kaema tulla. Seega saan öelda, et proovid möödusid valu ja higiga. Kunst nõuab ohvreid!

Kui aga jätta kõrvale eelnev, olime loominguliselt hoopis lustlikud ja kohati isegi lapsemeelsed. Olen

alati püüdnud lähtuda printsipi, et suhtumine proovis tehtavasse töösse oleks tõsine, kuid töö ise mänguliselt lõbus. Koods naerda, improviseerida, heatahtlikult üksteist „tõgada“ või asjatundlikult „õpetada“ – see kõik kuulub proovi juurde. Proov ongi selleks, et koos proovida ja katsetada. Oli rõõmustav silmaga näha ja kõrvaga kuulda, kuidas proovide edenedes näitlejad üha enam samastusid enda tegelasega, elasid sisse rolli, sulandusid tegevusolustikku. Leidsid enda „võtme“, et avada „rolliüks“. Ja ikka koos naerdes ja üksteist toetades. Või see ongi see „präänik“, mis toob kokku inimesed end „piitsutama“ – vahetu elujaatav loominguline seltskond?

Kui nüüd lugupeetud lugejal võis eelnevast jääda mulje, et ega seal proovides muud tehtudki, kui higistati, võideldi parmudega ja lustiti, siis see on alles pooltõde. Proovides me kunagi ei unustanud,

mida me teeme ja kellele me teeme. Me ei unustanud publikut ja tema ootusi, sest teater on näitekunst, mille eesmärk on enda valminud töö näitamine. Seega, austusest publiku vastu on tehtud terve suvi tõsist tööd, et pakkuda elamusterohket näitemängu Järvakandi klaasilooost.

Jah, killud toovad õnne ja üks uus hindamatu killuke on minu elumosaigis leidnud kindla koha. Selle eest suured tänud harrastusteatri Kandikohtlased perele. Kui ka austatud lugejal on soov rikastada enda elumosaiki ühe värvika elukilluga, siis ootame sind 9. septembril Järvakandi klaasimuseumi hoovi, kuhu häid ning enda kodukandi ajaloo ja kultuurist lugupidavaid inimesi mahub palju. Väga palju. Seda enam, et kõige suurem ja oodatum tasu näitlejale on rohkearvulise publiku aplaus. Aplodeerime siis koos.

Juristi nõuanne

Arsti otsuse alusel on tööandja kohustatud töötingimusi a jutiselt kergendama

Lugeja küsib: Olen olnud mitmeid kordi töövõimetuslehel küünarliigese põletiku tõttu, mida arsti sõnul põhjustab käte ülekoormamine tööl. Arst ütles ka, et pärast töölt eemalolekut ja ravi tuleb tööle naasmisel vähendada töökoormust, sest muidu võib haigus korduda. Kas seaduse järgi on tööandja kohustatud töökoormust vähendama?

Vastab Indrek Avi, Tööinspektsiooni töökeskkonna spetsialist: Luu- ja lihaskonna ülekoormushaigestumisele järgnev töövõime taastamine on tulemuslik erialarsti, töötervishoiuarsti, füsioterapeudi ning ka tööandja ja töötaja koostöös. Töökoormust suu-

rendatakse järk-järgult ning liigne koormamine võib kaasa tuua haiguse kordumise.

Tööandja on kohustatud viima töötaja ajutiselt või alaliselt teisele tööle või kergendama ajutiselt töötajate töötajate nõudmisel ja arsti otsuse alusel. Ühtlasi

on töötajal õigus eelnevat nõuda. Kui muudatused ei põhjusta tööandjale ebaproportsionaalselt suuri kulusid ning teise töö pakkumist võib mõistlikult eeldada, pakub tööandja töötajale teist tööd, korraldab vajadusel täiendusõppe, kohandab töökohta või muudab töötaja töötingimusi. Siin on abiks pädeva ja tegusa töökeskkonnaspetsialisti olemasolu ettevõttes ning koostöö tegemine töötervishoiuteenuse osutajaga.

Seaduses sätestatud üldpõhimõtte järgi peab tööandja töötaja füüsilise ülekoormuse vältimiseks kohandama töö töötajale võimalikult sobivaks. Kui selleks on tahe, siis leitakse koostöös võimalused.

Hinnavõrdlus

Juustune suvikõrvitsapirukas

Stina Andok

Suvikõrvits ehk kabatšokk või teisisõnu rullkõrvits on nüüdseks juba mõnda aega meie peenardel valminud ja söögilauale jõudnud. Värskest valminud suvikõrvits on niivõrd õrn, et seda on väga mõnus süüa ka täiesti niisama hammustades. Vananedes aga hakkavad seemned viljalihast eralduma ja koor kõveneb, viljaliha muutub ebameeldivaks ja maitsetuks, seega ei tohiks peenralt nopimist liiga hiliseks jätta.

Poeriiulilt sobivat suvikõrvitsat valides tuleks lähtuda sellest, et kõige paremad on need, mis on küll väikesed, kuid oma suurusega võrreldes tunduvad rasked. Koor peaks olema suvikõrvitsal terve ja läikiv, pehmeid ja närtsinud piirkondi olla ei tohiks. Suvikõrvitsa värutuseks on palju kiudainet ja C-vitamiini, rääkimata siis meeldivast, mahedast maitsest ja tohutul hulgal kasutamisevõimalustest.

Suvikõrvits on väga mitmekülgne toiduaine. See sobib ühtviisi hästi nii pajaroogadesse, suppidesse, salatitesse kui ka küpsetistesse. Mõni usinam on lisanud suvikõrvitsat ka moosidele ja mõelnud välja, kuidas kaasata seda magustoitutes.

Mina pakun täna välja ühe lihtsa küpsetise retsepti, mis on ideaalne praegusel ajal suupistena serveerimiseks. Selle valmistamine ei nõua palju aega ega ka vilunud oskusi kokanduses. Hea on muidugi, kui suvikõrvits on oma peenralt võtta, seda mõnusam on tulemus. Alati on tore kostitada inimesi enda kasvatatud viljadega.

See retsept, mis ma täna olen kirjja pannud, on ka üsna paindlik. Näiteks olen ma kord kiirustades unustanud lisada küüslauku või köögimandoliini puududes olen olnud sunnitud noa abil suvikõrvitsat viilutama ning

Foto: STINA ANDOK

tulemuseks ei olnud ehk nii õhukesed viilud kui oleks soovitud, aga valminud pirukas on iga kord olnud maitsev.

Eriti vahva on minu meelest see, et kui inimestele öelda, et see on suvikõrvitsapirukas, ei osata algul justkui midagi arvata, aga kui on juba esimene suutäis võetud, vot siis tõuseb näole tõeline emotsioon – siiras rõõm.

Vaja läheb: 500 g pärmi-lehttainast, 1 pikk ja sale suvikõrvits, 2-3 küüslaukuküünt, oliiviõli, soola ja pipart, 150 g maitsestatamata toorjuustu, 100 g riivjuustu.

Tee nii: Lõika suvikõrvits köögimandoliini või terava noa abil õhukesteks viiludeks. Pane kaussi, lisa hakitud küüslauk, pisut oliiviõli

ja maitsesta soola-pipraga. Sega käte abil õrnalt läbi ning lase kümme minutit maitsestuda.

Rulli pärmi-lehttainas veidi õhemaks ja tõsta ahjuplaadile. Sega toorjuust umbes poole riivitud juustuga ning määri juustusegu ühtlaselt taigale. Laota seejärel suvikõrvitsaviilud juustuseguga kaetud taigale selliselt, et suvikõrvitsaviilud jääksid kenasti kohakuti.

Küpseta kooki 200-kraadises ahjus 15 minutit. Siis võta korra ahjust välja, puista peale ülejäänud riivitud juust ja küpseta veel 15 minutit. Serveeri kohe.

Retsept: www.nami-nami.ee

Rapla talupoest leiab kodumaist suvikõrvitsat hinnaga 2,50 eurot kg.

NipiNURK

Pimedate õhtute valgus

Ulvi Blande

Augustiööd on juba väga pimedad. Meeleolu loomiseks paar nippi.

Vaja läheb: 2 klaasanumat (üks suurem ja teine väiksem), dekoratiivkivikesi, lõhna/maitsetaimi, tsitruselisi, küünalt.

Tee nii: Pane väiksemasse anumasse dekoratiivkivikesed. Kivikeste peale säti küünal. Nüüd tõsta väiksem suurema anuma sisse. Pane ka sinna kivikesi, lisa taimi, aroomiõli või tsitruselisi. Nüüd vala välimine anum vett täis.

Teine variant on võtta ainult üks 0,5 l purk vm anum ja teha kogu ilu sinna sisse.

Kui on olemas laiema suuga mahlapudel ja pudelisuule sobiva suurusega teeküünal, võib vedelikuga täidetud pudelisse panna mingi huvitava taimi ning lõpuks pudelisuul sulgeda küünalaga (vt pilti).

Fotod: Pinterest

	Suvikõrvits 1 kg	Pärmi-lehttainas, Eesti Pagar, 500 g	Toorjuust, maitsestatamata, Farmi, 150 g	Riivjuust, Atleet, 200 g
Mini-Rimi	0,89	1,12*/1,49	1,29*/1,61	-
Maxima	0,69	1,14	1,65	-
Selver	0,99	1,79	1,79	1,79
Konsum	0,99	1,70	1,70	1,80
Meie Toidukaubad	-	1,99	1,85	1,29*/1,79

*Soodushind/ tavahind
Hinnad on seisuga 28.08.18

KUU HOROSKOOP

SEPTEMBER

JÄÄR

Sügiskuu taevaseisus soovivad neid, kellele on oluline karjäär ja sotsiaalne eneseteostus. Selles vallas võivad avaneda nii mõnedki uksed. September soosib suurejoonelisi projekte ja ettevõtmisi.

Tuima ja rutiinse töö seisukohalt on kuu esimene pool väsitav. Sellist tööd on kas tavalisest enam või oled ise kehvas vormis, mistõttu töö efektiivsus pole kiita. Samas võivad konkurendid ja oponendid olla üsna jultunud. Võimalusel hoia madalamat tempot ja ära end liialt ära väsita. Võid olla tavalisest tundlikum söögi-joogi, alkoholi ja ravimite suhtes. Seega vähenda koguseid ja jälgi oma organismi reaktsioone.

Kuu teises pooles, eriti viimasel dekaadil, võid kokku puutuda kiusatuste ja ahvatlustega, mis su tahtejõu proovile panevad. Uued suhted tekivad kergesti, kuid sa peaksid neid hoolikalt valima. Vastasel korral võib keegi sinuga kahtlasi mängima hakata.

SÕNN

September soosib suhteid, millel on avaram ja laiem mõõde. Näiteks suhteid oma õpetaja või juhendajaga. Kuid võid ka ise olla kellegi jaoks selles rollis. Nii mõnigi suhe või kohtumine

võib kaasa tuua maailmapildi avarumise ja huvi uute teemade vastu.

Sõnni valitseja Veenus on terve kuu pingeseisus Marsiga. See aspekt võib just seltskondlikus ja intiimses plaanis esile tuua pingeid ja vajakajäämisi. Probleemiks võib olla nii kadedus kui ka armukadedus. Tuleks vältida nõudlikkust ja partnerile tingimuste esitamist. Ka sinu enda suhtes võidakse olla pretensioonikam.

11. septembri paiku (+/- 4-5 päeva) võib ette tulla mõni meeldiv sündmus või lihtsalt vedamine. Mõõdukas risk võib end õigustada. See on parim aeg uute oluliste ettevõtmiste alustamiseks.

Septembri teises pooles, eriti kuu viimasel dekaadil, muutuvad olulisemaks karjäär või muu ühiskondlik tegevus. Konkurendid võivad püüda su nõrku külgi ära kasutada.

KAKSIKUD

September tervikuna annab sulle võimaluse end üles töötada või teha vajalikke vigade parandusi. Soositud on kõik muudatustega seonduv. Kui on olnud probleeme tervisega, siis nüüd peaksid asjad paremaks minema.

Mihklikuu esimesel dekaadil nõuavad lähisuhted ausust ja otsekohesust. Võib tekkida vastuolu koduste ja töiste asjade vahel – üks töötab teise arvelt. Oluliste ühiskondlike projektide alustamine ei ole soovitatav, kuna sa ei pruugi olla teadlik kõikidest asjaoludest.

Kuni 8. septembrini on seltskondlikus mõttes hoogne ja sündmusterohke aeg. Nii mõnigi suhe võib minna romantiliseks või tuua kaasa lihtsalt ilusaid hetki.

Alates 11. septembrist peaksid olema hoolikas ja tähelepanelik juriidiliste ettevõtmiste, reisimise ja välismaaga seonduva suhtes. Võib ette tulla mitmesuguseid ootamatusi. Ettevaatlik tuleks olla ka liikluses ja kõrgustes viibides.

Kuu viimane dekaad sobib tõsiselt tööks, seltsielu võiks olla tagaplaanil.

VÄHK

Kuu esimesed kümme või ka enam päeva võivad tuua kahtlusi ja ebakindlust. Su mõtetest ja sõnadest võidakse valesti aru saada – või sulle lihtsalt näib nii. Seetõttu võid tunda

kiusatust taas oma koorikuisse tõmbuda ja teisi endale mitte ligi lasta. See toob vaid probleeme juurde. Kipud ennast liialt teistega võrdlema ja sellest ka ebakindlus.

September tervikuna on pigem soodne kuu, mil sul võib olla tavalisest enam juhuslikku õnne, energiat ja elujõudu. Lihtsalt ole „sina ise“ ja lõpeta see piinav teistega võrdlemine.

Mihklikuu võib tuua tutvuse mõne kuulsa või lihtsalt erudeeritud isikuga, kelle nõuanetest või teadmistest on palju abi.

Alates 11. septembrist võib su elu muutuda tunduvalt kirglikumaks nii heas kui ka halvast. Iha ja viha on taas kord kergesti kohti vahetamas! Kuu teisel poolel võib armukadeduse uss palju ilusat ära rikkuda.

Mihklikuu teisel poolel võib olla tegemist olukordade ja inimsuhtetega, kus ilmnevad nende nõrgad kohad – tuleb ehk midagi muuta, ümber hinnata.

LÕVI

Mihklikuu soosib kõike, mis seotud kodu, majapidamise ja kinnisvaraga. Ka igapäevatöö ja muud kohustused on taevaste seisude poolt soositud. Psühholoogilisel tasandil leiad ehk uue toetuspunkti,

mis suurendab su turvatunnet. Lähisuhted pakuvad tavalisest suuremat rahuldust. Võimalik, et lepid mõne minevikusündmusega, nähes seda palju positiivsemas valguses.

Septembri esimene nädal soosib kergemat laadi suhteid, külaskäike, uusi tutvusi. Peaksid aga jälgima, et sa ei tegeleks tühja-tähjaga. Hoidu ka ülemäärasest suupruukimisest.

Kuu esimesel poolel peaksid Lõvi valitseja Päikese ja hägustava-unistava Neptuuni vastasseisu tõttu hoidma selget ja ausat joont ning mitte laskma end mõjutada soovmõtlemisest. Seda eriti raha- ja äriasjades. Suurema ostu puhul kaalu hoolikalt selle vajalikkust, võid ostu hiljem kahetseda.

Sügiskuu teine pool võib suhetemaastikule tuua kadedust, armukadedust, rivaalitsemist ja ebatervet konkurentsi.

NEITSI

Kooliaasta algus võib olla pingeline, kui oled ise sellega otseselt või kaudselt seotud. Väldi pingesse minemist ja püüa lõdvestuda. Hoidu nii liigest enesekriitikast kui ka teistele

näpuga näitamisest. Selline mõju valitseb kuu esimesel 7-10 päeval.

Suhetes kipud sel ajal nägema oma partneris seda, mida kardad või loodad. Kaldud reaalsest pildist kas ühele või teisele poole.

Samas soosib Jupiteri asend kuu esimesel poolel kõike info ja liikumisega seonduvat. Kergem on jõuda sulle vajaliku info jälile või saada teada midagi kasulikku. Rohkem võib olla erinevaid kohtumisi ja külaskäike.

Septembri teisel poolel ja eriti kuu lõpus võib igapäevatöö või ka muud kohustused jõuda faasi, kus pead midagi muutma või ümber tegema. Tuleb ehk tegeleda minevikus tehtud vigade heastamisega.

KAALUD

Kuni 9. septembrini liigub Kaalude valitseja Veenus veel Kaalude märgis. Parim aeg meeldivamat laadi suheteks ja uute tutvuste loomiseks. Samas võid tõsise töö jaoks olla liiga laisk. Kiiret otsust vajavate olukordade puhul ei suuda

sa otsustada. Ka on Veenus terve kuu jooksul pingeseisus Marsiga – nii armukadedus kui ka muud suhetega seotud probleemid võivad olla võimendatud.

September tervikuna soosib kõige selle tugevdamist ja kindlustamist, mis on sulle oluline ja moodustab su elu vundamenti (majapidamine, perekond, lähisuhted jne).

Kuu teisel poolel peaksid olema äärmiselt ettevaatlik igasuguste riskide võtmisel. Esmapiigul ahvatleva olukorra taga võib peituda midagi lõksutaolist. Või lubad endale lihtsalt liiga palju, elad üle oma jõu ja võimete.

Septembri viimane kümnepäevak nõuab kannatlikkust ja poolikute asjade lõpetamist. Uute asjade alustamine on ebasoovitav.

SKORPION

9. septembril siseneb suhete ja naudingute planeet Veenus Skorpioni märki ning moodustab terve kuu jooksul pingeseisu meheliku jõe sümboli Marsiga. Selline seis võib võtta äärmuslikult kirglikke vorme. Suurele

tülile võib järgneda kirglik leppimine voodis. Ka laiemas plaanis on piir iha ja viha, kire ja konflikti vahel imeõhuke.

Samas on Jupiteri kui laienemise ja avarumise ning Küllusesarve sümboli asend Skorpioni igati õnnelik. Sul võib terve kuu jooksul olla rohkem õnne ja vedamist, samuti peaksid su intellektuaalsed võimed olema kõrgfaasis.

Kõige soodsam aeg oluliste asjade alustamiseks ja avanevate võimaluste ärakasutamiseks on 11. septembri paiku (ca 8.-15. september). Sellel ajal tasuks olla aktiivne ja võimalikult palju tegutseda.

Kuu teisel poolel on oluline kodu, elamistingimuste, pere- ja lähisuhtetega seonduv. Õhus võib olla pinget – tuleb püüelda taktitunde ja mõistmise poole. Ebasoodne aeg kinnisvaratehinguteks.

AMBUR

September tervikuna soosib muutusi, vanade vigade edukat parandust, samuti raha ja äriasjadega seonduvat. Eriti soodne on selles osas kuu teine pool.

Mihklikuu esimene nädal võib kaasa tuua olulisi sündmusi. Eriti just ühiskondlikus plaanis võivad aset leida sündmused, mille tagajärjel midagi muutub. Muutus või teisenemine võib aset leida ka vaid sinu enda suhtumises.

Samas võib aeg 7. septembri paiku (+/- 5-6 päeva) olla keeruline ja nõuda sinult sotsiaalses sfääris õigete valikute tegemist. Sel ajal peaksid hoidma oma mainet ja mitte minema kaasa kahtlaste ettevõtmistega. Suhetes bossi või kellegi teisega, kellel on sinu üle võim ja voli, tuleks olla äärmiselt taktitundeline.

Alates 11. septembrist muutub elutempo kiiremaks. Liikumise, liikluse ja kommunikatsiooniga seoses võib ette tulla ootamatuid olukordi. Su intellektuaalne vorm ja võimekus peaksid olema suurepäraseks. Kuu viimane nädal on soodne meeskonnatöök ja erinevate grupisuhtetele.

KALJUKITS

Kui su pilk on pööratud tulevikku ja kavatsed selles osas mingeid plaane teha, siis on september selleks igati õige kuu. Nüüd on sul silma selle jaoks, mis on sinu jaoks kõige olulisem ja millises suunas peaksid

edasi liikuma. September soosib meeskonnatööd ja sõprust ühiste huvide ja hobide alusel.

Saturni ja Uraani jätkuv koostoime lubab harmooniliselt kokku sobitada vana ja uue, traditsioonid ja moodsa ajaga kaasaskäimise.

Sügiskuu esimesed kümme või ka enam päeva võivad olla keerulised või väsitavad. Keskeni ikka lahendustele, mitte probleemidele!

11. septembri paiku (8.-15. september) on äärmiselt soodne aeg selleks, et anda oma tegevusele laiem kõlapind ja suurem haare. Parimad päevad suurte ja oluliste projektide käimalükkamiseks.

Septembri teisel poolel (eriti aga kuu viimasel nädalal) võib raha- ja äriasjades uusi pingeid ja lahkarvamusi tekkida. Võid mõne suurema ostuga teha valearvestuse.

VEEVALAJA

Kuni 11. septembrini (Marss siseneb Veevalajasse) püüa lõpetada kõik poolikud tööd ja võimaluse korral hoia madalalt profiili. Uute ettevõtmiste alustamine pole soovitatav.

Pärast seda algab sinu jaoks uute alguste ja initsiatiivi näitamise aeg, mil tunned endas uut jõulist energialainet.

Veevalajas liikuv Marss moodustab pingeseisu Veevalaja valitseja Uraaniga, mis võib sind muuta tujukaks, massumeelseks ja demonstratiivselt norme ja seadusi eiravaks. Sa võid olla oma kohustuste suhtes täiesti süüdimatu ja teha kõike risti vastupidiselt sellele, mida sinult oodatakse.

Kuu teisel poolel võid kergesti sattuda rolli, milles mõjud võltsilt või lihtsalt veidralt. Seda eriti kuu viimasel dekaadil. Samuti võib su enesetunne kõikuda suurtes äärmustes, masendusest ekstaasini. Oled vastuvõtlik ka kõikvõimalikele ahvatlustele. Kui oled aga loominguline loom, purjetad inspiratsiooni kõrgetel lainetel.

KALAD

7. septembri (mõju ca 2.-13. september) Päikese opositsioon Kalade valitseja Neptuuniga võib võimendada sulle tüüpilisi iseloomuomadusi nagu ülitundlikkus, mõjutatavus, unistamine ja asjade-suhete keeruliseks ajamine, soovmõtlemine jne.

Kuu tervikuna on sulle siiski pigem soodne, tuues uusi ideid ja tekitades huvi uute asjade vastu. Heas seisus on kõik, mis seotud võimalikult kodukaugete teemadega – välismaa, reisid, õpingud, tutvumine uute valdkondadega.

Sügiskuu teisel poolel võivad esile kerkida energiad, mis on seotud su alateadvuse ja teadvustamata soovide ja tungidega. Pead olema enda vastu aus ja oma probleeme mitte eitama. Mida rohkem ebameeldivaid asju maha surud ja eitada püüad, seda rahunema ja närvilisemana ennast tunned. Kui oled enda vastu aus ja probleemidele julgelt silma vaatad, koged suurt vabanemise ja kerguse tunnet.

JÄRVAKANDI OPEN

TOIMUS 49. KORDA

Triinu Lilienthal võitis täiskasvanute klassis individuaalse kuldmedali.

Fotod: vibuklubi Ilves

Segavõistkondade arvestuses jätsid esikoha Järvakanti Karl Kivilo ja Triinu Lilienthal.

Anneli Preimann, vibuklubi Ilves

17.-19. augustini toimus rahvusvaheline vibuturniir 49. Järvakandi Open / 10. Toomas Kivilo mälestusvõistlus, kus võistlejaid oli kohale tulnud ligi 70 kokku viiest riigist.

Võistluse ettevalmistus algas juba eelmise aasta lõpus. Tänu

klubi aktiivsetele liikmetele sujus võistluse korralduslik pool hästi. Võistlus oli edukaim Järvakandi ilveslasele Triinu Lilienthalile, kes võitis täiskasvanute klassi individuaalse kuldmedali Leedu laskuri ees ja segavõistkondliku kuldmedali koos klubikaaslase Karl Kiviloga Läti segapaari ees. Järvakandi Ilvese naiskond Lilienthal, Preimann, Kasak saavutas võistkondliku hõbemedali.

Lisaks toimub Järvakandi Open'i võistluse raames Kollase

Laskmine - ühe noolega lastes tuleb tabada tsentrit. Selle võitis sportvibu täiskasvanute klassis samuti Triinu Lilienthal.

Võistlustel laskis Robin Jäätma (Türi vibukool) plokkvibu klassis uue kadettide ja juunioride Eesti rekordi. Valgevene vibulaskur Oleg Lavrentiev jäi võistlusega väga rahule, olles varemgi võistlusel käinud ning järgmisel aastal, võistluse 50 aasta juubelile lubas tulla suurema koosseisuga. Täiskasvanute Euroopa meistrivõistlused toimuvad 27.08-1.09 ning Eesti koondisesse kuulub ka Triinu Lilienthal.

Kaspar Kasari ja Hannes Kuusmaa sõitsid Lõuna-Eesti rallil rajalt välja

Siim Jõgis

Kõrgete lootustega alguse saanud Lõuna-Eesti ralli lõppes Kaspar Kasari ja Hannes Kuusmaa jaoks kahjuks mitte finišis, vaid tee ääres. Oma Facebooki lehel kirjeldasid nad väljasõitu nii: "Lõuna-Eesti rallil juhtus suur väljasõit. Sõitsime teelt välja, et hoida ära kokkupõrget teisel katsel teepeal ees olnud auto ja inimestega. Õnneks piirdus õnnetus ainult väiksemate vigastustega."

Kasari kirjeldas seda sündmust nii, et tema sõitis umbes 150 kilomeetrit tunnis ning tuli just hüppe pealt paremkurvi, kus olid raja peal ees auto ning inimesed. Tegemist oli ühe võistlusmasinaga, mis oli raja äärde jäänud. Vastavalt ohutusreeglitele oleksid selle sõitja ja kaardilugeja pidanud välja

panema ohukolmnurga ning andma Kasarile märku, et tee peal seisab auto. Kahjuks nad seda ei teinud ning seega ei olnud Kasaril ka põhjust aeglasemalt kurville läheneda. Selleks, et vältida kokkupõrget auto ja inimestega, pööras Kasari vasakule ning sõitis teelt välja.

Väljasõidu tõttu sai ta ka ise natuke vigastada ning loomulikult rallit jätkata ei olnud võimalik. Samas oli Kasari lootusrikas, et nad jõuavad koos Hannes Kuusmaaga taas starti Saaremaa rallil, mis saab alguse 12. oktoobril. Lõuna-Eesti ralli toimus tänavu 24.-25. augustil. See kuulus nii Eesti autoralli ametlikku meistrivõistluste kalendrisse kui ka tänavu taas Läti autoralli meistrivõistluste sarja. Võistlusele anti start 24. augustil Võru kesklinna pargis ning see koosnes üheteistkümnest kiiruskatsesest. Tänavuse Lõuna-Eesti ralli võitis ekipaaž Ranno Bundsen – Robert Loštšenikov.

Õnnetu olukord võttis Kasarilt võimaluse jõuda Lõuna-Eesti ralli finišisse. Järgmiseks loodab ta olla stardis juba Saaremaa rallil.

Foto: SIIM SOLMAN

Karel Hussar võitis Kohilas mäekõrguse edumaaga

Siim Jõgis

Keskmaajooksja Karel Hussari nime võib leida tihti rahvajooksude kõrgetelt kohtadelt. Pühapäeval, 26. augustil toimunud XII Kohila Konsumi rahvajooksu 5,8 kilomeetri distantsi võitis ta lausa mäekõrguse edumaaga.

Hussari võiduaeg oli 18 minutit, 2 sekundit ja 1 sajandik. Teise koha saanud Karol Hanga kaotas võitjale rohkem kui 1 minuti ja 50 sekundiga ning tema aeg oli 19.53,4.

Nemad kaks olid ainsad, kes suutsid 5,8-kilomeetrise distantsi läbida vähem kui kahekümne minutiga. Naiste konkurentsis jõudis kiireima aja finišisse Liliana Torn ajaga 22.35,7. Sellega edestas ta teise koha saanud Mirjam Vinti kahteist sekundiga. Lisaks lühemale toimus võistlus ka pikemal, 11,3-kilomeetrise distantsil. Mõlemale anti start Kohila staadionilt ning seal samas paiknes ka finiš.

Ka 11,3 kilomeetri jooksul võis näha kiireid aegu. Marti Medari võiduaeg oli 37.44,1. Argo Jõesoo kaotas talle rohkem kui viieteist sekundiga ning tema aeg oli 37.59,8. Kolmanda koha saavutas kiireim Rapla jooksuklubi esindaja Mardo Lundver ajaga 38.43,9. Naistest saavutas pikemal distantsil esikoha Kaia Lepik (44.00,1). Talle järgnesid Eve Kitvel ja Helina Pärn.

XXII Kohila Konsumi rahvajooksu läbis tänava 121 jooksjat. 11,3 kilomeetri distantsil oli neid 40 ja 5,8 kilomeetri peal 81. Tähelepanuväärne on just see, et lühema distantsi läbis rohkem jooksjaid kui pikema. Näiteks Konsumi Rapla-Kehtna maanteejooksu puhul on aastate lõikes olnud seis täpselt vastupidine. Mõlema jooksu korraldaja Erik Horn selgitas, et Kohila jooksu puhul on välja kujunenud suurem harjumus ka kohalikel inimestel jooksust osa võtta. Samuti julgustavad kohalikud asutused oma töötajaid sellest jooksust osa võtma. Esindatud olid näiteks Salutaguse pärmitehas ja Kohila Konsum.

Rapla jooksuklubi kiireima esindaja Mardo Lundveri kommentaar sotsiaalmeedia vahendusel: "Kolmas koht tuli võrdlemisi pingevabalt, seega tagantjärele targana oleksin võinud rohkem riskeerida ja Medari ning Jõesooaga hambah ristis võimalikult kaua koos joosta. Valisin sel korral kergema tee ja leppisin poodiumi madalaima astmega. Ei suutnud end piisavalt palju pingutama ja mugavustsoonist väljuma sundida. Eks mõtted juba pühapäeval Jüri Jaansoniga Kahe Silla 10 km jooksul, kus tahaks Peetri jooksu puudujäägid likvideerida ning parema aja kirja saada. Täna tegin lihtsalt oma ära."

Hetk Kohila Konsumi rahvajooksu stardist. Numbri all 54 jookseb 5,8 kilomeetri distantsi võitja Karel Hussar.

Foto: erakogu

XXII Kohila Konsumi rahvajooksu tulemused:

5,8 kilomeetrit

MEHED

1. Karel Hussar, TÜ ASK, 18.02,1
2. Karol Hanga, Kose 2000, 19.53,4
3. Kevin Väljaots, Täppsportlased, 20.19,2

NAISED

1. Liliana Torn, Täppsportlased, 22.35,7
2. Mirjam Vint, Treeningpartner, 24.47,4
3. Mirjam Piik, Täppsportlased, 25.20,4

11,3 kilomeetrit

MEHED

1. Marti Medar, Treeningpartner, 37.44,1
2. Argo Jõesoo, Läänemaa KJK, 37.59,8
3. Mardo Lundver, Rapla jooksuklubi, 38.43,9

NAISED

1. Kaia Lepik, Täppsportlased, 44.00,1
2. Eve Kitvel, Eesti Energia spordiklubi, 52.01,6
3. Helina Pärn, Sjk AameraaS, 52.40,7

Eesti võrkpallinaiskond liigub EM-i finaaltorniiri kursil

Raplamaa Sõnumid

Samal ajal, kui meeste võrkpallikoondis kindlustas edasipääsu Euroopa meistrivõistlustele, lõpetas koondisesuve ka Eesti naiste võrkpallikoondis. Sealjuures on mitmed koondist esindanud mängijad esindanud oma karjääri jooksul ka Kohila naiskonda.

Jätakuvalt on üheks koondise liidriks Kohilas sirgunud ning seal ka mängijakarjääri alustanud Kertu Laak. Laupäeval, 25. augustil pidas koondis selle aasta viimase kohtumise 2019. aasta Euroopa meistrivõistluste valiksarjas, kui Kalevi spordihallis võõrustati Tšehhi naiskonda. Mängule oli tulnud kaasa elama 500-pealine publik. Pingelises kohtumises suudeti tšehhitarid alistada tulemusega 3:2 (25:15, 26:24,

24:26, 16:25, 16:14).

Eesti võitis kaks esimest geimi, seejärel kaotati kaks geimi ning otsustavas geimis suudeti võtta napp 16:14 võit. Ühtlasi on Eesti naiskonnal alles kõik võimalused, et aasta alguses püüda EM-finaaltorniiri piletit.

Eesti alustas laupäevast kohtumist koosseisus Julija Mõnnakmäe, Nette Peit, Kristiine Miilen, Kertu Laak, Liis Kullerkann, Eliise Hollas ja libero Kristi Nõlvak. Koondise resultatiivseimaks kerkis Kertu Laak, kes tõi 20 punkti ja lõi koguni 5 ässa. Koos Laagiga otsustavatel hetkedel Eesti rünnakuid vedanud Kristiine Miilen panustas 18 punkti. Hea esituse tegid ka mõlemad temporündajad, Liis Kullerkann tõi 10 punkti, Eliise Hollas lisas samuti 10 silma, Nette Peit jõudis 9 punktini. Tšehhi edukaim skooritegija oli 23 punktiga Helena Havelkova.

Jaanuaris mängib Eesti kodus Rootsiga ja võõrsil Soomega. Kokku on kuus alagrupperi, finaaltorniirile pääseb iga alagrupperi võitja ja teise koha saanud naiskond.

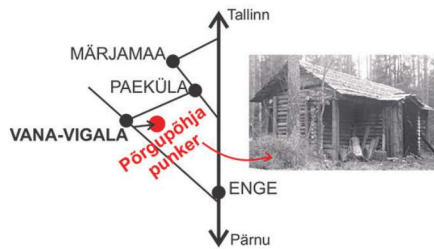
Kogu Raplamaa sport on leitav ka

[WWW.SÕNUMID.EE](http://www.sõnumid.ee)

RAPLAMAASõnumid

1. septembril 2018 kell 18.00
Vana-Vigalas Põrgupõhja punkris

PIKNIK MUUSIKA ja LIHTSA JUTUGA

Mõnusa õhtu loovad:

Piia Pöder ja Morten Langi, Uku Kübar,
Aivar Joonas ja Indrek Veskimäe,
Sven King-Azozjan, Andres ja Ragnar,
Ove Averin, Kristjan Pütsepp.
Juttu vestavad:
Erki Vaikre ja Martin Andreller.

Võta kaasa lihtsalt piknikukorv

Pääse: LIHTSALT ANNETUS

Kuri kuu on kummuli, hea kuu on seliti, soe kuu on serviti, külm kuu on küliti. /Vanarahvas/

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 29.08.2018

www.tootukassa.ee.
Töötukassa Raplamaa osakond
Tallinna mnt 14, 79513 Rapla.
Tel: 483 0140, rapla@tootukassa.ee

Töopakumise nimetus	Asukoht	Tööandja	Kandid tähtaeg
Postiljon, kuller	Rapla maakond	Kummihai OÜ	03.09.2018
Töödejuhataja	Inglise küla	IR Puit OÜ	04.09.2018
Puidupingi operaator	Inglise küla	IR Puit OÜ	05.09.2018
Klaasivormimisemasina operaator	Järvakandi alev	O-I Production Estonia AS	09.09.2018
Vormihoidja	Järvakandi alev	O-I Production Estonia AS	09.09.2018
Kassapidaja	Järvakandi alev	OG ELEKTRA AS	31.08.2018
Letiteenindaja	Järvakandi alev	OG ELEKTRA AS	31.08.2018
Tootmistööline	Keava alevik	Vindor OÜ	09.09.2018
Värviliini operaator	Keava alevik	Vindor OÜ	16.09.2018
Eesti keele ja kirjanduse õpetaja	Kehtna alevik	Kehtna Vallavalitsus	30.08.2018
Laotöötaja-komplekteerija	Kehtna-Nurme küla	Frank Kutter OÜ	31.08.2018
Lihatoodete valmistaja	Kehtna-Nurme küla	Frank Kutter OÜ	31.08.2018
Tugiisik	Kohila alev	Linnupojad OÜ	31.08.2018
Ümbrikute tootmisliini pakkija	Kohila alev	Bong Eesti OÜ	31.08.2018
Laohoidja	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	16.09.2018
Vahetuse meister	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	16.09.2018
Turvatootaja	Kohila alev	G4S Eesti AS	31.08.2018
Tootmistööline/operaator	Kohila alev	Tallinna Pesumaja OÜ	16.09.2018
Komplekteerija	Kohila alev	Tallinna Pesumaja OÜ	31.08.2018
Traktorist	Sutlema küla	Šeiker Teed OÜ	13.09.2018
Müüja-klienditeenindaja	Urge küla	Circle K Eesti AS	07.09.2018
Postikuller	Märjamaa vald	Eesti Post AS	10.09.2018
Koristaja	Märjamaa alev	MAXIMA Eesti OÜ	16.09.2018
Vahetusevanema asetäitja	Märjamaa alev	MAXIMA Eesti OÜ	16.09.2018
Kassapidaja- müüja	Märjamaa alev	MAXIMA Eesti OÜ	17.09.2018
Kokk/abikokk	Märjamaa alev	RAIGER TRIO OÜ	16.09.2018
Autoremondilukksepp	Märjamaa alev	I&R Märjamaa OÜ	09.09.2018
Kaupluse juhataja	Märjamaa alev	Rapla Tarbijate Ühistu	31.08.2018
Köögiabiline	Nõmmeotsa küla	Luhre Turismitalu OÜ	01.09.2018
Viimistleja-poleerija	Vana-Vigala küla	Exclusive Stone OÜ	09.09.2018
Pakkija	Varbola küla	Baltesco Mööbel OÜ	31.08.2018
Lõikaja-freesija	Varbola küla	Wellspa OÜ	31.08.2018
Pakkija	Varbola küla	Wellspa OÜ	31.08.2018
Montaažilukksepp	Alu alevik	ALU FMO OÜ	15.09.2018
Abitööline	Alu alevik	ALU FMO OÜ	15.09.2018
Kokk	Juuru alevik	Juuru Hooldekodu	01.09.2018
Insener-konstruktor	Juuru alevik	Arca Nova Element OÜ	09.09.2018
Puusepp	Juuru alevik	Arca Nova Element OÜ	09.09.2018
Kokk	Järlepa küla	Järlepa Lasteaed	31.08.2018
Puhastusteenindaja	Kalevi küla	Saarioinen Eesti OÜ	17.09.2018
Farmitööline	Sikeldi küla	KMR Livestock Europe Ltd. OÜ	06.09.2018
Tootmistööline	Purila küla	Allied Timber OÜ	16.09.2018
Operaator	Purila küla	Allied Timber OÜ	16.09.2018
Logopeed	Rapla linn	Sihtasutus Innove	21.09.2018
Operatsiooniploki õe abiline	Rapla linn	Sihtasutus Raplamaa Haigla	10.09.2018
Õde	Rapla linn	Sihtasutus Raplamaa Haigla	21.09.2018
Kokk	Rapla linn	RRLektus AS	31.08.2018
Direktor (Lasteaed Päkapiikk)	Rapla linn	Rapla Vallavalitsus	09.09.2018
Teenindaja	Rapla linn	Selver AS	31.08.2018
Rehvitseerija	Rapla linn	Agomer Rehvid OÜ	09.09.2018
Laborant (keemik)	Rapla linn	Solbritt AS	02.09.2018

Nii palju maitseid,
nii palju lemmikuid!

Raplamaa Väärt Toote kaupluses
Rapla, Tallinna mnt 23
Avatud: E-R 110-17, L 110-14

TÖÖPAKKUMISED

Pakume tööd **C-kat VEOAUTO JUHILE**
furgoonautol Scania.
Eesti-sisene töö. Ei ole linnatöö ega toidu vedu.
Töö asukoht Tallinn, Laagri.
Töö 5 päeva nädalas.
Tel 503 8913 sulev.transport@mail.ee

Kaivi Trans OÜ võtab tööle **CE-kategooria AUTOJUHI**
Eesti-sisesteks vedudeks. Lisainfo telefonil 565 5884

Pakun tööd **EHITAJALE** - puidutöö, plekitöö, soo-
justamine, SBS ja PVC katusekatete paigaldus.
Tel 5629 8738, info@palmergrupp.ee

Prillimäe Lasteaed Põnnipere ootab oma meeskonda
ÕPETAJA ABI (1,0 koormus)

Töö kirjeldus:

- õpetaja abistamine laste eest hoolitsemisel ja tegevuste läbiviimisel nii toas kui ka õues
 - rühmaruumide puhtuse tagamine
 - toidu jagamine
- Kui oled rõõmsameelne, loov ja koostööaldne, siis saada oma CV ja avaldus hiljemalt 31. augustiks meiliaadressile ponnid@kohila.ee.
Küsimuste korral helista 5556 0049

Adam BD AS otsib Märjamaa, Päädeva tee,
Orgita tootmishoonesse **ALUMIINIUMI KEEVITUSOSKUSEGA** (TIG ja MIG) **TÖÖTAJAT**,
kelle tööülesanne on dekoratsioonide alumiiniumraamide valmistamine. Keevitustaseme (kategooria) olemasolu ei ole nõutud.

Adam BD AS otsib Märjamaa, Päädeva tee,
Orgita tootmishoonesse **METALLITÖÖLIST**,
kelle tööülesanne on dekoratsioonide raamide valmistamine,

ja **LAOTÖÖTAJAT**,
kelle tööülesanded on kauba ladustamine, pakkimine, väljasaatmine, inventeerimine, uue kauba vastuvõtt ning kontroll.
Tööle asumine kohe.
Lisaküsimuste korral palun helistage tel 5699 9566, bürojuht Kairi Kolbin

OÜ Raume Puit otsib **HARVESTERIJUHTI**. Masin 1070D 14000h. CV ja kontaktid saata info@raumepuit.ee. Tel 5645 3299

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb toorest ja kuiva leppa ning kasepuud 30, 33, 38, 50, 60, 70 cm. Vedu al 5 m. Tel 5373 7294

Kuivad küttepuud, lahtiselt ja võrgus. Tel 503 6941

Rapla Kütteäris turbabriketti, puidubriketti, pelleteid, kaminapuid kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

3 m lehtpuu, hind kokkuleppel. Lõhutud toores lehtpuu hind al 32 €, metsakuiv okaspuu al 35 €. Laotud puude tarne 10 ja 15 m autoga. Tel 502 4895

Lõhutud ja saetud lepa küttepuud nii lahtiselt kui võrkkotis. Müüme ka puidubriketti. Vedu. Tel 516 6305

kuivi pakitud kütteklotse ja kaminapuid, pelleteid ning puidubriketti alusel. Vedu tasuta. Tel 433 3130, 523 8503

ehitusliikku saematerjali, servamata lauda, lepalauda, terrassi-, voodri- ja põrandalauda. Pikused 3 - 6 m. Laudade värvimine. Vedu tasuta. Tel 528 2268

otse tootjalt kasepuidubriketti (al 165 €), turbabriketti (al 119 €) pakitud kivisütt (230 €), pelleteid (6 ja 8 mm, 185 €), klotse võrgus (2,50 €). Vedu. Tel 506 8501

kuivi halupuid 35 € m³.
Tel 511 9020

saunaahjusid, kaminaid, pliite. Soodsalt. Tel 505 4355

soodsa hinnaga talusealiha. Vajadusel tükeldame. Info tel 5196 2628, 5354 3002

suitsuvorsti ja maasinki väikehulgi, kohaletoomisega. Info tel 5196 2628 või 5351 7414

Tapamaja müüb emise lihakehasid kohaletoomisega. Info tel 5351 7414

mulda, killustikku ja liiva. Tel 5373 7294

18 m² kanaliga GARAAŽ Metsapargis. Tel 5354 3054

Arli Puukool müüb viljapuid, -põõsaid, maasika- (10 sorti), vaarikataimi, roose, hortensiaid jne R, 31.08: Rapla turul kl 11, Järvakandis kl 14; P, 2.09 Kohila laadal. Tel 518 8465

soodsalt korras 1-teljeline traktori haagis metallist kastiga, kallutab. Kiire! Tel 502 1024

ANNAN ÜÜRILE

2-toalise korteri Raplas. Tel 514 2920

2-toalise korteri Raplas. Info tel 525 4239

MITMESUGUST

Kullametsa viburajal on 40%-line SOODUSKAMPAANIA. Soodustuse saamiseks ostke voucherid chilli.ee-st! Vibulaskmine on põnev nii lastele, noortele kui ka vanavanematele. Lugege lisa www.kupuke.ee ja broneerige annetuulik@gmail.com

Kutsume Teid hispaania keele kursustele Raplas. Tunnid esmaspäeviti Loomeruumis (Tallinna mnt 5, Rapla). Info ja registreerimine a.s. wesman@gmail.com

50-aastane mees tutvub väikest kasvu naisega, võib olla ka üksikema. Vajadusel aitan. Algu lihtsalt sõpruse eesmärgil. Seksuhetele ei. eesi.mees.014@mail.ee

Otsin kodu

Kodu otsib imeilus 3-kuune kassitüdruk, valge kasuka ja siniste silmadega Maya!

Maya sattus päris tillukesena joodikute kätte, kes tema üleskasvatamisega aga hakkama ei saanud - kassike oli alles nii väike, et vajas lutipudeligat toitmist. Õnneks teda märgati ja toimetati Gabrieli loomade elu hoiukodusse, kus nii pisikesel eest hoolitseda osati.

Nüüdseks on Maya juba ammu lutist võõrutatud, ta sööb ise, kasutab ilusti liivakasti ja on üks paras väike marakratt. Maya otsib kodu, kus osatakse kassipoja aktiivsusega arvestada ja viitsitakse temaga palju mängida-tegeleda. Vastutasuks kingib Maya inimesele oma usaldava nurrupõrina ja võib-olla poeb öösel kaissugi.

Kui oled Mayast huvitatud, palun võta ühendust meiliaadressil kodu@gabrieliloomadeelu.eu!

1.septembril kell 11-13.30
Alu spordihoones - Raplamaa
Soodne laomüük -
Uued riided Soomest

Uued riided Soomest
 Välisriided, vabaaja- ja Spordi-, ujumisriided

Täiskasvanutele
 joped, kleidid, pluusid, püksid, komplektid (jope + püksid 28-44€)

Lastele
 vabaaja-, vihma- ja välisriided. Ilusaid Moomin riideid

Tere tulemast!
Lastele ja täiskasvanutele hooajariided

- Ostame **METSAKINNISTUID**,
 - ka raiutud ja hüpoteegiga
 - Ostame **PÖLLUMAAD**
 - Küsi hinda! **Teeme pakkumise**
- PärnuTel 447 7900, 528 5263
 • Faks 447 7903, metsagrupp@hotmail.ee

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas
 Järna 2. E-R 9-17, L 10-14.
 Tel 5818 8986 www.rauaspetts.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru
 territooriumil E-R 9-17, L 9-14.
 Tel 505 8637, www.feralmet.ee

OÜ ETEST PR ostab põllu- ja metsamaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee

metsakinnistuid ja kasvavat metsa. Tel 502 4895; info@pajakapuut.ee

maja Raplas. Võib vajada remonti. Tel 510 6861, jaanus.lukk23@gmail.com

sõidukorras auto, võib ka vene auto. Sobib ülevaatuseta või pise-ma rikkega. Tel 5819 0200

Timberstock OÜ ostab lehtpuu- ja puidu- ja raieõiguseid. Küsi pakkumist tel 507 1150 timber@timberstock.ee

vanu jalg- ja mootorrattaid, võre ning nende varuosi. Võivad olla ka mittekomplektsed. Samuti pakuvad huvi erinevad vanaaegsed esemed. Tel 508 6947

Ostan Teie seisva või mittetöötava auto või muu mootorsõiduki, võib ka ülevaatuseta! Pakkuda võib kõike! Tel 5459 5118 kasu-tult.seisevauto@mail.ee

1-toaline korter Raplas, soovitatavalt esimesel korrusel. Tel 514 2920

Raplas 2-toal keskütleaga korter II või III korrusel. Tel 5558 1121

TEENUS

Soojuspumpade ja konditsioneeride müük, paigaldus, remont, hooldus ja sõiduki kliimaseadmete kontroll ning täitmine. Tel 5330 1720 www.kulmaline.ee

Bussiteenus 8 kuni 82 kohta. Helista tel 5330 7447, sivaau-to2007@gmail.com

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H. Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Raamatupidamine, aruanded. Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Ohtlike puude langetamine. Tel 5663 2968 või 5340 2068

Rehvi vahetus Rapla linnas Järna tn 2. Hinnad väga soodsad. Rehvi vahetuse aja saab broneerida tel 5818 8986

Eesti Elektrimootorid OÜ Raplas remondib ja mähhib elektrimootoreid. Tel 5333 5313 www.eestielektrimootorid.ee

Veo- ja kolimisteenused. Tel 5688 1227. Facebook: Veoteenus Raplamaal

Lamekatuste ehitus (rullmaterjalidega katmine), eterniitkatuste vahetus (eramajad, korterimajad jne), tel 5629 8738, info@palmergrupp.ee

Kaevetööd 3,2 t ekskavaatoriga ja kallurveod (6 t kandevõime ja kolme külge kallutav). Tel 5610 3200, mikser21@hotmail.ee, Facebook: Svenser OÜ

Üldehitus, katuse-, fassaadi- ja viimistlustööd. Tel 5352 9476 mehitus@gmail.com

Osutame vihmaveesüsteemidega seotud teenuseid. Valtsimis- masinaga valmistamine rennid otse Teie objektile, puuduvad liitekohad. Tel 527 1059, info@vihmaveerennid.ee, www.vihmaveerennid.ee

Hoonete soojustamine puiste- villaga. Konsultatsioon objektile tasuta. Tel 501 6689, ken@puistemee.ee, www.puistemee.ee

KATUSETÖÖD (viilkatused, lamekatused). Tel 5698 4470 AlvekoEhitus@gmail.com

Teostame veo- ja kaevetöid, pinna- ja kelderi. Pakume multilift kalluri teenust ja müüme kruusa/liiva/killustikku. Tel 525 2297/ JMP Projekt OÜ

Korstnapühkimistööd. Kütteseadmete remont. Tel 5645 0529

Raamatupidamine väikefirmadele. Tel 5692 0290 http://www.lconsult.eu

Juuru Eduard Vilde Kool

(Tallinna mnt 18, Juuru alevik, Rapla vald, 79401 Rapla maakond)

otsib oma meeskonda

- tütarlaste kehalise kasvatuse õpetajat
- keemia õpetajat
- sotsiaalpedagoogi

Kandideerimiseks vajaliku avalduse ja elulookirjelduse palume saata aadressile: kalle.koiv@juuru.edu.ee

Lisainfo telefonil 501 2325 (direktor Kalle Kõiv)

Mälestame Lubjaahju talu perenaist

HELVE

KULDBEK - KUUSIKUT.
 Südamlik kaastunne lähedastele.

Valtu-Nurme külarahvas

Mälestame

ÜLLE LAURI.

Südamlik kaastunne poeg Tarmole lähedastega.
 Orupõllu pere

Tunneme kaasa Anu Roosillale kalli

EMA

surma puhul.
 Riina, Talvi, Ruth ja Tiina

Avaldame kaastunnet Anu Roosillale armsa

EMA

surma puhul.
 Kohila Gümnaasiumi pere

Kallis Kadri!
 Südamlik kaastunne armsa

EMA

surma puhul.
 Klassiõed-vennad ja klassijuhataja Linda

Südamlik kaastunne Ennole ja tütardele armsa abikaasa ja ema

RIINA KUULI

surma puhul.
 Naabrid Selma ja Maire

Avaldame kaastunnet Leo Hansarile armsa ema

LIIDI HANSARI

surma puhul.

Kohila Gümnaasiumi pere

Avaldame kaastunnet Leo Hansarile

EMA

surma puhul.
 Kohila Spordikompleks

Südamlik kaastunne Leole armsa ema

LIIDI HANSARI

surma puhul.

Kohila Gümnaasiumi kehalise kasvatuse õpetajad

Avaldame kaastunnet Kadriale kalli ema

RIINA KUULI

kaotuse puhul.

Töökaaslased Maaelu Edendamise Sihtasutusest

Südamlik kaastunne Tarmole ja Katile peredega ema

ÜLLE LAURI

surma puhul.

Anne, Öie ja Jaan

Aeg annab, aeg võtab, aeg mälestused jätab...

Mälestame suure kurbusega head töökaaslast ja südamlikku sõpra

RIINA KUULI

ning avaldame sügavat kaastunnet abikaasa Ennule ja tütarde Tiina ja Kadri peredele.

Helgi, Eino, Paavo, Heikki

KINO

MÄRJAMAA HELK

„Slender man“ (USA, alla 12aastastele keelatud)

29. august kl 17, 19

„Sünna“ (Venemaa, alla 12aastastele keelatud)

29. august kl 21

„Printsess ja draakon“ (USA joonisfilm, eesti keeles)

31. august kl 17.30

2. september kl 15.30

4. september kl 17.30

„Alfa“ (USA)

31. august kl 19, 21

2. september kl 19

5. september kl 17, 19

„22. miil“ (USA, alla 16aastastele keelatud)

2. september kl 17, 21

5. september kl 21

„Nukusaate mõrvad“ (USA, alla 16aastastele keelatud)

4. september kl 19, 21

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM

Näitus „Tarbeklaasi kunstniku Pilvi Ojamaa klaastooteid aastaist 1965-1992“

Püsiväljapanek „136 aastat Järvakandi klaasitööstust“

„Tindipotid ja -pudelik Järvakandi klaasimuseumi kogudest“

Muuseum avatud K, N, R 11-18, L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM

Näitus „Mahtra sõda kunstis“

Püsinäitus „Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda“

Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM

Näitus „Sammudes Eesti Vabariiki“ (näitusesaalis)

Näitus „Sangarlik Saalistete suguvõsa“

„Kolme kihelkonna vennad ja õed.“

Vennastekoguduse usuliikumine Hageri, Juuru ja Rapla kihelkonnas“ (näituseküünis)

„Velise vallavalitsuse tegemised aastatel 1918-1944 Rahvusrhiivi materjalide põhjal“

Püsinäitus „Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu“

Avatud E-R kl 10-17, L-P tellimisel

HAGERI MUUSEUM

„Vana nukk, uus elu“. Juta Blande nukkude näitus (augusti lõpuni)

Püsinäitused „Maa-apteek“, „Kihelkonnakeskus Hageri“ (fotonäitus)

Avatud T, K, N kl 11-17, R kl 11-19; iga kuu 1. ja 3. laupäev kl 11-15, tel 5648 3828 või 555 0117

KONTSERT

Curly Strings juubeliteu

Keava, ETKÜ saal, 31. august kl 20

TEATER

„Elokäük“. Anne Türrpu ja Eva Kolditsa lavastus

Hageri vennastekoguduse palvemaja, 30. ja 31. august kl 19

MITMESUGUST

Maakonna raamatukogude suveprogramm

„Suveraamat 2018“

Kuni 31. august

Piknik muusika ja lihtsa jutuga

Tiduvvere, Põrgupõhja punker, 1. september kl 18

Rapla Autobaasi 60 aasta juubeli kokkutulek endistele töötajatele

Krantsi kõrts, 1. september kl 15

Luulelõuna: esineb Lemmi Kuulberg

Rapla keskraamatukogu, 5. september kl 13

Kohtumine Made Balbatiga: „Kuidas valmivad illustatsioonid“

Rapla keskraamatukogu, 5. september kl 18

NÄITUS

Eesti ajaloolised rahatähed

„Rahvariidel mustreid mitu“. Eesti

rahvarõivateemalised vanad postkaardid Tiitu

Saaristi kogudest

„Keava postkaartidel“. Fotode autor Annika

Lepp

Kehtna raamatukogu

Kalmer Kaer. Seinakellad (lasteosakonnas)

„Tanu all – Eesti mõrsjad ja noorikud“. Ehalill

Halliste gobeläänide näitus (näitusesaalis)

Eesti koolilaulik läbi aegade: raamatud Olavi

Verevi kogust (fuajees)

Reeda RändRätid. Haapsalu sallid ja rätid

(alates 3. septembrist)

Kohila raamatukogu

Ly Lestbergi fotonäitus „Vaadeldes punguvaid puid“

Siiri VJ keraamikanäitus „Pidupott“

Kohila Tornigalerii (Kohila, Viljandi mnt 1).

Näitus on avatud kiriku lahtioleku aegadel, muul ajal helistada 5623 0741.

Fotonäitus „Minu inimesed“

Märjamaa rahvamaja Ly galerii

Ulvi Lahe klaasitööde näitus „Ilu võib tabada sind ootamatult“

Märjamaa gümnaasiumi poiste tööõpetuse õpetaja Mauno Laurimaa ja tema õpilaste

puidutööde näitus (vitriinis)

Annika Aviste ja Tiit Oidrami fotonäitus „Viin ja

Schönbrunn sõnas ja pildis“

„Oma silmaga 2018“ - „Minu mark“

(kodulootoas)

Märjamaa valla raamatukogu

Made Balbati raamatuillustatsioonide näitus

„Pildid lastele“ (saalis)

Põhjamaade romaan: Made Balbati

kujundatud raamatusari (fuajee vitriinis)

Tarvo Aro Meti vitraažinäitus „Kaleidoskoop“

(lugemissaalis)

Rapla keskraamatukogu

Näitus „Kaitseliit 100“

Rapla riigimaja fuajee

Avo Päädami portreeninäitus „Inimesi minu ümber“

Raplamaa Kaasaegse Kunsti Keskus, avatud kuni 13. septembrini, T-R kl 15-18

SPORT

Mudilaste mitmevõistlus

Kohila staadion, 29. august kl 18

KoMo VII etapp ja maakonna MV maastikuratta

MTB XCO krossis

Keava mäed, 1. september

U16 II liiga A-tasandi kohtumine jalgpallis:

Raplamaa JK vs Maardu LM

Rapla Kesklinna kooli staadion, 1. september kl 16

III liiga lääne piirkonna kohtumine jalgpallis:

Kohila Püvisus vs JK Kernu Kadakas

Kohila staadion, 1. september kl 18

IV liiga põhja/lääne piirkonna kohtumine

jalgpallis: Märjamaa Kompanii vs Tallinna JK

Jalgpallihagla

Märjamaa gümnaasiumi staadion,

1. september kl 18

Pikamaajooksusarja IX etapp tunnijooksus

Kohila staadion, 5. september kl 19

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KIRIK

Orelimuusika pooltund, esinevad Liis-Helena

Väljamäe (viulil), Anneliis Volmer (sopran), Ott

Indermitte (bariton) ja Hille Poroson (orel)

Rapla kirik, 29. august kl 20

Armulauaga jumalateenistus uue peatrepi

sisseõnnistamisega ja teeliste kiriku valvurite

tänamisega

Rapla kirik, 2. september kl 12

Armulauaga jumalateenistus

Järvakandi Pauluse kirik, 2. september kl 15

Rapla kirik on teeliste kirikuna avatud 1.06-31.08 teisipäevast laupäevani kell 10-17, pühapäeviti enne ja pärast jumalateenistust, esmaspäeval suletud.

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee. Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 5. septembri lehes.

Luulelõuna Lemmi Kuulbergi loominguga

Age Tekku,

Rapla keskraamatukogu kultuurikorralduse spetsialist

Suvi tõi raamatukokku toreda üllatuse kauni luuleraamatu näol. Graafilise disainerina ja mitmete raamatute kujundajana tuntud Lemmi Kuulberg avaldas oma luulevormis mõtisklused, mis on kirja pandud paarikümne aasta jooksul. Autor kirjutab raamatu järelsõnas järgmist:

„Õpitud eriala eeliseks loen privileegi vahel omamoodi mõelda, usaldades oma loovust. Ainult nõnda saab meie loomingu olla meie enda nägu ning ikka ja jälle inspireeriv.“ Ja nii ongi raamatukesse saanud luuletused omanäolised ja samas teemadel, millele me igaüks pidevalt mõtleme. Kolmapäeval, 5. septembril kell 13 on Rapla keskraamatukogus luulelõunal võimalik kuulda valikut nimetatud luuleraamatust autori enda ettekandes.

Raplalt pärit Lemmil oli selle aasta alguses Rapla raamatukogu saalis näitus „Unihobu“, kuid seekord on siis põhjust tulla tema luuletusi kuulama. Ja loomulikult on oma raamatu kujunduse teinud autor ise ja kasutanud selleks Tõnis Saadre fotosid kivististest Eesti Loodusmuuseumi kogudest. Lummav kujundus ja Tõnis Saadre selgitus fossiilidest annavad raamatukesele lisaväärtuse.

Muusika- pooltund Rapla kirikus

Hille Poroson,

Rapla koguduse organist

Kolmapäeval, 29. augustil kell 20 on Rapla kirikus selle suve viimane orelimuusika pooltund. Seekord on kaastegevad sopran Anneliis Volmer, bariton Ott Indermitte ja viiulil Liis-Helena Väljamäe, orelil Hille Poroson. Kõlab nii J. S. Bachi, G. Fr. Händeli kui ka eesti heliloojate - K. Raidi, A. Lemba, A. Uibo, H. Lepnurme jt loomingu. Kontsert on tasuta.

Olete oodatud kuulama!

Raplamaa üldhariduskoolide avaaktused

KEHTNA VALD

Eidapere kool, 1. september kl 10

Järvakandi kool, 1. september kl 11

Kehtna põhikool, 1. september kl 9.55

Valtu põhikool, 1. september kl 10

KOHILA VALD

Kohila gümnaasium, 3. september kl 10 (2.-11. klass, staadionil) ja

kl 11.30 (1. ja 12. klass)

Kohila gümnaasiumi 1.-4. kl Hageri koolimajas, 3. september kl 9.30

Kohila mõisakool, 3. september kl 10 (2.-6. klass), kl 11.30 (1. klass)

MÄRJAMAA VALD

Kivi-Vigala põhikool, 3. september kl 10 (2.-9. klass)

Märjamaa gümnaasium, 3. september kl 10 (2.-11. klass) ja kl 11 (1. ja 12. klass)

Varbola lasteaed-alkkool, 1. september kl 10

Valgu põhikool, 3. september kl 9

Vana-Vigala põhikool, 3. september kl 10

RAPLA VALD

Alu kool, 3. september kl 11

Hagudi põhikool, 3. september kl 10

Juuru Eduard Vilde kool, 1. september kl 10.40

Kabala lasteaed-põhikool, 3. september kl 9

Kaiu põhikool, 3. september kl 9

Rapla gümnaasium, 1. september kl 10

Rapla Kesklinna kool, 3. september kl 10

Rapla täiskasvanute gümnaasium, 1. september kl 9.15 (e-klass), teistel 3.

september kl 10

Rapla Vesiroosi kool, 3. september kl 10 (kogu koolipere), kl 10.30 (1. ja 9. klass)

Juuru kümnes kogukonnapäev tõi kohale palju inimesi

26. augustil peeti Juuru rahvamaja peoplatsil kogukonnapäeva ning tegevust leidis seal nii suurematele kui ka väiksematele.

Maris Adoma

Avamine oli keskpäeval ning sellele järgnesid vabalava etteasted. Tantsisid tantsutüdurukud ja mängiti karmoškati. Kella poole kahest hakkas pihta pudrukonkurss, kus osales kolm võistlejat. Inimestel oli võimalus proovida kõikide osalejate putrusid ning seejärel hääletada oma lemmiku poolt. Kõige rohkem meeldis rahvale Ene Haggi ahjus hautatud puder nimega "Tervis". Teise koha sai Katrina Kirsipuu bulguri burdee pudruga ja kolmandaks jäi Leela, kes valmistab pudru nimega "Rukkiüllatus".

Pudrukonkurssiga samal ajal oli avatud ka ajulabor, kus osalejad said kogeda, kuidas on võimalik oma hallollust uurida lihtsamate ja keerulisemate vidinatega ning mida tulemused nende aju toimimise kohta ütlevad. Ajulabor oli kogukonnapäeval populaarne, see oli tund aega avatud ja inimesi oli seal alati palju.

Ka mina soovisin huvi pärast enda aju testida. Sain läbi teha kaks ülesannet. Esimene ülesanne oli panna kollased

värvikaardid järjekorda, alustades kõige tumedamast. See tehtud, pöörati kaardid ümber, et kontrollida tulemuse õigsust. Kaartide taga olid numbrid kümnest üheni ja minul läksid kõik täppi, seega sain teada, et mu värvitaju on hea.

Teine ülesanne seisnes kiiresti värvinimetuste ütlemises. Näidati kaarte, kus oli näiteks punase värviga kirjutatud sinine. Minu ülesanne oli mitte lasta enda ajul segadusse minna ja öelda värv, mida ma kaardil näen, mitte see värv, mis on sinna kirjutatud. Ka selle ülesandega sain hästi hakkama.

Kui ajulabori töötuba kinni pandi, andsid nad rahvale pooltunnise teadusetenduse, mille käigus oli inimestel või-

malik panna proovile oma taju ja kogeda enda peal meelelahutuslikke illusioone. Näiteks lasti kõlaritest rahvale heli ja küsiti, mida nad kuulsid. Pakuti tormi ja vihma, kuid tegelikult kostis üks lause. Kui rahvale see lause ette öeldi ja heli uuesti lasti, oskasid inimesed juba olla tähelepanelikumad ja tundsid helifailis tõepoolest lause ära.

Testiti ka inimeste mälu. Loeti ette 13 asja ning inimeste ülesanne oli kuulata hoolikalt ja jätta meelde nii palju asju kui võimalik. Siis hakkasid inimesed äsja kuuldu sõnu hõikama ning need kirjutati tahvlile. Kokku tuli tahvlile 14 sõna, kuigi alguses öeldi 13 sõna. Sõna, mis üle jäi, oli "märkmik". Teadusetenduse läbiviijad seletasid, et kuna

Juuru kogukonnapäev toimus juba kümnendat korda. Köievedu. Hobune versus lapsed.

Fotod: SILVER SELLING

nad lugesid ette sõnad, mis olid kooliga seotud, suunasid nad sellega inimesi mõtlema koolile. Seega inimene alateadlikult mõtles ka asjadele, mida alguses isegi ei öeldud. Selline katse näitab hästi, et inimene hakkab looma seoseid ja tema

taju on kerge petta.

Tegevustega samal ajal olid peoplatsil avatud veel igasugused töötod ja atraktsioonid, mida täiesti tasuta külastada sai. Oli võimalik panna end proovile vibulaskmisega, sai lasta endale teha hennamaa-

lingut ja osa võtta metalli- ja nahatööstusest. Kohal olid ka batuudid ja elektriautod lastele ning isegi zorbball. Sõita sai isegi hobustega. Osta võis käsitööd, ehteid, mänguasju ja ka õnneloošipileti. Kellel kõht tühjaks läks, leidis kas magusat või soolast kõhutäidet kookide, võileibade ja ühepajatoidu näol aasta emade kohvikust. Kogu saadud tulu läks Juuru rahvamaja toetuseks, kuhu soovitakse osta juurde toole.

Kogukonnapäeva korraldaja Terje Kauri sõnul oli nimekirja järgi vaadates inimesi kohal 200. "Aga ma arvan, et tegelik arv jääb sinna 300 kanti, kõik ju end kirja ei pannud." Ürituse kohta on alati saadud palju positiivset tagasisidet. "Kiideti seda, et atraktsioonid on kõik tasuta ja tegevust oli palju. Isegi meestele leidis tegevust," rääkis Terje Kaur. Kogukonnapäev toimus juba kümnendat korda.

Igaüks sai kätt proovida vibulaskmisel.

Väike julge kiikuja.

Esimese Eesti looduse päeva tähistamisest Tammsaare-Põhja talus

Tiit Petersoo, ELKS-i Rapla osakond

Esimest Eesti looduse päeva tähistati Järva vallas Vetepere külas Tammsaare-Põhja talus 18. augustil. Kas oli tegemist esimese sellelaadse päevaga või jääb too ka viimaseks, ei ole veel teada.

Keskkonnaministeriumist kuulu põhjal andnud tolle päeva kavasse võtmiseks Eesti Vabariigi 100. aastapäeva tähistavate sündmuste raames tõuke Soome kogemus. Läänud aastal oma riigi 100. aastapäeva tähistamisel pööranud

Esimest Eesti looduse päeva tähistati Järva vallas Vetepere külas Tammsaare-Põhja talus

Foto: erakogu

soomlased tähelepanu kogu maa loodusele. Mis saab tollest päevast Eestis edaspidi, olevat kaalumisel. Ja nüüd selle

esimese juurde, mis igal juhul esimeseks jääb või siis ka ainuke saab olema.

Minule teadaolevalt esin-

dasid Raplamaad Tammsaare-Põhja talus isa ja poeg Petersood. Sõit läbi Eestimaa südasuvised looduse pakkus elamuse ja olimegi Vetepere külas Tammsaare-Põhja talus, kus bussid ning autod reas. Saabusid needki, kes tulid kohale Kodru raba matkateelt.

Pidulik osa toimus romaanist tuntud Sauna-Madise hoonete juures sõnadele laval ja tribüünil. Sinna viib peahoone juurest kõrge püstandaia vaheline tee.

Esinemistele andis fooni muusik ja helilooja Kait Tamra pillimängu ning tuntud luuletajate sõnadele loodud lauludega. Sõnavõttudega astusid üles peaminister Jüri Ratas, Eesti Looduskaitse Seltsi auesimees Arnold Rüütel ja esimees Vootele Hansen ning Järva vallavanem Rait

Pihelgas väikese tütreaga süles. Viimast häiris hulga inimeste tähelepanu all olek ning isal tuli teda korduvalt rahustada.

Raamatu „Eesti rahvamaastikud sõnas ja pildis“ (2018) koostamisest andsid ülevaate loodusemees ja kirjanik Juhani Püttsepp ning loodusfotograaf Ingmar Muusikus. Kümnele raamatu koostamisel abistanule jagati ka raamatud, kus esikaanel suve- ning talve-motiiv. Endalgi oli au kuuluda nende kümne hulka, kuigi osa abistamisel oli minimaalne ja lisaks veel üks tegematajätmine.

Silmas pidades Anton Hansen Tammsaare 140. sünniaastapäeva (30. jaanuar) kuulutasin sealolijatele nende sümbolset ühendamist Tammsaarega iseenda kaudu. Õigustuseks see, et olen suhel-

nud vähemalt kahe inimesega, kes on isiklikult suhelnud Tammsaare endaga. Üks neist oli Helena Mustkivi, kellega sai vesteldud 1980. aasta paiku Musta mere ääres Punase Lageda Eesti asunduses. Ta oli solvunud, et teda ei kutsutud Sotsis peetud Tammsaare 100 aasta juubeleile 1978. aastal.

Rapla kadunud pastori Evald Saagiga sai suheldud küllaltki tihedalt, kuigi Tammsaarest meil omavahel juttu ei olnud. Kord aga sattusin raadiointervjuule Evald Saagiga, kelle järgi olnud käimine Tammsaarega Tallinna linna peal sama kui lõvikutsikaga. Kui kusagil vähegi seisma jäädud, kogunenud inimesed kohe Tammsaare ümber. Kui inimesi olnud juba parasjagu, hakanud Tammsaare laulma laulu „Kes aias, kes aias...“.

SUURTE PUUDE RAIE KABIINIST

#PUUKRAANA
 • HAARAB
 • LÕIKAB
 • TÕSTAB MAHA

Vaata lisaks:

www.arborest.ee ArborEst OÜ
 info@arborest.ee • tel 517 6969

pm

PRIIMO METS

OÜ Priimo Mets ostab:
 metsakinnistuid,
 kasvavat metsa, kasepaku,
 okaspuu palki, paberipuitu,
 küttepuud, võsa hakkeks.

Pakub:
 saematerjali,
 metsaveoteenust.
 kase küttepindu ja kase
 kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696E-post
 priimo.mets@priimo.ee

OSTAB

• metsakinnistuid
 • hüpoteegiga ja
 läbiraiutud
 kinnistuid

Tel 511 0415, 517
 9866, 489 4055.
 www.landeker.ee

Täname toetuse eest 2018. aastal

Sadolin, TooRa, Kehtna Vald, HMN, Mileedi Lilleärid, Falco, Rapla Tarbijate Ühistu, Kemet RV, A2A, Eesti Kultuurkapital, Club Cinema, Värsk, Wendre

www.metsaamet.ee

Teenused erametsaomanikule:

- Metsakinnistute ost
- Raieõiguse ost
- Metsa ülestöötamine ja vedu
- Maapinna mineraliseerimine koos külvi
- Metsamajandamise kavade koostamine

Teave e-post: info@metsaamet.ee Tel. 5615 0680, Karl Lister

SUVISELT SOODSAD KEEVISRAAMIL HAAGISTE PAKKUMISED

Brentexi haagisega veab kindlalt!

BREN325H

(kast 3,25 x 1,5 m, porte 0,4 m) +
 plastkaas + tugiratas

Komplekti hind **1590 €**

BREN275ECO

(kast 2,75 x 1,5 m, porte 0,25 m)

Hind **869 €**

NB! Pakkumised kehtivad üle Eesti kuni kaupa jätkub.
 Võta ühendust meie lähima müügikohaga

➤ Pärnu: Taunex Auto OÜ | Lille 2a | tel 682 7888

➤ Viljandi: Ants Viljandi OÜ | Riia mnt 54n | tel 434 5630

➤ Rapla: Jarex Invest OÜ | Metsa-Antsu tee 2 | tel 5887 7330

Vaata ka teisi soodsaid pakkumisi

www.brentex.ee

BRENTEX

tre Raadio

RAPLA
HOMMIKUPROGRAMM

E-R 7:00 - 10:00

igal pooltunnil kohalikud uudised,
 raplamaal toimuvad sündmused,
 põnevad saatekülalised,
 ilm, horoskoop,
 muusikat retropärlitest
 - tänapäeva hittideni

91,3

MHZ

www.treraadio.ee

Hea METSAOMANIK!

OSTAME: kasvavat metsa,
 metsamaad, palki ja paberipuitu,
 küttepuitu ja raidmeid.

Metsä

Metsä Forest Eesti AS

Tel: 501 9257, 503 8777

e-mail: eesti@metsagroup.com

Oodatud on
 kõik endised ja
 uued huvilised!

Trennidesse
 registreerumine
 kodulehe kaudu

Esimest trenni
 on võimalik
 külastada
 registreerimata

**RAPLA
 TANTSUSTUUDIO**

Kauba 2, Rapla 79511

+372 5348 5950

raplatantsustuudio.eu

FB ja Instagram:
 raplatantsustuudio

**RAPLA TANTSUSTUUDIO
 HOOAEG 2018/19 ALGAB
 03. SEPTEMBRIL**

Tantsu- ja rühmatrennid kõigile!

* Lastetants 3-6a

(tantsustuudios ja lasteaedades)

* Tantsutrennid noortele (1.-12.klass)

Raplas ja Märjamaal

* Total Body Workout ja jazz täiskasvanutele

Haldi!

Palju õnne!

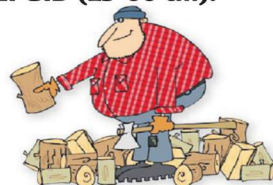
Raplamaa Sõnumid

RAPLA KÜTTEKONTOR

MÜÜB LÖHUTUD LEPA KÜTTEPUID (25-60 cm).

MÜÜME KA PUITBRIKETTI.

Tel 516 6305

**TERASKATUSED JA
 VIHMAVEESÜSTEEMID
 OTSE TOOTJALT!**

VÕTA KOHE ÜHENDUST!
 kalle@olly.ee, 53 600 757

OLLY
 TERASPROFIILID

SÜTTI-SÜTTI, SÄRIN

SÄRIN

14/15 SEPTEMBER

IN RAPLA KULTUURIFESTIVAL

MI BLACK BREAD ... MAD (vile muusiku ühine elektriiaam)

...LUULE (D. Kareva, T. Maran)

... alias ANDRES KÖPPER (elektroniline indie-pop)

NORRA

GEN ILUS ELO VEE SPETS-ANUM UIME-LISTELE

NULL NAISE-VÖTU-KÄSKLUS

KALLE ENDINE RESTO TIn-s AUTONDUS-ASUTUS

...TÄPI-"E" LEGEN-DAARNE PAHA POISS LOPEZ

EESTI RAHVUS-NÕUKOGU TARAL VAESE IIDOL

ÖÖBIK KARL ... ŠPEŠIAL (kultus-multikas)

ŠUŠIŠEV KÜSISÕNA SERGO VARES SELLES

PÕHKOH-HELL INES KARU TOHUTUST HULGAST VÄHEM

FANTASIA-PILLIDEGA VABA HING (eesn+)

TAGASI-TULEK LENDUV AINE KIILAKAS SIIL

MÕLASID ADRESSAAT MAKSMIST EELDAV DOKUMENT

SAAREMAINE TAIME OSA KUI HALL-PEAD NÄED, TEE SEDA

FESTIVALI KORRALDAJA (MTÜ ... ja Kultuuri-klubi ...)

RUUMI-MEETER NEOZOMBI-EPOSTFOLK DUO

ÕISE ELU-VIISIGA AASIA VEIS SIIM JÄNES VESISEST

TEMA TEE-KOND VIIS UHTI-UHTI UHKESTI TARTUST VILJANDI

PISIVEOK ILLIMAR LÖVI (vene k)

MEISTER-LIKULT TEGUTSEV PIIRKOND

KUMMI-VAIK DON DIMO VOKAALITU "KAMAR"

SEE MIS NAGU VÄNDRAS-TULEB OLAV EHALA CIRCA

UUS ... (orkestri-moottu bänd, dub 'i lipu-laev) ... HERMELIIN

RVG FILM-FESTIVAL E-RIIGI NOORTE-KLUBI

ÕISE ELU-VIISIGA AASIA VEIS SIIM JÄNES VESISEST

TEMA TEE-KOND VIIS UHTI-UHTI UHKESTI TARTUST VILJANDI

NBI VASTUS

HIRV INDREK LEA ROO ...KARVA (kollane)

ARNOLD "Õnne 13" AL-LANI FRAAS RADIO ... (Poola)

EVELIN ILVES ...PEDAAL (vajuta moodukait)

SUHTLEB LEHMAKULT KOERA-PELETUS REA METS

LOODUSLIK PIIMAMAHUTI ANU TALI SASSIS "ASTER"

KAELA ÜMAR JÄTK ... POGODI KELLA-BÄND

HUUL (ingl k) ANU AUS PORTREE-FILM

L URMAS OTT ISLAND

LIPSUGA KINNITUS PALJASTAV PILT AEG (rootsi)

NIILLAS ... (Saami luu-letaja ja laulja)

JAAAN TÄTTE JUUNIOR DRAAMA ÄRMA MOODI

SINA KUUMUSEST SÕGE VESI OKKALISELT KURI

TÄDI SILMARÖÖM ... VEGAS OH-I SEMU N-PÄEVAD

MASINA... DJ-d (õine tantsumusa) ANGELA AAK

VÄRSKE INFO HENRIK ... SAAGIM

HINGE-POLSTER MAILI METSSALU

... PAIDLA (Rapla Tea-taja tegija) MISSIS JOTT

KOIT TOOME MISMOODI DÖHH

PIIRITUM TIPPMUUSIKUTEST KOOSNEV BÄND

... ON (E-S. Tüür, J. Hellerma lemmikraamatute katked)

MUUSIKUD (üks pere-nimi) OSKAR

...AGRAM (suhtlus-võrgustik) INGLISMAA ÖNNE SEPP

SEE, KES TARTU RONGI ALLA JÄI ARTUR

POLEVAT NUMBER VENE KUNN PEA-BUNDU NEODÜÜM

UKU PALM ...UUD (bänd, Kopli hipsteri jazzhop)

GEORG ÖTS

MONO-LAVASTUS HOLY ... (pimeda aja bänd)

Koostas: Aivi Meister

*14-15.09 toimub Kultuurifestival SÄRIN (punases kirjas need, keda/mida festivalil näha/kuulda saab)

LASTELE

AUHINNAKS

RISTSÕNA "PUUD"
LAHENDUS VÄRVLISTES RUUTUDES

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

KORVIPUNUMISE PUU

VÄRISEVATE LEHTEDEGA PUU

PUNASTE MARJADEGA PUU

NINADEGA PUU

JÖULUPUU

TÕRUDEGA PUU

SAUNAVIHA PUU

ÕIGESTI VASTASID:
KAREN BUHT
LENNA SMIRNOV
LIISI SMIRNOV
TRIINE TOMINGAS
ÕIE ELIISE
PÄRNAPUU
ANNALOORE
MÖTTUS
KEIT VILU
MADLI-MIA
VAHTMÄE
ARON TERRAS

LISANN TERRAS
MARILII OJAVEE
ELLA OJAVERE
ROSANNA VÄRK
ROLAND KLAAS
ALISSA SAAR
GREGOR BUHT
OSKAR KÄBIN
OSVALD KÄBIN
ANETT REBANE
AGAATE HANSEN
ANNABEL ALTVÄLJA
MAE REINTOP

KRISTOF KASEPÖLD
MARKUS KASEPÖLD
KAROL KEELMANN
RENNO KEELMANN
ANNIKA LUNDVER
LISANNA ALLIKA
BERIT LIIMANN
KERLI HIETAM
KÄROLIIS HIETAM
MAILIS RAIDMA
HELINA BAKAJEV
MARGO PULVER
ELIISE LUISKA

KOMMIPOE KINKEKAARDI VÕITIS
ÕIE ELIISE PÄRNAPUUEELMISE MÕISTATUSE VASTUS
OLI „HAMBALDJAS“

Saada ristsõna vastus hiljemalt 3. septembriks e-postile: kuulutused@sonumid.ee (märksõnaga "täiskasvanute ristsõna" või "lasteristsõna") või Raplamaa Sõnumite toimetuse aadressil Viljandi mnt 6, Rapla 79511.

NB! Loosimises osalevad ainult märksõnaga vastused. Auhiinad saab kätte toimetusest kahe nädala jooksul.

22. augustil ilmunud suure ristsõna vastus on „SÖIDAB ÄRA NII MÕNIGI KATUS“. Vihmavarju võitis SIRJE MITT.

TÄISKASVANUTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

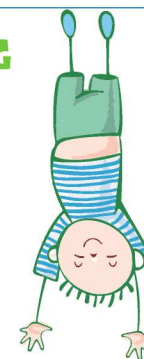
Vastus

Nimi

LASTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

VASTUS

NIMI

Kabala kooli terviserada sai uue väljanägemise

Eelmisel neljapäeval, 23. augustil võis Kabala kooli taguses metsas näha umbes 50 inimest, kes suure hoolega metsaalust võsast puhastasid. Tegemist oli Eesti Töandjate Keskliidu ja Swedbanki korraldatud heategevusliku algatuse "Annetame aega" ettevõtmisega ja usinateks töösipelgateks olid Swedbanki e-kanalite arenduse töötajad. Omalt poolt aitas töövahenditega kaasa Rapla vald.

Helerin Väronen

Päeva eesmärk oli korda saada Kabala kooli matka- ja terviserajad. Selleks puhastati kilomeetrise raja äärde jäävat metsa oksatest ja võsast. Metsast välja tassitud oksad purustati oksalõikuriga ja saadud puuduseguga täideti rajad. Kabala kooliperel on plaan muuta see metsaosa pargilaadseks ja asutada sinna kunagi tervisepark. Koht ise on tervisespordiks mõnus, mõni koht raja ääres tekitab oma kadakate ja kividega saarel oleku tunde, vaid paar lammast on puudu.

"Annetame aega" algatus on juba kolm aastat vana. Selle mõte on, et töötajad saavad ühe tasustatud päeva, et anda Eestile midagi tagasi ja teha head. Swedbanki seltskond on näiteks käinud abiks loomade varjupaigas ja eelmisel aastal käidi Hiiu maal Kassari Haridusseltsil abiks. Seal suutis Swedbanki meespere tõestada, et arvutiinimestena oskavad nad väga hästi ka füüsilist tööd teha. Kohe nii hästi, et neid ei tahetud sealt minemagi lasta, saare enda mehed olevat kõik kas mandril või poe taga.

Õnneks said mehed tulema ja osa neist oli Kabalas pandud kividest aeda ehitama. Ilma mõrdita küll, kiirkorras,

lihtsalt selleks, et kivihunniku asemel midagi ilusamat oleks. Enda sõnul ilumeelega poisid jäid meist oma elu esimest kiviaeda ehitama.

Kuigi võiks arvata, et sellist suurt hulka inimesi tahavad paljud appi tööd tegema, ei ole lood siiski päris nii. Ürituse koordinaator Rain Pajur sõnas, et kohad, kuhu appi minna, leiavad nad üldjuhul ise. Enamasti jääb aga jutt pooleli, kui kuulatakse, et appi tahab korruga tulla umbes 50 inimest, sest ei ole lihtsalt nii

Kiviaia ehitamine.

paljudele korruga tööd anda. Meeskond ise on aga valmis pakutud plaanidega kaasa tulema. Motivatsiooniks järgneb pärast tööpäeva ka puhkuseosa, milleks seekord oli õhtusöök Parvematkades. Samuti oli see päev mõeldud selleks, et meeskond saaks tutvuda Leedust pärit kolleegidega, kellega suheldi inglise keeles, mõne erandiga ka vene keeles.

Kellel tekib mõni mõte, kuidas sellist suurt hulka inimesi võiks vabatahtlikus korras päevaks tööle rakendada, võib sellest Swedbankile teada anda.

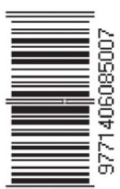
Metsast välja tassitud oksad purustati oksalõikuriga.

Talgulised ühispildil.

Fotod: KADRI PAJU

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260
Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084,
e-post: info@sonumid.ee, kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson
Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Siim Jõgis (489 2132), Stina Andok (489 2137), Helerin Väronen (489 2132), Haldi Ellam, Katri Reinsalu, suvereporier Maris Adoma (489 2246)
Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138)
Kujundajad: Ulvi Blande (489 2138), Siim Solman (489 2138)
Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)
Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130)
Reklaamijuht: Kadri Paju (489 2130)
Raamatupidaja: Juulija Kuum (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastõid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastõid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastõid.

Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskondadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel. Toimetuse võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.

Väljaandja: OÜ Nädaline. Trükk AS Printall. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363